JACQUES PHILIPPE

Vidinė laisvė

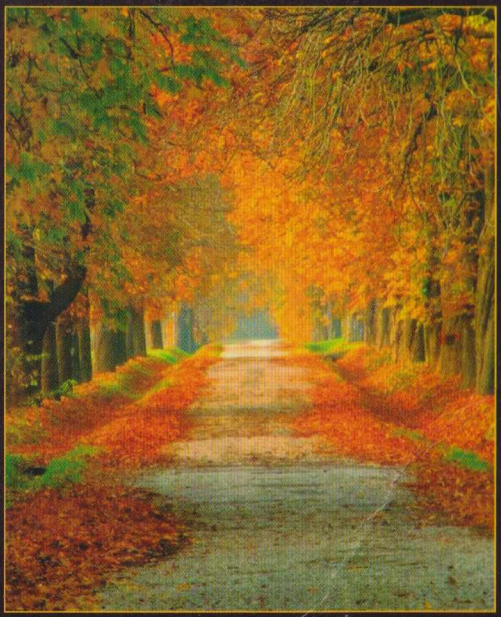

KATALIKŲ PASAULIO LEIDINIAI

TĖVAS JACQUES PHILIPPE

Vidinė laisvė

KATALIKŲ PASAULIO LEIDINIAI

ĮŽANGA

Kur Viešpaties Dvasia, ten ir laisvė
Šv. Paulius[1]

Per Švč. Mergelės širdį ir rankas aukojame Dievui savo valią, protą, intelektą, visą savo esybę. Iš mūsų dvasios kyla brangioji sielos laisvė, taip nutolusi nuo nerimastingos įtampos, liūdesio, prievartos, depresijos, mažadvasiškumo. Keliaujame išsižadėjimo link, išsilaisviname, kad susisietume su Juo, Begaliniu.

Motina Mylimojo Ivona[2]

Šia knygele siekiame pagvildenti krikščioniškojo gyvenimo pamatinę temą – vidinę laisvę. Siekis paprastas:

[1] 2 Kor 3, 17.
[2] Cit. iš Paul Labutte, *Une amitié voulue par Dieu*, éd. François Xavier de Guibert.

UDK 23/28
Ph-09

Versta iš: Jacques Philippe
LA LIBERTÉ INTÉRIEURE
La force de la foi, de l'espérance
Editions des Béatitudes

Iš prancūzų kalbos vertė
TOMAS VILUCKAS

© Editions des Béatitudes
Société des Oeuvres Communautaires, 2002
© UAB „Katalikų pasaulio leidiniai", 2005

ISBN 9955-619-63-5

manau, kad kiekvienam krikščioniui esminis dalykas – įsisąmoninti, jog net ir itin nepalankiai susiklosčius išorinėms aplinkybėms jam lieka jo viduje glūdinti laisvės erdvė, kurios niekas iš jo negali išplėšti, nes jos šaltinis ir laidas yra Dievas. To neįsisąmoninę, visą gyvenimą jausimės suvaržyti ir niekuomet nepatirsime tikrosios laimės. Priešingai, jei leisime savyje atsiskleisti šiai vidinei laisvės erdvei, tai nors ir teks mums kentėti, vis dėlto niekas nepajėgs mūsų visiškai prispausti ar sugniuždyti.

Pamatinis teiginys, kurį norime apsvarstyti, yra paprastas, bet didingas savo turiniu: žmogus įgyja vidinės laisvės tiek, kiek jame stiprėja tikėjimas, viltis ir meilė. Bandysime išsiaiškinti, kaip konkrečiai vadinamųjų „dieviškųjų dorybių“ dinamika tampa dvasinio gyvenimo branduoliu, taip pat atskleisime esminį vilties dorybės vaidmenį mūsų vidaus augimui. Vilties dorybė gali tikrai išsiskleisti tik būdama susijusi su širdies neturtu; tuo noriu pasakyti, kad mūsų darbą galima suprasti ir kaip pirmojo palaiminimo *Palaiminti turintys vargdienio dvasią: jų yra dangaus karalystė*[3] komentarą.

Vėl bandysime sugrįžti prie temų, kurias gvildenome ankstesnėse knygose: tai vidinė ramybė, maldos gyvenimas ir klusnumas Šventajai Dvasiai[4].

[3] Mt 5, 3.

[4] *Recherche la paix poursuis-la, Du temps pour Dieu, À l'école de l'Esprit Saint,* éd. des Béatitudes. (Lietuviškai išleistos Jacques'o Philippe'o knygos *Širdies ramybės ieškant,* vertė A. Masiokaitė, Vilnius:

Norime palinkėti, kad trečiojo tūkstantmečio pradžioje ši knyga padėtų visiems trokštantiems atsiverti vidinio atsinaujinimo stebuklams, kuriuos Šventoji Dvasia nori įgyvendinti jų širdyse, ir taip pasiekti šlovingąją Dievo vaikų laisvę.

Katalikų pasaulis, 2004; *Šventosios Dvasios vedimas*, vertė A. Masiokaitė ir E. Laumenskaitė, Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2005. – Vert. past.).

PIRMOJI DALIS

LAISVĖ IR ATVIRUMAS PRIIMTI

1. Laisvės paieškos

Laisvės prasmė gali tapti privilegijuota šiuolaikinės kultūros ir krikščionybės susitikimo vieta. Išties krikščionybė pasirodo tarsi laisvės ir išlaisvinimo žinia. Kad tuo įsitikintume, pakanka atsiversti Naująjį Testamentą, kuriame itin dažni žodžiai „laisvas", „laisvė", „išlaisvinti": *tiesa padarys jus laisvus*, – sako Jėzus Evangelijoje pagal Joną[5]. Šv. Paulius teigia: *kur Viešpaties Dvasia, ten ir laisvė*[6], ir kitoje vietoje: *Kristus mus išvadavo, kad būtume laisvi*[7]. Šv. Jokūbas krikščionybės įstatymą vadina *laisvės įstatymu*[8]. Belieka sužinoti, kokia yra tikroji šios laisvės prigimtis; mes ir bandysime tai suprasti.

[5] Jn 8, 32.
[6] 2 Kor 3, 17.
[7] Gal 5, 1.
[8] Jok 2, 12.

Šiuolaikinė kultūra, kaip kiekvienas gali nesunkiai konstatuoti, jau kelis šimtmečius yra paženklinta laisvės troškimo. Vis dėlto gerai žinome, koks dviprasmiškas gali būti laisvės siekis ir įstumti į paklydimus, sukėlusius siaubingas beprotystes bei milijonų žmonių mirtis. Deja, XX amžius tapo išskirtiniu šito liudijimu. Tačiau laisvės troškimas ir toliau reiškėsi visose sferose: socialinėje, politinėje, ekonominėje, psichologinėje. Be abejo, jis nesiliovė reiškęsis todėl, kad, nepaisant visos pasiektos „pažangos", į jį liko neatsakyta...

Moralės požiūriu susidaro įspūdis, kad vienintelė vertybė, trečiojo tūkstantmečio pradžioje dar galinti bent truputį palaikyti žmonių santarvę, yra laisvė: visas pasaulis iš dalies sutaria, kad pagarba kito laisvei tebėra pamatinė etinė norma. Aišku, ji daugiau atsispindi teorijoje nei tikrovėje (vakarietiškasis liberalizmas nuolatos savotiškai totalitarėja) ir net gali tiesiog atspindėti šiuolaikiniam žmogui būdingą egocentrizmą, kai pagarba kiekvieno laisvei yra suvokiama labiau kaip individualus savo teisių pabrėžimas nei etinis reikalavimas: niekas tenekliudo man daryti tai, ko užsigeidžiu!

Laisvė ir laimė

Tačiau verta pastebėti, kad toks stiprus šiuolaikinio žmogaus laisvės troškimas, net su iliuzijų priemaišomis ir kartais klaidingai įgyvendinamas, atskleidžia kai ką, kas yra itin teisinga bei kilnu.

Iš tikrųjų žmogus buvo sukurtas ne vergauti, bet viešpatauti kūrinijai. Pradžios knyga apie tai byloja be užuolankų. Jis sukurtas ne blankiam, apgailėtinam, ankštos erdvės suvaržytam gyvenimui, bet tam, kad „gyventų plačiai". Žmogui nepakeliama ribota erdvė, nes jis buvo sukurtas pagal Dievo paveikslą ir jame glūdi nesulaikomas absoliuto bei begalybės poreikis. Tokia yra jo didybė, o sykiu ir nelaimė.

Žmogiškoji būtybė rodo tokį laisvės troškimą dar ir todėl, kad pats pamatinis jos siekis yra laimė: žmogus nujaučia, kad nėra laimės be meilės, o meilės nėra be laisvės. Taip, iš tiesų. Žmogus buvo sukurtas iš meilės ir mylėti, ir savo laimę jis gali surasti tik mylėdamas bei būdamas mylimas. Šv. Kotrynai Sienietei buvo pasakyta[9], kad žmogus nesugeba gyventi nemylėdamas. Dažnai jo problema kyla dėl to, kad jis myli netiesiogiai: jis egoistiškai myli save ir galiausiai nusivilia, nes pilnatvę jam gali suteikti tik tikroji meilė.

Jei tiesa, kad vien meilė gali suteikti žmogui pilnatvę, tuomet nėra meilės be laisvės: iš prievartos, savanaudiškumo ar vien poreikio patenkinimo kylanti meilė neverta vadintis meile. Meilės neįmanoma pasiimti, įsigyti. Tikroji meilė, sykiu ir laimė, įmanoma tik tarp asmenų, kurie yra laisvi savyje, kad galėtų save dovanoti vienas kitam.

[9] „Siela negali gyventi be meilės, ji visada turi ką nors mylėti: nes tai, kad ji sukurta, yra meilė, ir iš meilės aš ją sukūriau". *Dialogue,* éd. Téqui, skyr. 51.

Tad nutuokiame apie ypatingą laisvės vertę: laisvė moka savo kainą meilei, o meilė yra laimės sąlyga. Būtent dėl šios tiesos nujautimo, net ir migloto, žmogus teikia laisvei ypatingą svarbą, ir dėl to nevalia jo smerkti!

Tačiau kaip pasiekti laisvę, leidžiančią išsiskleisti meilei? Kad padėtume siekiantiems šio tikslo, pradėsime primindami kai kurias plačiai įsigalėjusias iliuzijas, kurių visiškai išvengti nė vienam nepavyksta; privalome tai padaryti, kad galėtume džiaugtis tikrąja laisve.

Laisvė: reikalauti savarankiškumo ar sutikti su priklausomybe?

Jei, kaip sakėme anksčiau, laisvės idėja priklauso sričiai, kurioje susitinka šiuolaikinė kultūra ir krikščionybė, tai dar radikaliau ji gali būti ir jų išsiskyrimo taškas. Dažnai šiuolaikiniam žmogui būti laisvam reiškia galią atsikratyti bet kokio suvaržymo ar autoriteto: „Nei Dievo, nei pono“. Tuo tarpu krikščionybėje atrasti laisvę įmanoma tik paklūstant Dievui, priimant šv. Pauliaus skelbtąjį *tikėjimo klusnumą*[10]. Tikroji laisvė yra ne tiek žmogaus nuopelnas, kiek dyka Dievo dovana, Šventosios Dvasios vaisius, subręstantis, kai susitaikoma su mylinčia priklausomybe nuo savo Kūrėjo ir Gelbėtojo. Tuomet atskleidžiama evangelinio paradokso prasmė: *Kas nori išgelbėti savo gyvybę, tas ją praras; o kas pražudo gyvybę dėl manęs, tas ją*

[10] Rom 1, 5.

atras[11]. Kitaip tariant, – kas bet kokia kaina siekia išsaugoti ir apginti savo laisvę, tas ją praras, o kas sutinka ją „prarasti" su pasitikėjimu atiduodamas ją į Dievo rankas, tas ją išgelbės: ji bus atkurta, nepaprastai gražesnė ir esmingesnė, tarsi įstabi dieviškojo maloningumo dovana. Kaip matysime toliau, mūsų laisvė atitinka meilę ir sūnišką pasitikėjimą, kurį jaučiame mūsų Dangaus Tėvui.

Mus padrąsina gyvoji šventųjų patirtis: nieko nepasilikdami sau, jie atsidavė Dievui, tetrokšdami vien vykdyti Jo valią, ir pamažu susigrąžino džiaugsmingą beribės laisvės, kurios niekas negali iš jų išplėšti, pojūtį, taip pasiekdami nepaprastą laimę. Ar tokie dalykai įmanomi? Po truputį bandysime tai suvokti.

Išorinė ar vidinė laisvė?

Kita pamatinė su laisve susijusi iliuzija – kai laisvė suprantama kaip išorinė, nuo aplinkybių priklausoma, o ne visų pirma vidinė tikrovė[12]. Šioje situacijoje, kaip ir kitose, iš naujo išgyvename šv. Augustino patirtą dramą: „Tu buvai mano viduje, o aš lauke, ir ten tavęs ieškojau!"[13]

Išsiaiškinkime. Dažniausiai mums atrodo, kad mūsų laisvę riboja išorinės aplinkybės: visuomenės primesti

[11] Mt 16, 25.

[12] Čia atsiveria akivaizdi tiesa, tačiau jai suvokti reikia laiko: jei mūsų, didesnis ar mažesnis, laisvės jausmas priklauso nuo išorinių aplinkybių, tuomet tai liudija, kad dar nesame išties laisvi!

[13] *Išpažinimai*, X knyga, XXVII, 38.

suvaržymai, kitų užkraunamos įvairiausios pareigos, vienokie ar kitokie mus įkalinantys apribojimai, susiję su fizinėmis galimybėmis, sveikata ir pan. Kad pasiektume laisvę, esą turėtume atsikratyti šių suvaržymų bei apribojimų. Kai jaučiamės bent truputį „dusinami“ mus įkalinančių aplinkybių, būtent taip norime pasielgti su institucijomis ar asmenimis, dėl kurių kaltės, mūsų nuomone, susidarė tokia padėtis. Taip tarpsta pagieža viskam, kas neatitinka mūsų gyvenimo norų ir kliudo būti laisviems taip, kaip pageidaujame!

Žinoma, tokiame požiūryje esama tiesos grūdo. Pasitaiko tam tikrų apribojimų, iš kurių reikėtų išsivaduoti, suvaržymų, kuriuos vertėtų įveikti, kad išsikovotume laisvę. Vis dėlto čia esama ir daugybės iliuzijų, kurias būtina išsklaidyti, antraip niekada neteks patirti tikrosios laisvės. Jei ir išnyktų viskas, ką savo gyvenime laikome tarsi kliūtimis mūsų laisvei, net ir tuomet niekas neužtikrins, kad pasieksime savo trokštamą visišką laisvę. Atsikračius vienų ribų, netrukus iškyla kitos. Tad rizikuojame likti su anksčiau aprašytais sunkumais, išgyventi tą patį vyksmą ir patirti nuolatinį nepasitenkinimą. Su skausmingais suvaržymais susiduriame nuolatos. Galima kai kuriuos iš jų įveikti, bet atsiras kitų, dar nepalankesnių suvaržymų: tai gamtos dėsniai, žmogiškų galimybių ribos, visuomenės gyvenimo normos...

Išsilaisvinimas ar savižudybė?

Dažnai šiuolaikinio žmogaus širdyje glūdintis laisvės troškimas tampa beviltišku bandymu įveikti ribas, tarp kurių jis jaučiasi įkalintas. Visąlaik norima eiti toliau, greičiau, turėti didesnę galią keisti tikrovę. Tokios nuotaikos yra jaučiamos visose gyvenimo sferose. Pavyzdžiui, manoma, kad būsime laisvesni, kai biologijos mokslų „pažanga" leis pasirinkti vaikų lytį. Tariamės surasią laisvę, jei visada bandysime eiti už savo galimybių ribų. Nepasitenkindami „normaliu" alpinizmu, užsiimame „ekstremaliu", kol vieną dieną bus nueita pernelyg toli ir kvapą gniaužiantis nuotykis baigsis mirtinu kritimu. Toks savižudiškas tam tikrų laisvės paieškų aspektas prasmingai primenamas paskutinėje filmo *Žydroji bedugnė* (*Grand Bleu*) scenoje: pagrindinis filmo veikėjas, pakerėtas delfinų nepriklausomybės ir laisvės, neria į vandenyno gelmes ir nuseka jiems iš paskos. Filme nutylėtas akivaizdus dalykas: taip jis pasmerkia save tikrai mirčiai! Daugybė jaunų žmonių žūva viršiję greitį ar perdozavę heroino, dėl laisvės troškimo, kurio realizuoti nepavyko tikraisiais būdais. Ar tas troškimas nėra tik sapnas, kurio verta atsisakyti ir verčiau tenkintis blankiu ir vidutinišku gyvenimu? Žinoma, ne! Tačiau reikia atskleisti tiek savo, tiek glaudaus ryšio su Dievu tikrąją laisvę.

Ankšta jūsų pačių širdyse

Kad padėčiau suprasti, kokia yra kiekviename iš mūsų glūdinti šios vidinės laisvės erdvė, kurios niekas iš mūsų negali išplėšti, norėčiau pasidalyti nedidele, mane daug ko išmokiusia patirtimi, susijusia su šv. Kūdikėlio Jėzaus Terese.

Šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresė jau daug metų yra mano brangi bičiulė, kurios paprastumo ir evangelinio pasitikėjimo mokykloje nepaprastai daug išmokau. Praėjo jau dveji metai nuo tos dienos, kai jos relikvijos paliko Karmelį ir atkeliavo į vieną iš to paprašiusių miestų (regis, Marselį); aš tuo metu buvau Lizjė. Seserys karmelitės pasikvietė „Palaiminimų" bendruomenės brolius, kad šie joms padėtų sunkų ir brangų relikvijorių automobiliu nugabenti į paskirties vietą. Aš noriai prisiėmiau šią man mielą pareigą, tai suteikė nelauktą progą patekti į Lizjė Karmelio klauzūrą ir džiaugsmą aplankyti su Terese susijusias vietas, man pažįstamas iš mūsų šventosios *Autobiografinių rankraščių*: ligoninę, vienuolyno patalpas, skalbyklą, Karmelio sodą su kaštonų alėja. Mane apstulbino vienas dalykas: visos šios vietos buvo mažesnės nei galėjau įsivaizduoti. Pavyzdžiui, Teresė savo gyvenimo pabaigoje su humoru mini, kaip eidamos grėbstyti šieno seserys ją aplankydavo ir trumpai šnektelėdavo, tačiau pieva, kurioje jos vartydavo šieną, tebuvo kišenės dydžio ir smarkiai pranoko mano įsivaizdavimą!

Teresės gyvenamų vietų ankštumas man sukėlė daug

apmąstymų. Paaiškėjo, kad Teresė gyveno žmogiškai ribotame pasaulyje: mažas, prastos architektūros, provincijos karmeličių vienuolynas, ankštas sodelis, maža bendruomenė, kurios vienuolių išsiauklėjimas, kultūra, elgesys gana skurdoki, klimatas, kuriame saulė – reta viešnia... Vien šiame vienuolyne ji pragyveno dešimt metų! Tačiau mane apstulbino paradoksas: skaitant Teresės raštus visai nesusidaro įspūdis, jog gyvenama mažame pasaulėlyje; atrodo veikiau priešingai. Jei gebama nepastebėti tam tikrų jos stiliaus ribotumų, tuomet jos saviraiška, dvasios jautrumas leidžia patirti nuostabų požiūrio erdvumo ir platumo įspūdį. Teresės gyvenami akiračiai itin platūs, jų esmė – bekraštis Dievo gailestingumas ir troškimas jį be ribų mylėti. Ji jaučiasi tarsi karalienė, po kurios kojomis plyti visas pasaulis, nes ji viską gali išprašyti iš Dievo bei meilės dėka atsidurti kiekviename visatos kampelyje, kur triūsiančiam misionieriui reikia jos maldos ir aukų!

Atlikti Teresės vartojamų žodžių reikšmių filologiniai tyrimai atskleidė dvasinės visatos, kurioje ji veikia, beribiškumą: „bekraščiai horizontai", „begaliniai troškimai", „malonių vandenynai", „meilės bedugnė", „gailestingumo srovės" ir t. t. Ypač daug pasakantis yra rankraštis B, kuriame Teresė atranda savo pašaukimą būti Bažnyčios širdimi. Teresei būdinga kančia, aukos monotonija, tačiau viską pranoksta ir perkeičia jos vidinio gyvenimo intensyvumas.

Kodėl Teresės pasaulis, žmogaus požiūriu, toks ankštas ir vargingas, vis dėlto kelia erdvumo ir platumo pojūtį?

Kodėl skaitant jos gyvenimo Karmelyje aprašymus susidaro šis laisvės įspūdis?

Paprasčiausiai dėl to, kad Teresė karštai mylėjo. Ji buvo apimta meilės Dievui, savo seserims, motiniškai švelniai savo širdyje ji nešė Bažnyčią ir visą pasaulį. Štai jos paslaptis: jai nebuvo ankšta jos mažame vienuolyne, nes ji mylėjo. Meilė viską perkeičia ir patiems paprasčiausiems dalykams suteikia begalybės prasmę. Visi šventieji išgyveno tą pačią patirtį: „Meilė yra slėpinys, kuris perkeičia viską, ką pasiekia, į gražius ir Dievui priimtinus dalykus. Dievo meilė padaro sielą laisvą. Ji yra tartum karalienė, nepažįstanti vergystės suvaržymų“, – sušunka šv. Faustina savo dvasiniuose užrašuose[14].

Visa tai apmąstydamas, mintimis sugrįžau prie šv. Pauliaus žodžių, kuriais jis kreipėsi į Korinto krikščionis: *Mumyse jums ne per ankšta; ankšta jūsų pačių širdyse*[15].

Dažnai mums būna ankšta mūsų situacijoje, šeimoje, aplinkoje. Vis dėlto tikroji problema gali slypėti kitur: būtent mūsų pačių širdyje būna ankšta, čia glūdi laisvės stygiaus šaknys. Juo stipriau mylime, tuo labiau meilė suteikia mūsų gyvenimui begalybės dimensiją ir nebepatiriame ankštumo pojūčio.

Tuo nenoriu pasakyti, kad kartais nepasitaiko objektyvių situacijų, kurias turime pakeisti, slegiančių ir gniuždančių aplinkybių, iš kurių reikia išsivaduoti, kad širdis

[14] *Petit journal,* sainte Faustine Kowalska, éd. Jules Hovine, p. 319.
[15] 2 Kor 6, 12.

patirtų tikrą vidinę laisvę. Tačiau manau, kad dažnai esame klaidinami tam tikros iliuzijos. Kaltiname aplinką, tuo tarpu tikroji priežastis glūdi kitur. Mūsų laisvės stygius kyla iš meilės stygiaus: įsivaizduojame esantys nepalankių aplinkybių aukos, o tikroji problema (kaip ir išeitys) slypi mumyse. Tai mūsų širdis yra savo egoizmo ar baimių kalinė, ji turi keistis, kai mokomės mylėti ir leidžiamės perkeičiami Šventosios Dvasios; tai vienintelė priemonė atsikratyti mus sukausčiusio ankštumo pojūčio. Kas nemoka mylėti, visada jausis nuskriaustas, visur jam bus ankšta; tuo tarpu mokančiam mylėti nebus ankšta niekur. Tokių dalykų mane išmokė Mažoji Teresė. Taip pat ji man padėjo suprasti ir kitą svarbų dalyką, kurį plačiau aptarsime kiek vėliau: mūsų nepajėgumas mylėti dažniausiai kyla iš tikėjimo ir vilties stygiaus.

Mūsų amžiaus liudijimas: Etty Hillesum

Trumpai norėčiau prisiminti kitą mane giliai sujaudinusį naujesnį liudijimą apie vidinę laisvę, sykiu labai skirtingą nuo Kūdikėlio Jėzaus Teresės liudijimo ir labai jam artimą. Turiu galvoje 1942 m. rugsėjo mėnesį Osvencime mirusią jauną žydę Etty Hillesum, kurios dienoraštis buvo paskelbtas 1981 m.[16] Jos „vienos sielos istorija“ skleidėsi Olandijoje tuo metu, kai suaktyvėjo nacių vykdytas žydų

[16] Etty Hillesum, *Une vie bouleversée. Journal (1941–43)*, éd. Du Seuil, 1985.

persekiojimas. Bičiulio psichologo, taip pat žydo, dėka ji (taip niekada viešai ir netapusi krikščione) atskleidė vertybes, kurios yra krikščionybės esmė: maldą, Dievo artumą savo viduje, evangelinį kvietimą su pasitikėjimu atsiduoti Apvaizdai. Nuostabu matyti, kaip ši jauna, trapi ir pažeidžiama moteris, drąsinama poreikio pažinti tiesą apie save, stengiasi gyventi vadovaudamasi šiomis vertybėmis net ir tuomet, kai visos jos išorinės laisvės vis labiau suvaržomos; ji randa savyje laimę ir vidinę laisvę, kurios nuo šiol niekas negalės iš jos išplėšti. Dar turėsime progų pacituoti daugiau jos raštų ištraukų, bet dabar pateiksime vieną iš reikšmingiausių jos dvasinių patirčių:

„Šįryt važinėdamasi dviračiu Stadionkadėje, grožėjausi miesto pakraštyje prieš mano akis atsivėrusiais toliais ir kvėpavau gaiviu oru, kuris dar nėra normuotas. Visur užrašai, draudžiantys žydams vaikščioti į gamtą vedančiais takeliais. Tačiau viršum šio mums dar likusio kelio – neaprėpiama dangaus platybė. Mums neįmanoma nieko padaryti, tikrai neįmanoma. Galima mūsų gyvenimą gerokai apsunkinti, atimti iš mūsų kai kurias materialines gėrybes, suvaržyti išorinio judėjimo laisvę, tačiau geriausias jėgas prarandame mes patys, pasiduodami pražūtingai psichologinei būsenai. Jaučiamės persekiojami, žeminami, prispausti. Patiriame neapykantą. Dedamės drąsūs, šitaip slėpdami savo baimę. Žinoma, dėl to, kas mums atsitiko, turime teisę kartkartėmis jaustis liūdni bei prislėgti, tai žmogiška ir suprantama. Vis dėlto labiausiai save

apiplėšiame patys. Gyvenimas man atrodo tikrai gražus, jaučiuosi laisva. Manyje dangus skleidžiasi taip pat plačiai kaip ir skliaute. Tikiu Dievą, tikiu žmogumi, drįstu tai sakyti be kvailos gėdos [...]. Esu laiminga moteris ir giedu šlovės giesmę šiam gyvenimui – šiais Viešpaties metais – ir vėl ir visada Viešpaties metais – 1942-aisiais – beje, kelintais karo metais?"[17]

Vidinė laisvė: laisvė tikėti, viltis, mylėti

Teresės ir Etty išgyvenimai mane atvedė prie minties, kurią dabar norėčiau išplėtoti: tikrosios, didžiausios tikinčiojo laisvės esmė ta, kad bet kokiomis aplinkybėmis jai gelbsti Šventosios Dvasios, kuri *ateina pagalbon mūsų silpnumui*[18], malonė, teikianti galimybę tikėti, viltis ir mylėti. Niekas ir niekada neįstengs tam sukliudyti: *Ir aš esu tikras, kad nei mirtis, nei gyvenimas, nei angelai, nei kunigaikštystės, nei dabartis, nei ateitis, nei galybės, nei aukštumos, nei gelmės, nei jokie kiti kūriniai negalės mūsų atskirti nuo Dievo meilės, kuri yra mūsų Viešpatyje Kristuje Jėzuje*[19].

Jokios pasaulio aplinkybės niekada nepajėgs man uždrausti tikėti Dievą, visiškai juo pasitikėti, mylėti visa širdimi jį ir savo artimą. Tikėjimas, viltis ir meilė yra visiškai laisvi, nes jei šios dorybės pakankamai mumyse įsišaknijusios, joms pakanka išteklių išsilaikyti net patiriant

[17] *Ibid*, p. 132.
[18] Rom 8, 26.
[19] Rom 8, 38–39.

pasipriešinimą! Jei kas nors mane persekiodamas siekia uždrausti man mylėti, visada turiu galimybę atleisti savo priešams ir priespaudos situaciją perkeisti į didesnę meilę. Jei siekiama atimant man gyvybę užgniaužti mano tikėjimą, tuomet mano mirtis taps gražiausiu tikėjimo išpažinimu, kokį tik įmanoma įsivaizduoti! Meilė, vien ji yra pajėgi gėriu nugalėti blogį ir blogį pakreipti į gera.

Visi šios knygos tolesni skyriai turėtų būti tos ypač brangios tiesos iliustracija žvelgiant skirtingais požiūriais, nes kiekvienas, kuris šią tiesą suvokia ir praktiškai įgyvendina, pasiekia didžiausią laisvę. Tikėjimo, vilties ir meilės augimas yra vienintelis kelias, kuriuo žengiama laisvės link.

Prieš skverbdamiesi gilyn, patyrinėkime vieną svarbų požiūrį, susijusį su skirtingais konkretaus laisvės reiškimosi būdais.

Veiksmo laisvė: pasirinkti ar sutikti?

Dėl klaidingos laisvės vizijos, apie kurią užsiminėme anksčiau, dažnai manoma, kad vienintelė tikroji laisvės išraiška yra labiau priimtinos iš dviejų galimybių pasirinkimas. Taigi įsivaizduojama, kad kuo didesnė pasirinkimo pasiūla, tuo esame laisvesni. Mūsų laisvės matas turėtų atitikti šios pasiūlos įmanomų pasirinkimų amplitudę.

Nors tokia laisvės samprata greitai nuveda į aklagatvius ir prieštaravimus, tačiau ji yra įsirėžusi mūsų pasąmonėje. Norėtume visose gyvenimo situacijose „turėti pasirinkimą“. Renkamės atostogų vietą, amatą, vaikų skai-

čių, gal netrukus rinksimės ir jų lytį ar akių spalvą? Svajojame, kad gyvenimas būtų panašus į milžinišką prekybos centrą, kur kiekviena lentyna siūlytų didžiulių galimybių asortimentą, kur galėtume savo malonumui ir be jokių suvaržymų imti tai, kas patinka, o visa kita palikti... Tiktų ir kitas šiuolaikiškas pavyzdys – kai norėtume pasirinkti gyvenimą kaip drabužius iš apsipirkimo paštu katalogo.

Kad naudotis savo laisve mums dažnai tenka renkantis iš skirtingų galimybių – teisingas ir geras dalykas. Tačiau į viską žvelgti tik tokiu požiūriu reikštų visiškai atitrūkti nuo tikrovės. Juk nesame pasirinkę daugybės pamatinių mūsų gyvenimo dalykų: savo lyties, tėvų, akių spalvos, charakterio, gimtosios kalbos. Gyvenimo elementai, kuriuos pasirenkame, yra akivaizdžiai ne tokie svarbūs nei tie, kurių nesirenkame.

Nors ankstyvoje jaunystėje gyvenimas kartais atrodo kaip atsivėrusi plati galimybių rinktis pasiūla, belieka pripažinti, kad bėgant metams ši pasiūla mažėja... Žinoma, rinktis tenka, ir kaskart pasirinkus galimybių lieka mažiau. Vesti reiškia pasirinkti vieną moterį, taigi atsižadėti visų kitų. Galima savęs klausti, ar tikrai pasirinkome tą moterį, kurią vedame: dažniausiai vedame tą, kuri krito į širdį, vadinasi, tai nėra pasirinkimas tikrąja žodžio prasme, kaip aiškiai parodo žodelytis „krito“! Tačiau tai nėra blogiausias variantas...

Mėgstu sakyti, kad celibato dėl dangaus karalystės ir krikščioniškosios santuokos pasirinkimai yra šiaip ar taip itin artimi, nes jei pasirenkantis celibatą atsisako visų

moterų, tai tas, kuris veda, atsisako visų moterų, išskyrus vieną; tad, kaip matome, skirtumas ne toks jau didžiulis!

Senstant pasirinkimo galimybių lieka vis mažiau: *Iš tiesų, iš tiesų sakau tau: kai buvai jaunas, pats susijuosdavai ir vaikščiojai, kur norėjai. O pasenęs tu ištiesi rankas, – kitas tave perjuos ir ves, kur nenori*[20]. Kas gi belieka iš mūsų laisvės, jei ją įsivaizduojame kaip anksčiau aprašytąją „prekybos centro laisvę“?

Tokia klaidinga laisvės samprata smarkiai atsiliepia nūdienos jaunimo elgsenai. Jų požiūris į santuoką ar kitas įsipareigojimo formas iškalbingas: lemtingai pasirinkti delsiama, nes kiekvienas pasirinkimas suvokiamas lyg laisvės praradimas. Rezultatas: nedrįstama apsispręsti, tad ir neskubama! Tuomet gyvenimas pasirenka už mus, nes laikas bėga negrįžtamai...

Būti laisvam – tai sutikti su tuo, ko nepasirinkai

Nors laisvės kaip pasirinkimo iš skirtingų galimybių išraiška yra neabejotinai svarbi, tačiau norint išvengti iliuzijų praradimo skausmo daug svarbiau yra suprasti, kad egzistuoja kitas būdas išreikšti savo laisvę, iš pirmo žvilgsnio ne toks įspūdingas, skurdesnis, nuolankesnis, bet labiau nukreiptas į tikslą, atskleidžiantis begalinį žmogaus dvasios vaisingumą: ne tik *pasirinkti*, bet ir *sutikti su tuo, ko nepasirinkome*.

[20] Jn 21, 18.

Norėtume akivaizdžiau pabrėžti, kodėl tokia laisvės išraiška yra svarbi. Žmogaus laisvės aukščiausias ir vaisingiausias veiksmas labiau pagrįstas priėmimu nei valdymu. Žmogus savo laisvės didybę atskleidžia ne tik keisdamas tikrovę, bet daug labiau – su pasitikėjimu diena iš dienos priimdamas ją tokią, kokia jam duota.

Natūralu ir lengva priimti situacijas, kurias pasirinkome patys, kurios mūsų gyvenime atrodo priimtinos ir malonios. Sunkumai kyla susidūrus su tuo, kas mums nepatinka, suvaržo, verčia kentėti. Tačiau, kad tikrai išlaisvėtume, būtent šių dalykų akivaizdoje esame kviečiami „pasirinkti" tai; ko nenorime, net tai, ko nieku gyvu nebūtume norėję. Tad čia yra paradoksalus gyvenimo dėsnis: tapti tikrai laisvam įmanoma tik tuomet, kai sutinkama ne visada tokiam būti!

Būtent šį, ypač svarbų, požiūrį dabar plėtosime: kas nori pasiekti tikrąją vidinę laisvę, turi ramiai ir noriai priimti dalykus, kurie atrodytų prieštaraujantys laisvei. Vienoje ar kitoje gyvenimo situacijoje susitaikyti su savo asmens ribotumais, pažeidžiamumu, bejėgiškumu. Mums tai sekasi sunkiai, nes spontaniškai kratomės nekontroliuojamų situacijų. Tačiau tiesa yra tokia: *būtent tos situacijos, kurių nekontroliuojame, padeda mums iš tiesų augti*[21]. Toliau pateiksime daug konkrečių pavyzdžių.

[21] „Didžioji žmogaus iliuzija yra noras kontroliuoti savo gyvenimą... Tačiau gyvenimas pačia savo prigimtimi yra dovana, kuri išsprūsta iš bandymų ją kontroliuoti". Jean-Claude Sagne, *Viens vers Père*, éd. de l'Emmanuel, p. 172.

Maištas, rezignacija, sutikimas

Prieš leidžiantis tolyn, būtų gerai apsibrėžti terminus. Susidūrus su tuo, kas mūsų gyvenime, asmenyje, situacijoje mums nepatinka ir ką esame linkę vertinti neigiamai, galimos trys nuostatos.

Pirmoji yra *maištas*: pavyzdžiui, nesutinku su tuo, koks esu, maištauju prieš Dievą, kad jis mane tokį sukūrė, prieš gyvenimą, kad mane ištiko vienoks ar kitoks įvykis, prieš visuomenę ir pan.[22]

Dažnai maištas būna pirmoji, spontaniška reakcija į kančią. Tačiau problema niekada nebus išspręsta, jei vieną blogį tik padidinsime kitu, nes maištas yra nevilties, prievartos ir pagiežos šaltinis. Literatūrinis romantizmas skelbė maišto apologiją; pakanka trupučio nuovokos suprasti, kad nieko didinga ir gera neįmanoma pastatyti ant maišto pamatų: jis tik dar labiau didina bei skleidžia blogį, kurį pats siekia pašalinti.

Iš maišto gali kilti *rezignacija*: matydamas, kad negaliu pakeisti konkrečios situacijos arba savęs, galiausiai nusiviliu. Rezignacija lyginant su maištu gali reikšti tam tikrą pažangą tiek, kiek ji veda prie ne tokio agresyvaus ir

[22] Maištas ne visada būna negatyvus, jis gali būti pirmoji, neišvengiama, psichologinė reakcija į kai kurias smarkios kančios situacijas, tai yra sveika reakcija su sąlyga, kad į ją neįsikimbama. Taip pat yra ir kita, pozityvi žodžio „maištas" prasmė: neleistinos situacijos atmetimas, kuris mus verčia pozityviai, vadovaujantis teisinga motyvacija, pasitelkiant teisėtas ir tinkamas priemones, šią situaciją paveikti. Čia mes apie maištą kalbame kaip apie realybės atmetimą.

realistiškesnio požiūrio. Tačiau jos nepakanka. Rezignacija gali būti filosofinė, bet ne krikščioniška dorybė. Nes jai trūksta vilties. Rezignacija tėra tik bejėgiškumo pripažinimas. Ji gali būti neišvengiamas etapas, bet jeigu joje pasiliekame, ji neduoda vaisių.

Nuostata, kurios derėtų siekti, yra *sutikimas*. Lyginant su rezignacija, sutikimas veda į visiškai kitokį vidinį nusiteikimą. Sutikimas man leidžia ištarti „taip" iš pradžių neigiamus jausmus kėlusiai tikrovei, nes sužadina manyje nuojautą, kad iš jos gali kilti kažkas teigiama. Taigi yra vilties perspektyva. Pavyzdžiui, galiu pasakyti „taip" tam, kas esu, nepaisydamas savo silpnybių, nes žinau, jog Dievas mane myli. Nes pasitikiu, jog net iš mano skurdumo Viešpats gali padaryti didžių dalykų. Galiu tarti „taip" žmogišku požiūriu vertinant pačiai vargingiausiai ir nuviliančiai tikrovei, tikėdamas, jog „meilė yra galinga savo darbais, nes moka iš visko, tiek iš manyje surandamo gėrio, tiek iš manyje surandamo blogio išgauti naudos"[23], pasak Mažosios Teresės.

Esminis skirtumas tarp rezignacijos ir sutikimo yra tas, kad net tos pačios objektyvios tikrovės akivaizdoje sutikdamas su ja išlaikau kitokią širdies nuostatą. Galėtume sakyti, kad širdis jau yra pradinėje stadijoje, kai joje apsigyvena tikėjimo, meilės ir vilties dorybės. Pavyzdžiui, sutikimas su savo skurdumu reiškia pasitikėjimą Dievu, kuris mane sukūrė tokį, koks esu. Šiuo sutikimo veiksmu parodomas tikėjimas Dievu, pasitikėjimas juo, taip pat ir

[23] *Autobiografiniai rankraščiai A*, 53 recto.

meilė, nes kuo nors pasitikėti jau reiškia mylėti. Dėl tokio tikėjimo, vilties, meilės sutikimas įgauna tikrai didelę vertę, turinį ir vaisingumą. Nes, kaip be paliovos kartojame, kai yra bent kiek tikėjimo, vilties arba meilės, išsyk atsiranda atvirumas dieviškajai malonei, o šios malonės priėmimas anksčiau ar vėliau duos teigiamų padarinių. Dievo malonė, kai ji priimama, niekada nenueina veltui ten, bet visada esti nepaprastai vaisinga.

2. Priimti save

Dievas yra realistas

Dabar priminsime daugelį mūsų gyvenimo sričių, kuriose leidžiamės į šią, kartais sunkią, kelionę, prasidedančią nuo maišto ar rezignacijos ir atvedančią į sutikimą, kol galiausiai „pasirenkame tai, ko nepasirinkome".

Logiška būtų pradėti nuo savęs ir tarti keletą žodžių apie lėtą ėjimą link meilės sau, suvokiant, koks būtinas šis darbas, kad save visiškai priimtume tokius, kokie esame.

Turime pastebėti: nėra svarbesnio dalyko, kurį galime nuveikti savo gyvenime, kaip leisti Dievui veikti. Kiekvieno dvasinio vaisingumo bei augimo didžioji paslaptis yra mokėjimas leisti Dievui veikti: *nuo manęs atsiskyrę, jūs negalite nieko nuveikti*, – sakė Jėzus. Nes Dievo meilė yra neribotai galingesnė nei visa, ką galime nuveikti savo pačių išmintimi ir jėgomis. Tad viena iš svarbiausių sąlygų, leidžiančių Dievo malonei veikti mūsų gyvenime, yra tarti „taip" viskam, kas esame, ir padėčiai, kurioje esame.

Iš tikrųjų Dievas yra „realistas". Dievo malonė neveikia vaizduotėje, idealybėje, svajonėje. Ji veikia tikrovėje, konkrečiame gyvenime. Net jei mano kasdienio gyvenimo audinys neatrodo ypatingas, tai nieku gyvu nereiškia, kad turiu neleisti Dievo malonei prie savęs priartėti. Asmuo, kurį Dievas myli Tėvo švelnumu, nori su juo susijungti ir perkeisti jį savo meile, nėra toks, kokį *aš mylėčiau* arba *koks turėčiau būti*. Tai tiesiog aš, *toks, koks esu*. Dievo meilė nėra skirta „idealiems" asmenims, „virtualioms" būtybėms. Jo meilė skirta tikroms, konkrečioms būtybėms. Jam rūpi ne vitražų šventieji, bet nusidėjėliai, kokie mes esame. Kartais kvailai prarandame savo dvasinio gyvenimo laiką, apgailestaudami, kad nesame tokie kaip kiti, apverkdami savo dalią dėl kažkokios turimos ydos ar tam tikro ribotumo, įsivaizduodami, kiek gero nuveiktume, jei, užuot buvę kas esame, būtume mažiau pažeidžiami arba pasižymėtume vienokia ar kitokia savybe bei dorybe ir t. t. Taip prarandame laiką bei eikvojame jėgas ir tik vėliname Šventosios Dvasios darbą savo širdyje.

Tikrai dažnai Dievo malonės veikimą mūsų gyvenime stabdo ne tiek mūsų nuodėmės ar klaidos, kiek nesugebėjimas pripažinti savo silpnumo, daugiau ar mažiau sąmoningas savęs pačių arba savo konkrečios situacijos atmetimas. Kad savo gyvenime „išlaisvintume" malonę bei leistume įvykti giliems ir regimiems pokyčiams, kartais pakaktų paprasčiausiai (įkvėptiems pasitikėjimo Dievu) tarti „taip" tiems savo egzistencijos aspektams, kuriuos vidumi atmetame. Nesutinku su vienokiu ar kitokiu skurdu,

su savo pažeidžiamumu, su tam tikrų praeities įvykių padariniais, kokia nors savo padaryta nuodėme ir t. t. Taip pats to nesuvokdamas darau Šventosios Dvasios veikimą bevaisį. Ji apima mano gyvenimo tikrovę tik tiek, kiek aš su tuo sutinku: Šventoji Dvasia niekada neveikia atsietai nuo mano laisvės. Jei nepriimu savęs tokio, koks esu, tuomet neleidžiu Šventajai Dvasiai savęs tobulinti!

Taip pat jeigu nepriimu ir kitų žmonių tokių, kokie jie yra (pavyzdžiui, būdamas su jais pykstu, kad jie neatitinka mano lūkesčių), vėlgi neleidžiu Šventajai Dvasiai veikti mano ryšį su jais teigiama linkme ir šį ryšį paversti proga jiems keistis. Prie to dar sugrįšime.

Čia aprašytos nuostatos yra bergždžios, nes joms būdingas „tikrovės atmetimas", kylantis iš tikėjimo Dievu ir vilties juo stygiaus, kuris atsiranda dėl meilės trūkumo. Visa tai mus užsklendžia nuo malonės bei paralyžiuoja Dievo veikimą.

Troškimas keistis ir sutikimas su tuo, kokie esame

Priminėme būtinybę „sutikti su tuo, kokie esame", su mūsų skurdu ir ribotumu. Galėtume paprieštarauti: ar tai ne pasyvumas, ne tinginystė? Kur troškimas augti, keistis, save pranokti, kad patobulėtume? Ar evangelija mūsų nekviečia atsiversti: *Būkite tokie tobuli, kaip jūsų dangiškasis Tėvas yra tobulas*[24]?

[24] Mt 5, 48.

Troškimas tobulėti, be paliovos stengtis save pranokti, kad pasiektume tobulumą, yra akivaizdžiai būtinas dalykas, to nenuneigsi: liautis daryti pažangą tolygu liautis gyventi. Kas nepuoselėja troškimo tapti šventuoju, juo ir netaps. Galiausiai Dievas suteikia mums tai, ko trokštame, nei daugiau, nei mažiau. Tačiau, kad taptume šventaisiais, turime priimti save tokius, kokie esame. Šios dvi nuostatos tik atrodo viena kitai priešingos: jos abi yra svarbios, viena kitą papildo ir palaiko pusiausvyrą: turime gyventi susitaikydami su savo ribotumu, bet tai nebūtų vidutinybės pasidavimas, – ir trokšti pokyčių, kurie nebūtų daugiau ar mažiau sąmoningas savo ribotumo nepripažinimas ir savęs nepriėmimas.

Išties paprasta paslaptis – suvokti, kad vaisingai perkeisti tikrovę įmanoma tik ją priimant. Taip pat reikia nuolankumo pripažinti, kad negalime pasikeisti vien savo jėgomis, bet kiekviena pažanga, kiekvienas savęs įveikimas yra Dievo malonės dovana. Negaunu šios malonės pasikeisti, jei jos netrokštu, tačiau kad gautume mus perkeičiančią malonę, taip pat būtina save priimti ir sutikti su tuo, koks esu.

Tarpininkaujantis kito žvilgsnis

Savęs priėmimo triūsas yra sunkesnis dalykas nei gali atrodyti. Puikybė, baimė būti nemylimam, įsitikinimas savo menkavertiškumu yra pernelyg giliai mumyse įsišakniję. Pakanka pažiūrėti, kaip išgyvename savo nuopuolių, klai-

dų, nesėkmių blogį, kaip tai mus demoralizuoja, priverčia pasijusti kaltus ar kelia nerimą.

Manau, kad visiškai save priimti įmanoma tik žvelgiant į save Dievo akimis. Kad pamiltume save pačius, mums reikia kieno nors kito tarpininkavimo, žvilgsnio, kuris mums bylotų, kaip Viešpats Izaijo lūpomis: *Esi man brangus ir vertingas, ir mylimas mano*[25]. Čia slypi bendražmogiška patirtis: mergina nusprendžia esanti negraži (keisčiausia, kad taip nutinka daugybei merginų, net gražiausioms!), ima manyti, galbūt ji tokia bjauri, jog joks vaikinas niekada ja nesusidomės ir nepažvelgs į jos veidą švelniu mylinčiu žvilgsniu!

Jaučiame gyvybinį kito tarpininkaujančio žvilgsnio poreikį, kito mylinčio žvilgsnio, kuris mums padėtų save pamilti ir priimti. Tai gali būti tėvo, bičiulio, dvasios vadovo žvilgsnis, bet visų pirma tai Dievo, mūsų Tėvo, žvilgsnis. Pasaulyje nėra tyresnio, tikresnio, švelnesnio, labiau mylinčio ir viltingesnio žvilgsnio. Manau, kad atkakliai maldoje ieškančiam Dievo veido nėra didesnės dovanos, kaip vieną gražią dieną patirti į save nukreiptą šį dievišką žvilgsnį, pasijusti švelniai mylimam ir taip gauti malonę priimti save iš esmės.

Iš to, ką pasakėme, kyla svarbi išvada: kai žmogus atsiriboja nuo Dievo, jis kartu, savo nelaimei, netenka bet kokios tikros galimybės pamilti save[26]. Taip pat, kaip atskleidėme anksčiau, tas, kas nemyli savęs, atsiriboja nuo

[25] Iz 43, 4.

Dievo. Bernanoso kūrinyje *Karmeličių dialogai* pagyvenusi priorė kreipiasi į jaunąją Stiprybės Blanšą tokiais žodžiais: *Niekada neniekinkite savęs. Labai yra sunku paniekinus save neįžeisti mumyse gyvenančio Dievo.*

Norėčiau šio skyrelio svarstymus užbaigti tikrai gražios Henri Nouweno knygos *Sūnaus palaidūno sugrįžimas*[27] ištraukėle:

Labai ilgai galvojau, kad menkas savęs vertinimas yra kone dorybė. Taip dažnai girdėjau perspėjimus apie didybės ir pasipūtimo žalą, kad pradėjau manyti, jog save niekinti yra gerai. Tačiau dabar suprantu: tikroji nuodėmė – tai neigti Dievo pirmąją meilę man, nepaisyti savo pradinio gerumo. Jei nesutinku su šia pirmąja meile, jei nesididžiuoju savo pradiniu gerumu, netenku ryšio su tikrąja savastimi ir imu save žlugdyti.

Laisvė būti nusidėjėliais, laisvė tapti šventaisiais

Kuomet nušviesti Dievo žvilgsnio atrandame save, patiriame įstabiausią dalyką – didžiulę laisvę. Galėtume sakyti – dvejopą laisvę: būti nusidėjėliais ir tapti šventaisiais.

[26] Tai aiškiai rodo moderniosios kultūros raida. Atsiribodamas nuo Dievo, žmogus galiausiai praranda orumo jausmą ir neapkenčia savęs. Pavyzdžiui, stulbina pastebėjimas, kaip žiniasklaidos humoras vis rečiau bebūna švelnus bei užjaučiantis, o išvirsta patyčiomis. Taip pat ir menas dažnai būna nepajėgus atspindėti žmogiškumo grožio.

[27] *Le Retour de l'Enfant prodigue*, éd. Bellarmin, p. 134 (čia cituojama iš: H. Nouwen, *Sūnaus palaidūno grįžimas. Pasakojimas apie grįžimą namo*, vertė R. Drazdauskienė, Vilnius: Aidai, 1999, p. 125. – Vert. past.).

Laisvė būti nusidėjėliais: žinoma, nenoriu pasakyti, jog esame laisvi ramiai ir be pasekmių nusidėti (tai būtų ne laisvė, bet atsakomybės stoka); tačiau, mano nuomone, nusidėjėlio būklė mūsų nesutriuškina, tam tikra prasme turime „teisę“ būti vargšai, būti tokie, kokie esame. Dievas pažįsta mūsų silpnybes ir trūkumus, tačiau jais nesipiktina ir mūsų nepasmerkia. *Kaip tėvas gailisi vaikų, taip Viešpats gailisi jo pagarbiai bijančiųjų. Juk jis žino, kokie mes padarai, – atsimena, kad mes esame dulkės*[28]. Į mus nukreiptu savo žvilgsniu Dievas kviečia į šventumą, skatina atsiversti ir siekti pažangos, bet jis niekada nekursto nerimo, kad to nepasieksime, nedaro „spaudimo“, kurį kartais jaučiame kitų žvilgsniuose arba teisdami save: niekada nebūname pakankamai „geri“, „tokie“ arba „anokie“, išgyvename nuolatinį nepasitenkinimą savimi, be perstojo jaučiame kaltę, kad nepateisiname tam tikrų lūkesčių, neatitinkame kokių nors standartų. Dėl to, kad esame vargšai nusidėjėliai, neturime jaustis kalti, kad gyvename, o taip pasąmonėje dažnai jaučiasi daugybė žmonių. Į mus nukreiptas Dievo žvilgsnis visiškai patvirtina, kad turime būti patys savimi, su savo ribotumais bei trūkumais, suteikia mums „teisę klysti“ ir, drįstume teigti, išvaduoja iš suvaržymo, pareigos, kuri kartais įkalina (kalbu apie pareigą, kylančią ne iš Dievo valios, bet iš mūsų pažeistos psichologijos) ir priverčia būti kažkuo kitu, o ne tuo, kas esame.

[28] Ps 103, 13–14.

Visuomenės gyvenime dažnai patiriame tam tikrą nuolatinę įtampą atitikti kitų lūkesčius (arba įsivaizduojame, kad jie kažko iš mūsų tikisi!); ilgainiui tai ima slėgti. Šis pasaulis iš savo gyvensenos išbraukė krikščionybę, jos tiesas ir įstatymus ta dingstimi, esą ji – kaltės religija, tačiau niekada kaltė nebuvo pasklidusi taip kaip šiandien: visos merginos yra daugiau ar mažiau kaltos, kad nėra tokios gražios kaip madingiausi topmodeliai, o vyrai – kad ne tokie klestintys kaip *Microsoft* vadovas ir pan. Nūdienės kultūros varomąja jėga tapę sėkmės modeliai yra kur kas sunkesni bei labiau slegiantys nei Jėzaus Evangelijoje mums adresuotas kvietimas į tobulumą: *Ateikite pas mane visi, kurie vargstate ir esate prislėgti: aš jus atgaivinsiu! Imkite ant savo pečių mano jungą ir mokykitės iš manęs, nes aš romus ir nuolankios širdies, ir jūs rasite savo sieloms atgaivą. Mano jungas švelnus, mano našta lengva*[29].

Dievo žvilgsniu esame išvaduoti iš šių pančių būti „geriausi“, būti amžinais „nugalėtojais“; galime išgyventi tarsi giluminį poilsį, nes neprivalome dėti nuolatinių pastangų, kad įrodytume savo sėkmę, ir eikvoti stebėtinai daug jėgų, kad taptume tuo, kas nesame: mes tiesiog galime būti savimi. Nėra geresnio „atsipalaidavimo“ už šį: tartum maži vargšai vaikai ilsimės gaubiami Tėvo, kuris myli mus tokius, kokie esame, švelnumo.

Sunku priimti savo skurdumą, nes mums atrodo, kad jis trukdo mylėti: juk kai mums ko nors trūksta, jaučiamės

[29] Mt 11, 28–30.

nenusipelnę būti mylimi. Gyvenimas jaučiant Dievo žvilgsnį padeda suvokti, kad tokia mintis yra klaidinga: mylima dovanai, ne dėl nuopelnų, o mūsų skurdas visai netrukdo Dievui mus mylėti, netgi priešingai! Esame laisvi nuo šios baisios ir nuviliančios pareigos: tapti kažkuo kitu, kad pelnytume teisę būti mylimi.

Tačiau Dievo žvilgsnis, „leidžiantis" mums būti savimi, vargšais nusidėjėliais, taip pat suteikia ryžto veržtis į šventumą: turime teisę siekti viršūnių, trokšti didžiausio šventumo, nes Dievas nori bei gali jį mums suteikti. Nesame amžiams pasmerkti savo vidutiniškumui nei niūrios rezignacijos pančiams, bet visada turime viltį augti meile. Dievas geba nusidėjėlį, koks aš esu, paversti šventuoju, jo malonei įmanoma įvykdyti šį stebuklą, ir aš galiu turėti beribį tikėjimą jo meilės galybe. Žmogus, kuris nuolat nupuola ir vis tiek atsitiesia tardamas: „Dėkoju tau Viešpatie, nes esu tikras, kad tu iš manęs padarysi šventąjį!" suteikia Dievui begalinį malonumą ir anksčiau ar vėliau gauna iš jo tai, ko tikisi.

Tad teisinga laikysena Dievo akivaizdoje būtų tokia: romus, „neįtemptas" savęs pačių bei savo silpnybių priėmimas ir sykiu begalinis šventumo troškimas, stiprus apsisprendimas daryti pažangą, pagrįstas beribiu pasitikėjimu Dievo malonės galybe. Man atrodo, kad šią dvejopą laikyseną puikiai perteikia ištrauka iš šv. Faustinos dvasinio dienoraščio:

„Troškstu tave mylėti taip, kaip niekas kitas nėra mylėjęs. Nesižvalgydama į savo skurdą ir mažumą, aš pasitikėdama neriu į tavo, mano Dieve ir Kūrėjau, gailestingumo bedugnės gelmę! Nepaisydama savo didelio vargo, aš nieko nebijau, bet branginu viltį amžinai giedoti savąją šlovinimo giesmę. Tegul nė viena siela, net ir pati vargingiausia, neabejoja galia tapti didžia šventąja. Nes didi yra Dievo malonės galybė“[30].

„Apribojantys įsitikinimai“ ir draudimai

Tai, ką pasakėme, padeda išvengti klaidingo suvokimo, ką reiškia priimti save ir savo skurdą. Mūsų ribotumai, kuriuos manome esant tokius, kokie iš tiesų jie nėra, neturėtų mūsų užsklęsti savyje, kaip dažnai nutinka. Dėl mūsų sužeidimų, auklėjimo (mums sakydavo: tu to nepasieksi, iš tavęs nieko gera neišeis ir pan.), kai kurių nesėkmių, taip pat pasitikėjimo Dievu stygiaus nešiojamės savyje stipriai įspaustą tikrą galybę „apribojančių įsitikinimų“, pažiūrų, visai neatitinkančių tikrovės, kuriais remdamiesi įsikalame į galvą, kad niekuomet nepajėgsime padaryti to ar ano, drąsiai elgtis vienoje ir kitoje situacijoje. Pavyzdžių yra begalės: „Aš to nepasieksiu, aš niekada neišsikapstysiu, nes esu bejėgis, visada būna taip pat...“ Tokie teiginiai neturi nieko bendra su savo ribotumo priėmimu, apie kurį užsiminėme ankstesniame skyriuje; jie

[30] Soeur Faustine, *op. cit.*, p. 140.

yra mūsų sužaloto gyvenimo, baimių, pasitikėjimo savimi ir Dievu stygiaus padarinys, juos kaip tik derėtų išstumti, o ne laikytis jų įsikibus. Priimti save – tai susitaikyti ne vien su savo skurdu, bet ir su turtingumu, ir leisti išsiskleisti visoms savo teisėtoms galimybėms, tikriesiems gebėjimams. Tačiau turiu šiek tiek patikslinti: derėtų išsiaiškinti, ar iš sveiko realizmo teigiu negalįs to ar ano padaryti, ar tai tėra grynai psichologinis nusiteikimas, kurį reikėtų keisti.

Kartais mumyse reiškiasi tendencijos užgniaužti savyje tam tikrus sveikus įkvėpimus, tam tikrą savęs realizavimo būdą, teisėtą laimę; tai kyla iš pasąmonės mechanizmų, kurie mums sukelia kaltės jausmą ir mes uždraudžiame sau siekti laimės. Gali būti, kad tai kyla ir iš klaidingo Dievo valios įsivaizdavimo, neva ji nuosekliai atima iš mūsų tai, kas gyvenime yra gera. Šiaip ar taip, visi šie dalykai neturi nieko bendra su mūsų aptartu dvasiniu realizmu ir savo ribotumo priėmimu. Kartais Dievas kviečia aukotis ir atsižadėti, bet tiesa ir tai, kad jis išlaisvina mus iš baimių ir klaidinančių kaltės jausmų, kurie laiko mus savo gniaužtuose; šitaip atsitiesiame, laisvai priimdami tai, ką gera ir maloninga jis savo išmintimi trokšta mums dovanoti, kad mus padrąsintų bei parodytų savo švelnumą.

Kad ir kaip ten būtų, verta žinoti, kad jeigu egzistuoja dalykas, kurio siekti mums niekada niekas negali uždrausti – tai šventumas. Su sąlyga, kad šventumo netapatinsime su tuo, kas jis nėra: paviršiniu tobulumu, didvyriškumu, nenuodėmingumu ir pan. Tačiau jei šventumą suprantame tikrąja prasme, kaip galimybę neribotai augti Dievo ir

artimo meile, tuomet būkime tikri, kad šioje srityje nebus nepasiekiamų dalykų. Pakaks niekada nenusiminti ir nesipriešinti Dievo malonės veikimui, visiškai ja pasitikint.

Mokslininko ar didvyrio mantiją turime ne kiekvienas, bet Dievo malone visi turime šventojo apsiaustą: tai krikšto rūbas, juo buvome apgaubti priimdami sakramentą, padariusį mus Dievo vaikais.

Priimti save, kad priimtume kitus

Padarykime kitą pastabą: egzistuoja gilus ir abipusis prasminis ryšys tarp savęs ir kitų priėmimo. Viena skatina kita.

Dažnai mums nesiseka priimti kitų, kadangi nesame esmingai priėmę savęs. Kas nėra taikoje su savimi, būtinai konfliktuos ir su kitais. Savęs nepriėmimas kelia vidinę įtampą, nepasitenkinimą, nusivylimą, ir šią savijautą dažnai suverčiame kitiems žmonėms, padarydami juos savo vidaus konfliktų atpirkimo ožiais. Pateiksiu pavyzdėlį: aplinkiniai mus erzina dažniausiai tada, kai būname nepatenkinti savimi. Už tai turi sumokėti kiti! Etty Hillesum rašo: „Pradėjau susigaudyti, kad jaučiant antipatiją savo artimui priežasčių reikia ieškoti pasibjaurėjime savimi: mylėk artimą kaip save patį“[31].

Būna ir priešingai, kai žmogus užsklendžia savo širdį nuo kitų, visiškai nesistengia mylėti kitų tokių, kokie jie

[31] Etty Hillesum, *op.cit.*, p. 81.

yra, nesugeba su jais susitaikyti, – toks žmogus niekada nepatirs šio gilaus, kiekvienam reikalingo susitaikymo su savimi malonės. Tokiu atveju ilgainiui tapsime savo pačių širdies nejautrumo artimui, savo nuomonių ir žiaurumo aukomis[32].

3. Priimti kančią

Sutikti su nemalonumais

Pakalbėję apie savęs priėmimą dabar norėtume užsiminti apie įvykių priėmimą. „Pagrindinis principas“ yra tas pats: veiksmingai pakeisti savo gyvenimą galime tik tuomet, kai imame priimti viską, t. y. pritariame visiems mus ištinkantiems išoriniams įvykiams.

Žinoma, nesunku pritarti dalykams, kurie mums atrodo geri, malonūs, teigiami. Daug sunkiau, kai susiduriame su įvairiausiais sunkumais ir kančiomis. Dabar apie tai ir kalbėsime, parodydami visas šias neigiamas tikroves, kurias įvardijame kaip nemalonumus.

Ši tema yra truputį opi. Čia nekalbama apie tai, kad turime tapti pasyvūs ir viską ramiai „nuryti“. Tačiau kiekvienas iš mūsų esame patyrę: kad ir kaip gerai būtume viską susiplanavę, vis tiek atsiduriame situacijose, kurių nepajėgiame suvaldyti, mums nutinka daugybė įvykių, priešingų mūsų numatymams, viltims, troškimams, ir būname priversti juos priimti.

[32] Prie šios svarbios temos sugrįšime vėliau.

Manau, svarbu pastebėti, jog nereikėtų jų priimti keiksnojant, tačiau vertėtų iš esmės jiems pritarti. Nesijausti jų užkluptiems, bet tam tikra prasme juos „pasirinkti" (net jei kito pasirinkimo ir nėra, o tai, žinoma, mums yra nemaloniausia!). Pasirinkimas yra mūsų laisvės veiksmas, kuris mums padeda ne tik priimti dalykus, bet ir su jais sutikti. Tai nelengva, ypač kai kalbama apie skausmingus išbandymus, tačiau tai gera taktika, kurią privalome stengtis kiek įmanoma pritaikyti tikėdami bei vildamiesi. Jei tikime, kad Dievas gali visa, kas mums nutinka, pakreipti į gera, vadinasi, jis taip ir padarys: *tebūnie tau, kaip įtikėjai*, – sakė Jėzus šimtininkui Evangelijoje.

Tokia pagrindinė tiesa: Dievas gali naudingai pakreipti visa, tiek gera, tiek bloga, tiek ir neigiamus, tiek ir teigiamus dalykus. Todėl, kad jis – Dievas, *Visagalis Tėvas*, kaip išpažįstame kalbėdami *Credo*. Gera pakreipti į gera nėra sunku, visi tai gali. Vien Dievas savo visagalybe, meile ir išmintimi gali net ir bloga pakreipti į gera. Kaip? Mes neprivalome to įrodinėti ar išsiaiškinti (jokia filosofija, jokie teologiniai svarstymai to negali visiškai atlikti), tačiau mūsų užduotis yra tuo tikėti, remiantis Šventojo Rašto žodžiais, kurie mus kviečia į tokį pasitikėjimą: *Be to, žinome, kad viskas išeina į gera mylintiems Dievą*[33]. Jei tuo tikime, turėsime tokią patirtį. Mažoji Lizjė Teresė keletą dienų prieš mirtį peržvelgdama savo gyvenimą sakė: „Viskas yra malonė".

[33] Rom 8, 28.

Dabar norėtume truputį pamąstyti šia tema; tai mums padėtų pasiekti šią tikėjimo ir vilties laikyseną visų sunkumų akivaizdoje.

Kančia atneša didžiausią blogį, kai ją atmetame

Reikia įsisąmoninti vieną dalyką: kai patiriame kančią, nėra didesnės blogybės kaip tą kančią atmesti. Iš tiesų patį skausmą papildome kita blogybe: kančia sukelia mumyse atmetimą, maištą, pagiežą, nerimą. Mes tarsi įsitempiame, užkietėjame, nesutinkame su kančia, o tai ją tik didina. Tuo tarpu kai turime malonę priimti kančią ir su ja sutikti, ji tampa ne tokia skausminga. „Rami kančia nėra kančia“, – sakė Arso klebonas.

Kai mumyse kyla skausmas, visai suprantama, kad norime jį kuo labiau apmalšinti. Jei man skauda galvą, turiu išgerti aspirino, galinčio palengvinti mano skausmus. Tačiau visada bus neišgydomų kančių, todėl dera stengtis jas romiai priimti. Nekalbu apie mazochizmą ar skausmo aukštinimą, greičiau priešingai: iš tiesų pritarimas kančiai daro ją labiau pakeliamą nei nervinimasis ją atmetus. Fiziniame pasaulyje yra toks dėsnis: tas, kuris įsitempęs ir susitraukęs gauna smūgį, jaučiasi prasčiau negu tas, kuris jį priima atsipalaidavęs. Žūtbūtinis noras kančią pašalinti kartais sukelia tolesnes kančias, kurias pakelti dar sunkiau. Tiesiog apstulbstu matydamas, kaip kasdieniame gyvenime daromės nelaimingi dėl mūsų visuomenės hedonistinio mentaliteto, kuriam kiekviena kančia yra blogis

ir jos reikia bet kokia kaina vengti. Kai žmogaus elgesio norma tampa bet kokio skausmo vengimas, kai jis sutinka tik su tuo, kas yra malonu ir patogu, o visa kita atmeta, – anksčiau ar vėliau jis užsikrauna sunkesnį kryžių nei tas, kas stengiasi gera valia pritarti kančioms, jeigu viltis jų išvengti neatitinka tikrovės.

Sutikdami su kančia mes atrandame stiprybę. Ar Šventasis Raštas nekalba apie *ašarų duoną*[34]? Dievas yra ištikimas ir visada suteikia būtinų jėgų, kad diena iš dienos galėtume pakelti visus savo gyvenimo sunkumus. Etty Hillesum sakė: „Kiekvieną kartą, kai aš pasiruošiu susitikti su išbandymais, jie tampa gražūs“[35].

Priešingai, mes neturime tokios pat malonės pakelti papildomas kančias, kurias patys sau užsitraukiame nepriimdami normalių gyvenimo išbandymų.

Pridurkime dar vieną mintį: *tikrasis blogis glūdi ne tiek kančioje, kiek kančios baimėje*. Jei mes ją priimame su pasitikėjimu ir ramybe, tuomet kančia padeda augti, ugdo, grynina, moko nesavanaudiškai mylėti, daro mus vargšus, nuolankius, romius ir užjaučiančius artimą. Kančios baimė mus tik užkietina, pastato į gynybines ir apsaugines pozicijas bei dažnai skatina iracionalius pasirinkimus, kurių padariniai blogi. „Blogiausios žmogaus kančios yra tos, kurių jis bijo“, – sakė Etty Hillesum[36]. Ne išgyvenama kančia yra blogiausia, bet tariama kančia, kuri užplūsta

[34] Ps 42, 4.
[35] Etty Hillesum, *op.cit.*, p. 130.
[36] *Op. cit.*, p. 230.

vaizduotę ir mus atveda į klaidingas nuostatas. Problema kyla ne iš tikrovės (ji yra iš esmės teigiama, net ir su skausmo priemaišomis), bet iš mūsiškio tikrovės įsivaizdavimo.

Atmesti kančią tolygu atmesti gyvenimą

Nūdienos kultūra reklamos ir žiniasklaidos priemonėmis nepaliauja mums kalti į galvą savo „evangeliją“: priimk kaip gyvenimo taisyklę žutbūtinį skausmo vengimą ir ieškok vien malonumų. Tik ji pamiršta pasakyti vieną dalyką: nėra veiksmingesnės priemonės tapti nelaimingam, kaip praktiškai taikyti šį elgesio principą. Nenoriu atlikti kančios apologijos: ją reikia kiek įmanoma palengvinti. Vis dėlto ji yra mūsų gyvenimo dalis: noras visiškai ją pašalinti reiškia paties gyvenimo neigimą. Atmesti kančią tolygu atmesti gyvenimą ir galiausiai viską, ką gyvenimas gali duoti gražaus ir gero. *Kas išsaugo savo gyvybę, praras ją, o kas praranda savo gyvybę dėl manęs – atras ją,* – mums sakė Jėzus. Ši jo evangelija yra patikimesnė nei reklamos skelbiama žinia. Aišku, neturiu nieko prieš malonumą, kuris yra geras dalykas ir taip pat mūsų gyvenimo dalis. Jei nebūtų malonumo, negalėtume „suteikti malonumo“ kitam, o tai juk pats paprasčiausias būdas parodyti, kad jį mylime![37] Tačiau esu priblokštas, matydamas, kaip dažnai daugybė žmonių vengia net mažiausios (įprastos, pakeliamos) kančios ir pasmerkia save daug

[37] Malonumas yra geras dalykas, tačiau jis neturi būti egoistiškai „griebiamas“, jis turi būti duodamas ir priimamas.

didesniems kentėjimams. Pavyzdžiui, savo akimis mačiau tėvus, kurie daugybę metų sielojosi vien dėl to, kad negalėjo susitaikyti su vieno iš jų vaikų pašaukimu. Atmesdami išsiskyrimo kančią, kitokį vaiko pasirinkimą nei tikėjosi, jie save pasmerkė daugybei kankinimosi metų. Tokių pavyzdžių yra begalės. Tuo norima pasakyti, kad kančiōs ir aukōs (žinoma, kai jos yra teisingos) priėmimas nėra mazochistinis ir savižudiškas, visai priešingai. Priimdami kentėjimus, kuriuos „siūlo" gyvenimas ir leidžia Dievas, kad tobulėtume ir apsivalytume, apsisaugome nuo sunkesnių kančių. Reikia būti realistais: kartą visiems laikams liautis svajojus apie gyvenimą be skausmo ir kovų. Taip bus Rojuje, bet ne žemėje. Turime kasdien drąsiai imti savo kryžių ir sekti Kristumi, tada kartėlis anksčiau ar vėliau persikeis į didžią saldybę.

Tad privalome būti dėmesingi savo vidinėms nuostatoms, kurių padariniai svarbesni nei mums atrodo. Susidurdami su kasdiene kančia, *su dienos ir kaitros našta*, nuovargiu, užuot viduje keiksnoję visuomet turime sau sakyti: gyvenk tuo, kas vyksta, ir nuolatos svajok apie gyvenimą, kuris galėtų būti kitoks, tačiau dera jį nuoširdžiai priimti. Gyvenimas yra gražus ir geras toks, koks yra, nepaisant jo skausmo naštos. Kuomet Dievas sukūrė vyrą ir moterį, jis suteikė visam žmogaus gyvenimui begalinį palaiminimą, ir nepaisant nuodėmės ir kančių palydos jis niekada nebus atimtas, nes *Dievo malonės dovanos ir*

[38] Rom 11, 29.

pašaukimas – neatšaukiami[38], ypač pirmoji gyvenimo dovana ir pašaukimas. Kiekvienas gyvenimas, net ir skausmo perimtas, yra neribotai palaimintas ir brangus.

Toks požiūris mus sutaiko su tikrove ir sutaupo galybę energijos, kurią prarandame apgailestaudami, jog reikalai galėtų klostytis kitaip, svajodami apie neįmanomus dalykus ir t. t. Jis juolab teisingesnis, kai esame krikščionys, nes galime būti tikri, kad mūsų laukia amžinoji laimė: *Viešpats Dievas jiems švies, ir jie viešpataus per amžių amžius*[39], vadinasi, neturime jokios rimtos priežasties apverkti šio gyvenimo sunkumus. Saugokime savo širdyse šv. Pauliaus žodžius, kurie mus patikina, jog *šio laiko kentėjimai negali lygintis su būsimąja garbe, kuri mumyse bus apreikšta*[40].

Blogio nėra blogyje: teigiama nemalonumų pusė

Taip pat reikia suvokti, jog nemalonumai, nors ir labai slegiantys, tėra tik nepatogumai; dažnai juose glūdi didelė nauda.

Visų pirma jie mums kliudo būti savo gyvenimo ir laiko šeimininkais. Jie mums neleidžia apsiriboti savo programomis, planavimais, asmenine išmintimi. Tikrasis kalėjimas, kuris mus laiko uždaręs ir iš kurio privalome išsilaisvinti, esame mes patys: mūsų širdies ir sprendimų

[39] Apr 22, 5.
[40] Rom 8, 18.

siaurumas. *Kaip aukštas dangus viršum žemės, taip mano keliai viršija jūsų kelius ir mano mintys – jūsų mintis*[41], – sako Šventasis Raštas. Blogiausia, kas gali mūsų gyvenime nutikti, – kad viskas klostytųsi mūsų nuožiūra. Tai būtų bet kokio augimo pabaiga. Kad galėtume po truputį įžengti į dieviškąją išmintį, kuri yra neribotai gražesnė, turtingesnė, vaisingesnė, gailestingesnė nei mūsiškė[42], reikia, kad mūsų žmogiškoji išmintis būtų apversta aukštyn kojomis. Ne sunaikinta, bet pakylėta ir išgryninta, kad neliktų įkalinta savo ribotume, nes ji visada yra pažymėta tam tikru egoizmu ir puikybe, daugiau ar mažiau sąmoningu tikėjimo bei meilės stygiumi. Mumyse slypi didelis širdies ir sprendimų siaurumas, jis turi būti išgydytas, kad galėtume pamažu priimti dieviškąją išmintį bei išgyventi mūsų suvokimo gelminį atnaujinimą ir praplėtimą. Siaurumas yra nuodėmė, tuo tarpu šventumas yra dvasios erdvumas ir sielos didybė.

Nuo viešpatavimo link atsidavimo: proto apvalymas

Patiriant išbandymus, neretai mums sunkiausias dalykas yra ne tiek pats kentėjimas, kiek nežinojimas, kodėl kenčiame. Skausmas kaip toks kartais esti mažesnis išbandymas nei jo prasmės nematymas. Sunkiausias išbandymas tenka protui, nes jis bodisi visų „kodėl“, į kuriuos

[41] Iz 55, 9.
[42] Žr. himną dieviškajai išminčiai Rom 11, 33–36.

atsakymų nėra. Priešingai, kai protas yra patenkintas, skausmą priimti ir jį pakelti būna daug lengviau: net jei gydytojas, rūpindamasis mano sveikata, sukelia skausmą, aš nešoksiu prieš jį, nes gerai suprantu, kad jis taip elgiasi mane gydydamas.

Visa tai nusipelno nedidelio apmąstymo, koks proto vaidmuo dvasios gyvenime.

Kaip ir visos savybės, kuriomis apdovanojo mus Dievas, protas yra iš esmės geras ir naudingas dalykas. Žmoguje glūdi tiesos troškimas, poreikis protingai suprasti, kas lemia jo paties didybę ir orumą. Būtų neteisinga paniekinti protą, jo galimybes ir vaidmenį žmogiškame ir dvasiniame gyvenime[43]. Tikėjimas negali apsieiti be proto; ir nėra nieko gražesnio už šią žmogui suteiktą galimybę savo laisve, suvokimu ir visais kitais sugebėjimais dalyvauti Dievo darbe. Kai protas suvokia, ką Dievas daro, kur mus kviečia, kokia yra padedanti mums augti jo auklyba, – tos mūsų gyvenimo akimirkos yra teigiamos, nes jos mums leidžia tikrai prisidėti prie Dievo malonės darbo. Visa tai vyksta pagal Dievo valią, juk jis sukūrė mus ne kaip marionetes, o kaip laisvas, atsakingas asmenybes, pakviestas savo protu ir valios pastangomis pritarti jo meilei. Vadinasi, noras suprasti prasmę viso to, ką išgyvename, yra geras ir teisėtas.

Tačiau turime pripažinti, kad mūsų reiklusis poreikis viską suprasti yra dviprasmis ir reikalaujantis apvalymo.

[43] Mums tai primena Šventojo Tėvo Jono Pauliaus II enciklika *Fides et ratio*.

Iš tiesų troškimas suprasti gali būti įkvėptas daugiau ar mažiau sąmoningų motyvų, kurie ne visada būna teisingi. Absoliučiai teisėtas yra troškimas pažinti tiesą, kad ją priimtume ir pagal ją gyventume. Vis dėlto kartais troškimas suprasti reiškia norą valdyti: suprasti – vadinasi, valdyti, suvokti, būti situacijos šeimininku. Mumyse slypintis troškimas valdyti, savininko instinktas gali nesąmoningai išaugti iš poreikio suprasti.

Pastarasis taip pat gali mumyse kilti iš nelabai švaraus šaltinio: nesaugumo jausmo. Suprasti – tai nusiraminti, įgyti savisaugos jausmą, jog kažką supratę bent iš dalies galėsime valdyti situaciją. Tačiau tai tėra žmogiškasis saugumas, pažeidžiamas, nuviliantis, bet kada galintis žlugti. Tuo tarpu vienintelis tikrasis saugumas, kurį turime savo gyvenime, – tai ne mūsų gebėjimas protu valdyti įvykius ar jūos numatyti, bet tikrumas, kad Dievas yra ištikimas ir niekada mūsų neapleis, nes jo tėviškas švelnumas yra neatšaukiamas.

Išbandymų akivaizdoje mūsų poreikis suprasti tai, kas vyksta, kartais tiesiog atspindi mūsų nepajėgumą su pasitikėjimu atsiduoti Dievui ir bandymą ieškoti žmogiško saugumo. Vis dėlto privalome visai nuo šito apsivalyti. Visiška vidine laisve džiaugsis tik tas, kuris moka po truputį vaduotis iš poreikio remtis žmogišku saugumu, patirdamas, jog, remiantis Šventojo Rašto įvaizdžiu, Dievas yra vienintelė *uola*.

Kad mūsų protas būtų išlaisvintas iš šių dviejų pagrindinių mūsų klaidų (troškimo valdyti, savisaugos

poreikio, kylančių iš atsidavimo stygiaus), būtina pereiti tam tikras savo gyvenimo fazes (be abejo, mums itin sunkias), kai, nepaisant mūsų pastangų mąstyti, vis tiek liekame nepajėgūs suprasti, kodėl mus ištinka vienas ar kitas dalykas. Tai itin skausmingas procesas, nes, kaip jau minėjau, yra lengviau priimti išbandymą, kurio prasmę pavyksta suvokti, ir priešingai, kai mūsų protą gaubia tamsa, jaučiamės kitaip.

Būna gyvenimo tarpsnių, kai bet kokia kaina turime stengtis suprasti, ką išgyvename (apmąstydami, melsdamiesi, prašydami protingų žmonių patarimo), nes padedami šios šviesos bei mokydamiesi iš to, ką supratome, žengsime pirmyn. Vis dėlto būna akimirkų, kai reikia liautis mėginus atspėti prasmę, nes tai yra neveiklumo metas, bet aklai pasitikint atsiduoti Dievui. Šviesa ateis vėliau: *Tu dabar nesupranti, ką aš darau, bet vėliau suprasi,* – sakė Jėzus Petrui[44]. Pastangos žūtbūt suprasti mums atneša daugiau blogio nei gėrio, užuot numalšinę kančią, ją tik padidina, stiprina abejones, nesaugumą, baimę, klausimus, į kuriuos nėra atsakymų. Svarbu ne surasti protą tenkinančius atsakymus, bet atlikti tikėjimo aktus ir atsiduoti Dievui. Vienintelis galintis mus nuraminti dalykas – tai ne atsakymai į klausimus, bet nuolanki ir pasitikinti malda, nuostata, nusakyta pranašo Jeremijo žodžiais: *Gera laukti kantriai, kol išgelbėjimas ateis iš Viešpaties*[45].

[44] Jn 13, 7.
[45] Rd 3, 26.

Suprasti dieviškąją valią

Dėl šio savisaugos poreikio mums ypač patiktų būti visada tikriems, kad vykdome Dievo valią. Žinoma, natūralus toks troškimas dieviškąją valią pažinti ir pagal ją gyventi. Jei jos tyra širdimi ieškome, paprastai gauname ir šviesos, padedančios ją suprasti. Tačiau reikia žinoti, kad ne visuomet šitaip būna. Net jei paleidžiame į darbą visas reikalingas priemones (maldą, apmąstymą, dvasinį palydėjimą), kad suprastume Dievo valią vienoje ar kitoje situacijoje, aiškų atsakymą gauname ne visada arba bent jau ne iš karto. Taip yra dėl dviejų priežasčių: visų pirma, Dievas mus laiko suaugusiais, kai kuriose situacijose jis trokšta, kad apsispręstume patys. Antra, jis siekia mus apvalyti: jei būtume visada tikri, jog vykdome dieviškąją valią ir esame teisingame kelyje, tuomet greitai įpultume į perdėtą pasitikėjimą savimi, kuris yra pavojingas dalykas ir lengvai mus palenkia į dvasios puikybę. Tiesa, kad ne visuomet esame visiškai tikri vykdantys Dievo valią – tai skausmingas skurdas, tačiau jis mus apsaugo: išlaiko mus mažus ir nuolankius, verčia nuolatos ieškoti, neleidžia remtis tik savimi pačiais ir patirti apgaulingą saugumo jausmą, trukdantį atsiduoti Dievui.

Kalbant apie dieviškosios valios suvokimą „miglotose“ situacijose, norėčiau pastebėti vieną labai svarbų dalyką: net jei esama tam tikrų dieviškosios valios aspektų, kurių nepastebiu, visuomet yra ir kitų, kuriuos aš tikrai žinau ir kuriais galiu pasikliauti nerizikuodamas

suklysti, nes žinau, kad tokios investicijos yra „pelningos“: tai savo dabartinių pareigų vykdymas, gyvenimas vadovaujantis esminiais krikščioniškojo pašaukimo kriterijais. Kartais darome vieną klaidą, kurią būtina atpažinti ir jos vengti: neperprasdamas dieviškosios valios svarbiuose reikaluose (tai, pavyzdžiui, pašaukimo pasirinkimas, reikšmingas apsisprendimas) gaištu laiką klausinėdamas, arba gavęs tam tikrą padrąsinimą eiti pirmyn apleidžiu tai, ką man liepia kasdienė dieviškoji valia: ištikimai melstis, pasitikėti, mylėti mane supančius žmones. Kai nėra atsakymų dėl ateities, geriausia priemonė juos gauti yra visiškai išgyventi nūdieną.

Niekas neatima gyvybės iš manęs, bet aš pats ją atiduodu

Kaip minėjome anksčiau, tenka ne tik *patirti* nemalonumus, bet tam tikra prasme juos *pasirinkti*. Tuo nenoriu pasakyti, kad turime juos maloniai prisišaukti! Tačiau kai jie iškyla, reikia juos pasitikti atvira širdimi, teigiamu mūsų laisvės veiksmu, kuris mums padės pereiti (kuo greičiau!) nuo daugiau ar mažiau ūmios reakcijos prie sutikimo, paremto pasitikėjimu.

Lizjė Teresė, kaip ir kiekvienas iš mūsų, ne per labiausiai mėgo būti trukdoma. Kartais jai patikėdavo tokias pareigas, kurios reikalaudavo tam tikro kruopštumo (nutapyti arba perdaryti bendruomenės teatro pjesių dekoracijas); tam jai likdavo tik truputis laiko iš labai griežtos

Karmelio dienotvarkės. Kai Teresė galiausiai surasdavo vieną kitą valandėlę šiam darbui, ji vadovaudavosi tokia dvasios nuostata: *pasirenku* būti trukdoma. Jei kokia šauni sesuo sutrukdydavo jos darbą paprašydama kokio nors patarnavimo, užuot šaltai ją išprašiusi lauk, Teresė stengdavosi ją geranoriškai priimti: nes toks buvo jos pasirinkimas. Jei niekas jos netrukdydavo, ji tai vertindavo kaip gražią gerojo Dievo dovaną ir būdavo jam labai dėkinga. Todėl Teresė visus dalykus išgyvendavo romiai ir niekuomet nesusierzindavo: visų pirma ji ieškodavo priemonių įvykdyti savo valią, nes jos valia buvo viską priimti...

Patiriant tokio pobūdžio kovas, pravartu apmąstyti šiuos Jėzaus žodžius: *Niekas neatima jos [gyvybės] iš manęs, bet aš pats ją laisvai atiduodu*[46]. Tai paradoksalūs žodžiai. Iš tiesų iš Jėzaus buvo atimta gyvybė: jis buvo suimtas, pasmerktas, kankinamas ir nukryžiuotas. Tačiau, kaip skelbia liturgija, jis „laisvai įžengė į savo kančią". Jo širdyje glūdėjo šis giluminis sutikimas, susivienijimas, dėl kurio Jėzus liko visiškai laisvas savo mirties metu, su Tėvo noru, todėl Kristus atliko meilės auką. Laisvu ir mylinčiu sutikimu jo *atimtas* gyvenimas tapo *atiduotu* gyvenimu.

Nuostabus pavyzdys yra Jaques'o Fescho liudijimas. Sulaikytas už policininko nužudymą, dėl kvailos užgaidos pakeisti gyvenimą (bandė apiplėšti banką, kad nusipirktų laivą ir perplauktų vandenyną) jis trejus metus praleido kalėjime, kol 1957 m. spalio 1 d. sulaukęs 27 metų buvo

[46] Jn 10, 18.

nuteistas myriop. Kalėjimo vienutėje jis susitiko Kristų ir išgyveno labai gražią dvasios kelionę. Štai ką jis rašė likus kelioms dienoms iki mirties: „Palaiminti tie, kuriuos Dievas pagerbia kankinyste! Pralietas kraujas visada yra didžiai vertingas Dievo akyse, ypač laisvai išlietas. Aš nesu laisvas, tačiau jei kas nors šiandien man pasiūlytų laisvę iškeisti į Dievo įžeidimą, tokį pasiūlymą atmesčiau, verčiau pasirinkčiau mirti. Taigi prisidedu prie šios mirties bausmės ją priimdamas visa savo siela ir aukodamas Viešpačiui, mirštu bent truputį mažiau nevertai"[47].

Visada mūsų laisvė turi šią nuostabią galią: tai, ką iš mūsų atima (gyvenimas, įvykiai, kiti žmonės), paversti auka. Išoriškai nesimato jokio skirtumo, bet viduje viskas yra perkeista: lemtis tampa laisvu pasirinkimu, nemalonumai – meile, praradimai – vaisingumu. Žmogaus laisvės didybė neapsakoma. Laisvė nesuteikia žmogui galios pakeisti visa, kas jį supa, tačiau dėl savo laisvės jis gauna (ir tai yra geriausias dalykas) galimybę suteikti prasmę viskam, net beprasmiškiems dalykams! Ne visuomet esame savo gyvenimo tėkmės šeimininkai, tačiau visada galime jam suteikti prasmę. Dėl mūsų laisvės kiekvienas mūsų gyvenimo įvykis gali įgauti teigiamą reikšmę, būti meilės išraiška, tapti atsidavimu, pasitikėjimu, viltimi, auka... Patys svarbiausi, vaisingiausi mūsų laisvės aktai yra ne tie, kuriais keičiame išorinį pasaulį, bet tie, kuriais pataisome

[47] Jacques Fesch, *Dans 5 heures je verrai Jésus. Journal de prison*, éd. Le Sarment-Fayard, p. 296.

savo vidines nuostatas, kad suteiktume teigiamą prasmę tam tikriems dalykams, ir galiausiai semiamės iš tikėjimo išteklių, nes tikėjimas duoda žinojimą, kad Dievas visa gali pakreipti į gera. Čia glūdi neišsemiami klodai, beribiai turtai, kuriais naudojantis mūsų gyvenime nebelieka neigiamų, banalių, nereikšmingų dalykų, nes viskam suteikiame prasmę. Teigiami dalykai tampa dėkingumo ir džiaugsmo, o neigiami – atsidavimo, tikėjimo ir aukos paskata: visa virsta malone. Turime gausiai dėkoti Dievui už tokią brangią laisvės dovaną.

Bejėgiškumas išbandymo metu ir bejėgiškumo išbandymas: laisvė tikėti, viltis, mylėti

Visiems mums gyvenime tenka atsidurti išbandymo, sunkumo situacijoje, kuri mus ar mums brangius žmones asmeniškai liečia, o mes nieko negalime padaryti: vis grįžtame prie tos situacijos, mąstome apie ją dieną ir naktį nerasdami jokios išeities. Jaustis visiškais vargšais, beginkliais, bejėgiais yra didžiulis išbandymas. Ypač kai kalbame apie mums artimus asmenis: matyti, kad mūsų mylima būtybė patiria sunkumą, o mes niekaip negalime jos apsaugoti, yra, be abejo, viena iš skaudžiausių šio gyvenimo kančių. Žinoma, dažnai tai patiria tėvai. Kol vaikas yra mažas, visuomet galime įsikišti, padėti jam susidoroti su kylančiomis problemomis. Kai jis užauga, įgyja savo nepriklausomybę, nebeklauso jam duodamų patarimų, o tėvams gali būti siaubinga matyti, kaip kuris nors iš jų sūnų

ar dukrų vartoja narkotikus arba leidžiasi į destruktyvius meilės nuotykius, ir nors tėvai be galo trokšta šiam vaikui padėti, kartais jie jaučiasi visiški bejėgiai tai padaryti... Tuomet reikia sau pasakyti, kad nors iš pažiūros neturime jokios įtakos tikrovei ir konkrečios priemonės įsikišti, visuomet lieka galimybė, nepaisant visko, toliau tikėti, viltis, mylėti. Tikėti, kad Dievas neapleis šio žmogaus ir kad malda anksčiau ar vėliau duos vaisių. Viltis Viešpaties ištikimybe ir galybe. Mylėti toliau turint šį žmogų savo širdyje ir maldoje, atleisti jam įžeidimus arba mums padarytą blogį, visais kitais pagal aplinkybes įmanomais būdais rodyti meilę. Meilė, kuri negali pasireikšti regimais veiksmais, skleidžiasi pasitikėjimu, atsidavimu, atleidimu. Kuo meilė tyresnė ir didingesnė, tuo ji vargingesnė. Tada, kai negalime visiškai nieko padaryti savo veiksmais, mes išsaugome vidinę laisvę atkakliai mylėti, kad jokios aplinkybės, nors ir labai tragiškos, negalėtų mūsų sudrumsti.

Todėl privalome jausti labai stiprų, bejėgiškumo išbandymuose laisvinantį ir guodžiantį tikrumą: net jei nieko negaliu padaryti, bet tikiu, viliuosi ir myliu, kažkas tuo metu neregimai vyksta, o vaisiai pasirodys anksčiau ar vėliau atėjus dieviškojo gailestingumo metui. Meilė, net varginga ir akivaizdžiai bejėgė, visada yra vaisinga, ji negali būti kitokia, nes kyla iš paties Dievo būties bei gyvenimo. *O viltis neapgauna, nes Dievo meilė yra išlieta mūsų širdyse Šventosios Dvasios, kuri mums duota*[48].

[48] Rom 5, 5.

4. Priimti kitą

Sutikti su kančiomis, kurias sukelia kiti

Anksčiau siūlėme „neįsitempti“ nemalonumų akivaizdoje, tačiau juos priimti atvira širdimi. Dabar norėtume pratęsti kalbą apie nemalonumus, kurie mus ištinka ne kaip materialūs įvykiai, bet dėl kitų kaltės. Kaip turėtume elgtis susidurdami su visomis kančiomis, kurias sukelia mus supantys žmonės? Elgesio modelis bus tas pats: stengtis su jomis sutikti.

Vėlgi čia nekalbama apie tai, kad turime būti pasyvūs. Kartais yra būtina susirasti asmenį, privertusį mus kentėti, kad padėtume jam atsitokėti ir pasitaisyti. Taip pat retsykiais privalome smarkiai reaguoti neteisingų situacijų akivaizdoje ir gintis patys arba apginti kitus žmones nuo destruktyvaus elgesio. Tačiau visuomet lieka tam tikrų kančių, kylančių iš mūsų aplinkos, jų negalime išvengti nei atitaisyti, esame kviečiami jas priimti su viltimi ir atleidimu.

Su jomis mums sunkiau sutikti negu su materialiais nemalonumais. Sutikti be pykčio vėluoti į susitikimą, nes sugedo mano automobilis, yra daug lengviau nei pavėluoti dėl to, kad mano žmona visą valandą telefonu praplepėjo su savo mielomis draugužėmis. Sunkiau priimti nemalonumus, kuriuos mums sukelia kiti žmonės, nei materialius nepatogumus, nes reikalas sukasi apie laisvę, todėl paprastai manome, kad reikalai galėjo klostytis ir kitaip. Labiau norime išsilaisvinti iš rūpesčių, kuriuos mums sukelia ne su kitais asmenimis susijusios aplinkybės!

Net jei nėra lengva, turime mokytis atleisti kitiems, kurie mus nuvylė, privertė kentėti, ir net priimti kaip malonę ar geradarystę jų sukeltas problemas. Tokia laikysena nėra nei spontaniška, nei natūrali, tačiau tik ji yra teisinga, jei norime įgyti ramybę bei vidinę laisvę. Keletas pastabų padės mums šias įžvalgas pagilinti.

Atsižvelgti į psichologinius skirtumus

Pirmiausia reikėtų sau pasakyti, kad kitų sukeliamose kančiose nederėtų nuolatos įžvelgti tų žmonių blogą valią (kaip esame įpratę daryti). Iškilus tarpusavio santykių problemoms, daugybę jų skubame priskirti moralės sferai, tuo tarpu dažnai jos tebūna paprasčiausi bendravimo keblumai, nesusipratimai. Dėl skirtingos saviraiškos ir psichologinių filtrų kartais neteisingai suprantame tikrąsias kito žmogaus intencijas ir paskatas.

Skirtingos mūsų visų psichologijos, vienas kitam priešingi ir jausmų pasauliai, požiūriai į dalykus; turime tai realistiškai pripažinti ir priimti su humoru. Kai kurie žmonės labiau mėgsta tvarką, o mažiausia netvarka jiems sukelia nesaugumo jausmą. Tačiau kitus slegia perdėm tvarkinga aplinka. Tvarkos mėgėjai jaučiasi asmeniškai puolami, kai pajudinamas iš vietos mažiausias daiktas, tuo tarpu priešingo temperamento asmuo kaip patyčias priims nuolatinius tobulos tvarkos reikalavimus. Skubame švaistytis moralinėmis sąvokomis, kai tekalbama apie psichologinius skirtumus. Mes visi turime stiprų polinkį

vadinti gėriu tai, kas mums patinka ir atitinka mūsų charakterį, o blogiu – tai, kas su juo nesiderina. Pavyzdžių galima pririnkti begalę. Jei į tai neatkreipiama dėmesio, mūsų šeimos ir bendruomenės rizikuoja virsti nuolatinio karo lauku, kuriame pešasi tvarkos ir laisvės gynėjai, punktualumo ir lankstumo šalininkai, ramybės ir erzelio mylėtojai, vieversiai ir pelėdos, plepiai ir tyleniai, ir taip be galo.

Tad būtina mokytis priimti kitus tokius, kokie jie yra, suprasti, kad jų jausmų pasaulis, išpažįstamos vertybės nėra tokios pačios kaip mūsiškės, praplėsti mūsų širdis bei mintis ir padaryti lanksčias jų atžvilgiu[49].

Tai nelengva, nes turime supaprastinti mūsų išmintį, būti maži ir nuolankūs; atsisakyti šios „puikybės visada būti teisiam", dažnai mums trukdančios suprasti kito mintis; toks atsižadėjimas kartais reiškia mūsų pačių mirtį, kuri mums baisiai daug kainuoja.

Tačiau visi turime stengtis tai įgyti. Laimei, kiti yra mums nemalonūs savo kitokiais požiūriais, vadinasi, turime galimybę išeiti iš savo siaurumo ir atrasti kitokias vertybes. Jau dvidešimt metų gyvenu bendruomenėje ir esu priverstas pagaliau pripažinti, kad iš tų žmonių, kuriuos

[49] Šie dalykai ypač svarbūs vyrų ir moterų santykiuose. Po keleto vyraujančios ideologijos dešimtmečių, kai buvo painiojama lygybė ir tapatybė, teigiama, esą apytaka tarp vyro ir moters visiškai neįmanoma, laimei, jau esame pasiruošę atskleisti gilius psichologinius lyčių skirtumus. Žr., pavyzdžiui, vertą dėmesio J. Gray knygą *Vyrai iš Marso, moterys iš Veneros*.

man buvo sunku suprasti, gavau daug daugiau nei iš tų, kuriuos suprasdavau gerai. Pirmieji man atvėrė kitokių vertybių akiračius, o jei būčiau bendravęs tik su taip kaip aš jaučiančiais žmonėmis, būčiau ir likęs savo vertybių nelaisvėje.

Keletas pamąstymų apie atleidimą

Žinoma, būna atvejų, kai kiti tikrai yra kalti dėl mums sukeltų kančių. Tuomet jų atžvilgiu turime laikytis ne tik lankstaus ir supratingo, skirtybes priimančio požiūrio, apie kurį kalbėjome, bet ir reiklesnio bei sudėtingesnio, atleidžiančio požiūrio.

Nūdienos kultūra (pavyzdžiui, kinas) visiškai nesistengia pakelti atleidimo vertės, dažniausiai ji įteisina pagiežą ir kerštą. Tačiau ar mažėja pasaulyje blogio? Turime dar sykį tvirtai pabrėžti, kad vienintelis kelias sumažinti žmoniją slegiančią kančią – tai atleidimas.

„Bažnyčia, skelbdama atleidimą ir priešų meilę, suvokia praturtinanti dvasinį visos žmonijos paveldą, nauju būdu ugdanti santykius su kitais; šis naujas būdas yra nelengvas, tačiau viltingas. Bažnyčia taip pat suvokia, jog čia gali tikėtis savo Viešpaties pagalbos, nes jis niekuomet neapleidžia tų, kurie sunkumų akivaizdoje kreipiasi į jį. „Meilė pamiršta, kas buvo bloga..." (plg. 1 Kor 13, 5). Šiais Pirmojo laiško korintiečiams žodžiais apaštalas Paulius primena, jog atleidimas – tai viena iš kilniausių meilės formų"[50].

Mes nenorime čia analizuoti atleidimo klausimo, kuris yra pamatinis, bet sudėtingas. Mūsų uždavinys – tiesiog pakartoti, kad jei nesuvoksime atleidimo svarbos ir jo neįtrauksime į savo santykius su kitais, niekada nepasieksime vidinės laisvės ir visuomet liksime savo pagiežos kaliniai.

Nesutikdami atleisti dėl blogio, kurio aukomis tapome, vieną blogybę papildome kita ir visiškai nieko neišsprendžiame. Didiname pasaulio blogį, kurio ir taip jau pakanka. Nebūkime blogio propagandos bendrininkai. Būtent to mūsų prašo šv. Paulius: *Nesiduok pikto nugalimas, bet nugalėk pikta gerumu*[51].

Dabar keliomis pastabomis pasistengsime parodyti tam tikras kliūtis, darančias atleidimą sunkų ar neįmanomą.

Atleisti – nereiškia pateisinti blogio

Kartais atleisti būna sunku todėl, kad daugiau ar mažiau sąmoningai manome, jog atleisdami privertusiam mus kentėti asmeniui pasielgtume taip, tarsi nieko bloga nebūtų įvykę, pavadintume blogį „geru“, pateisintume neteisingumą, o su tuo sutikti negalima.

Vis dėlto atleisti nereiškia pripažinti blogio arba vadinti teisybe tai, kas neteisinga. Akivaizdu, kad tokie dalykai yra nepriimtini: iš tiesos tyčiotis nevalia. Atleidimo reikšmė būtų tokia: šis asmuo man padarė bloga,

[50] *Popiežiaus Jono Pauliaus II laiškas gavėniai*, 2001 m. vasario 9 d.
[51] Rom 12, 21.

tačiau aš nenoriu jo pasmerkti, sutapatinti su jo kalte nei pats įgyvendinti teisingumo. Aš palieku Dievui, vieninteliam, kuris *kiaurai permato širdis*[52] ir kuris yra *teisingasis Teisėjas*[53], vertinti jo veiksmus ir įgyvendinti teisingumą, nenoriu užsikrauti šios pernelyg sunkios ir keblios pareigos, kuri priklauso tik Dievui. Dar daugiau: nenoriu mane įskaudinusio asmens nuteisti galutinai ir neatšaukiamai, bet žvelgiu į jį su viltimi, tikiu, kad jis gali patobulėti ir pasikeisti, negana to, noriu jam gera. Taip pat tikiu, kad net jeigu man padarytasis blogis žmogaus akimis atrodo neatitaisomas, Dievas gali jį pakreipti į gera... Pagaliau iš tiesų galima atleisti vien dėl to, kad Kristus prisikėlė iš mirusiųjų, ir šis prisikėlimas patvirtina, jog Dievas gali atitaisyti bet kokį blogį.

Pagiežos pančiai

Taip pat turime suvokti, kad jeigu kam nors atleidžiame, trokšdami šiam asmeniui gero (dovanodami jam skolą), padarome gera sau patiems: atgauname laisvę, tuo tarpu dėl pagiežos, keršto rizikuojame ją prarasti.

Kartais mūsų laisvė gali būti varžoma perdėm stipriais jausminiais saitais, pavyzdžiui, pernelyg didele (ir bloga) priklausomybe nuo mylimo asmens, kuri priverčia mus prarasti dalį savo autonomijos. Juolab jausminė

[52] Apr 2, 23.
[53] 1 Pt 2, 23.

priklausomybė, nenoras atleisti mus savanoriškai suriša su tuo asmeniu ir suvaržo mūsų laisvę. Vienodai esame priklausomi tiek nuo asmenų, kurių nekenčiame, tiek nuo tų, kuriuos per smarkiai mylime. Kai jaučiame kokiam nors asmeniui pagiežą, be paliovos apie jį mąstome, pasiduodame neigiamiems jausmams, eikvojame daugybę energijos, „investuojame" į santykius, kurie neleidžia mums psichologiškai ir dvasiškai būti laisviems, gyventi tuo, kuo turime gyventi. Pagieža pakerta asmens, kuriame ji apsigyvena, gyvybines jėgas ir jį labai kankina. Kai kas nors mums sukelia kančią, spontaniškai reaguojame kruopščiai atsimindami patirtą blogį, laukdami tinkamo momento pamosuoti „sąskaita", pareikalauti apyskaitos ir priversti kitą žmogų užmokėti tai, ką jis mums skolingas. Tokių ketinimų neįgyvendinus, tos mūsų sukauptos sąskaitos galiausiai užnuodys mūsų gyvenimą. Išmintingiausia būtų atleisti visas kaltes, kaip kviečia Evangelija. Kaip atlygis viskas mums bus atleista, o mūsų širdis išsilaisvins.

Taip pat visi esame patyrę, kad puoselėdami keršto jausmus kitam asmeniui nebepajėgiame jo objektyviai vertinti. Mes jį matome vien juodomis spalvomis ir liaujamės būti visiškai atviri tam, ką teigiama jis mums galėtų duoti, nors ir privertė mus kentėti.

Kokiu saiku seikite, tokiu jums bus atseikėta

Viena iš gražiausių atleisti kviečiančių Evangelijos ištraukų yra Lk 6, 27–38. Netiktų perskaityti tik dalį,

nes šis pamatinis tekstas turi tapti mūsų elgesio su kitais taisykle.

Mylėkite savo priešus, darykite gera tiems, kurie jūsų nekenčia. Laiminkite tuos, kurie jus keikia, ir melskitės už savo niekintojus. Kas užgauna tave per vieną skruostą, atsuk ir antrąjį; kas atima iš tavęs apsiaustą, neginkir marškinių. Duok kiekvienam, kuris prašo, duok ir nereikalauk atgal iš to, kuris tavo paėmė. Kaip norite, kad jums darytų žmonės, taip ir jūs darykite jiems. Jei mylite tuos, kurie jus myli, tai koks čia jūsų nuopelnas? Juk ir nusidėjėliai myli juos mylinčius. Jei darote gera tiems, kurie jums gera daro, tai koks jūsų nuopelnas? Juk ir nusidėjėliai taip daro. Jei skolinate tik tiems, iš kurių tikitės atgausią, koks jūsų nuopelnas? Juk ir nusidėjėliai skolina nusidėjėliams, kad atgautų paskolą. Bet jūs mylėkite savo priešus, darykite gera ir skolinkite nieko nesitikėdami. Tuomet jūsų lauks didelis atlygis, ir jūs būsite Aukščiausiojo vaikai: juk jis maloningas ir nedėkingiesiems, ir piktiesiems. Būkite gailestingi, kaip ir jūsų Tėvas gailestingas. Neteiskite ir nebūsite teisiami; nesmerkite ir nebūsite pasmerkti; atleiskite, ir jums bus atleista. Duokite, ir jums bus duota; saiką gerą, prikimštą, sukratytą ir su kaupu atiduos jums į užantį. Kokiu saiku seikite, tokiu jums bus atseikėta.

Tai tikrai reiklūs žodžiai, tačiau šį reiklumą turime suprasti kaip didžią Dievo „dovaną“, kurią jis nori mums padovanoti. Dievas dovanoja tai, ką įsako, tad šiame tekste slypi pažadas, kad Dievas gali perkeisti mūsų širdis

taip, jog taptume pajėgūs mylėti tokia pat kaip ir jo, tyra, dyka, nesavanaudiška meile. Dievas mums nori dovanoti gebėjimą taip atleisti, kaip tik jis vienas gali, padarydamas mus panašius į save, nes Dievas labiausiai yra Dievas tada, kai atleidžia.

Galima būtų tarti, jog viso Kristuje išsipildžiusio atpirkimo slėpinio, jo įsikūnijimo, mirties ir prisikėlimo esmė glūdi nuostabioje apykaitoje: Kristaus širdyje Dievas *pamilo mus žmogiškai*, tačiau ir mūsų žmogiškas širdis padarė pajėgias *mylėti dieviškai*. Dievas tapo žmogumi, kad žmogus taptų Dievu, tai yra mylėtų taip, kaip vien Dievas pajėgus mylėti, su dieviškajai meilei būdingu tyrumu, stiprumu, jėga, švelnumu, nepailstančiu kantrumu[54]. Ypatinga

[54] Pacituosime gražų šv. Kryžiaus Jono tekstą apie dieviškosios meilės „savybes", kurias siela gali patirti tik tada, kai yra perkeista meilės ir susivienijusi su Dievu: „Kai kas nors myli kitą arba daro jam gera, tai daro pagal savo galimybes ir jam būdingas savybes. Todėl tavo Sužadėtinis, esantis tavyje, tau teikia savo malones pagal tai, kas Jis yra. Tad būdamas visagalis jis tau daro gera ir myli tave visa galybe; tu jauti, kad būdamas išmintis Jis tave myli ir daro tau gera išmintingai; tu jauti, kad būdamas be galo geras, jis tave gerai myli; tu jauti, kad būdamas šventas Jis tave šventai myli ir teikia tau malones; tu jauti, kad būdamas teisingas Jis tave myli ir nuteisina; tu jauti, kad būdamas gailestingas, atjaučiantis ir maloningas Jis tave myli gailestinga, atjaučiančia ir maloninga meile; tu jauti, kad būdamas galingas, išaukštintas ir subtilus Jis tave myli galinga, pakylėta ir subtilia meile; tu jauti, kad būdamas nesuteptas ir tyras Jis tave myli nesuteptai ir skaidriai; tu jauti, kad būdamas teisingas Jis tave myli teisingai; tu jauti, kad būdamas dosnus Jis tave myli ir tau dalija savo malones dosniai, nesavanaudiškai, vien tik tam, kad darytų tau gera; tu jauti, kad būdamas visiško nusižeminimo dorybė jis tave myli

viltis ir didi paguoda yra žinoti, kad Dievo malonės darbu mumyse (jei nuolatos liekame atviri tikėjimui, maldos ir sakramentų praktikai) Šventoji Dvasia perkeis ir praplės mūsų širdis, kad jos vieną dieną taptų pajėgios mylėti taip, kaip myli Dievas.

Norime atkreipti dėmesį, kad aukščiau cituotos evangelijos ištraukos pabaigoje slypi pamatinis dvasios (ir, žinoma, žmogaus!) gyvenimo dėsnis: *Kokiu saiku seikite, tokiu jums bus atseikėta.* Paviršutiniška interpretacija būtų tokia: Dievas dosniai atlygins tiems, kurie kilniai skleidžia meilę bei atleidimą, bet savo atlygio pašykštės tiems, kurie su artimu elgėsi niekingai. Tačiau šioje eilutėje glūdi gilesnė nei Dievo bausmės ir atlygio už mūsų elgesį prasmė. Iš tiesų Dievas nebaudžia, žmogus nubaudžia pats save. Ši eilutė paprasčiausiai skelbia vidinį žmogaus gyvenimo „dėsnį“: tas, kuris nesutinka atleisti, mylėti, anksčiau ar vėliau pats taps nelaiminga savojo meilės stygiaus auka. Blogis, kurį skleidžiame arba kurio linkime kitiems, galiausiai visada atsigręžia prieš mus. Žmogus, kurio širdis per ankšta artimui, pats taps šio ankštumo auka. Slėgdamas kitą smerkimu, panieka, atmetimu, pagieža, pats užsineriu kilpą, kuri mane užsmaugs. Manyje glūdintys patys gilieji absoliuto, begalybės troškimai susiduria su

visiškai nusižemindamas ir gerbia tave kaip sau lygų. Visų šių pažinimų dėka džiaugsmingai Jį atskleidi savyje, jo malonių sklidiną veidą, tau skelbiantį šią vienybę su didingu džiaugsmu: Aš esu tau ir dėl tavęs. Man malonu būti tuo, kas Aš esu, kad būčiau tau ir tau dovanočiau save“. *Gyvoji meilės liepsna,* 3 strofa, 1 eil.

neįveikiamais barjerais ir nebegali realizuotis; stokodamas gailestingumo kitam užsidarau savo mažame išskaičiavimo ir savanaudiškumo pasaulėlyje, kuriame uždūstu. Pakanka truputį aiškiai ir sveikai pamąstyti, kad galėtume patvirtinti šį dėsnį ir jo nepermaldaujamą turinį: *Neišeisi iš ten, kol neatsiteisi ligi paskutinio skatiko*[55].

Atleidimas mums padeda šio prakeiksmo atsikratyti: atleidžiant visas kaltes įmanoma kurti naujus davimu veltui pagrįstus santykius su kitu žmogumi; tai būtina sąlyga egzistuoti tikrajai meilei, be kurios nė vienas iš mūsų negali tikrai gyventi.

Kuomet mūsų širdyje „ankšta", dažnai nėra kito paaiškinimo kaip šis: mūsų širdyje nėra vietos artimui, atsisakome mylėti ir kilniai atleisti. Priešingai, meilės ir atleidimo dosnumas, geranoriškumas sprendžiant ir gailestingumas daro mus „Aukščiausiojo sūnumis", padeda rasti kryptį dovanojimo visatoje, beribiame dieviškojo gyvenimo ir meilės vandenyne, kuriame bus atsiliepta į pačius giliausius mūsų širdies siekius. Jei myli savo artimą, *tada tartum aušra užtekės tavo šviesa, tavoji žaizda bus greitai užgydyta... būsi tu nelyginant laistomas sodas, kaip niekad neišsenkantis šaltinis*[56], – sako mums Izaijas.

[55] Mt 5, 26.
[56] Iz 58, 8–11.

Kaip kitų kaltės gali išeiti į gera

Šioje mūsų artimųjų kalčių bei netobulumų kaip ir jų keliamų nemalonumų srityje neblogai būtų įgyvendinti principą „nėra blogio, kuris neišeitų į gera“: ginčytini mums kančias keliančių aplinkinių poelgiai nėra vien neigiami, tam tikra prasme jie net naudingi!

Kiekviename iš mūsų yra stipriai įsišaknijęs polinkis santykiuose su kitais ieškoti kažko, kas užpildytų tai, ko mums trūksta, ypač nuo vaikystės. Kitų netobulumai, jų sukelti nusivylimai mus skatina stengtis juos mylėti tikra meile, užmegzti su jais santykius, kurie neapsiriboja pasąmoninėmis savo poreikių patenkinimo paieškomis, bet linksta būti tyri bei nesavanaudiški kaip pati dieviškoji meilė: *būkite tokie tobuli, kaip jūsų dangiškasis Tėvas yra tobulas*[57].

Be to, kitų netobulumai mums padeda nesitikėti iš jų laimės, pilnatvės, išsipildymo, kurį mums gali suteikti tik Dievas, tad kviečia mus „įsišaknyti“ jame. Kartais, nusivylę santykiais su kuo nors, galime gauti daugiau (be abejo, daugiau...), nes išmokstame panirti į maldą, bendrauti su Dievu, laukti, kad jis suteiks mums pilnatvę, ramybę, saugumą, kuriuos vien jo begalinė meilė gali mums užtikrinti. Nusivylimai santykiais su kitais leidžia pereiti nuo „stabmeldiškos“ meilės (meilės, kuri per daug tikisi) prie išmintingos, laisvos ir galiausiai – laimin-

[57] Mt 5, 48.

gos meilės. Romantiška meilė visada gresia nusivylimais, krikščioniška meilė – niekuomet, nes ji *neieško savo naudos*[58].

Kitų nuodėmės nieko iš manęs neatima

Vienas iš didžiausių sunkumų, su kuriais susiduriame atleisdami, yra šis: jaučiame, kad po skausmingo įvykio, kieno nors padarytos žalos, liekančios mūsų biografijoje, iš mūsų buvo atimta arba vėl atimama kažkas, ką manome esant gyvybiškai svarbu. Dažnai šis jausmas, kylantis, kai dėl kito kaltės netenkame kai kurių būtinų dalykų, kursto mūsų pagiežą. Tai gali būti materialinės gėrybės, jausmų srities ir moraliniai išgyvenimai (negaunu meilės, į kurią turėjau teisę, manau, kad man šis dalykas yra būtinas ir t. t.) arba dvasinės gėrybės (dėl mano bendruomenės vyresniojo ir jo elgesio negaliu dvasiškai skleistis...).

Kad galėtume deramai atleisti, gyventi romiai ir nekerštaudami net ir tada, kai aplinka kelia kančias nuviliančiu elgesiu, būtina atlikti vieną svarbų dalyką: anksčiau aprašytą frustracijos jausmą reikia radikaliai peržvelgti, nes jis neatitinka tikrovės. Aš privalau leisti atnaujinti savo mąstyseną ir sprendimus, kad suvokčiau, kas yra tikrosios gėrybės, ir pripažinčiau, kad kitų nuodėmės bei iš jų kylantis blogis *nieko iš manęs neatima*. Taigi nėra jokios rimtos priežasties kažko iš kitų reikalauti.

[58] 1 Kor 13, 5.

Žinoma, kiti žmonės gali iš manęs atimti daugybę tiek medžiaginių, tiek žmogiškų dalykų. Tačiau jie negali iš manęs atimti pagrindinio, vienintelio tikrojo ir galutinio gėrio: Dievo meilės, kurią šis man teikia ir kurią aš jam parodau, ir iš šios abipusės meilės kylančio išsiskleidimo. Niekas niekuomet nepajėgs iš manęs atimti galimybės visur ir bet kokiomis aplinkybėmis tikėti Dievu, juo viltis ir jį mylėti. Niekas niekuomet nepajėgs iš manęs išplėšti šio pamatinio bei tikrojo gėrio ir uždrausti manyje glūdintiems gelminiams bei galutiniams dalykams skleistis. Kadangi žmogus save kuria iš esmės praktikuodamas tikėjimą, viltį ir meilę, juos prarasti būtų didžiausia blogybė, o visa kita yra antraeiliai ir sąlyginiai dalykai. Mumyse slypi kažkas nesugriaunama, ką užtikrina Dievo ištikimybė ir meilė. *Viešpats yra mano Ganytojas, – man nieko netrūksta. Nors einu per tamsiausią slėnį, nebijau jokio pavojaus, nes tu su manimi. Tavo ganytojo lazda ir vėzdas – jie mane apgins*[59].

Taigi užuot švaistę laiką ir energiją kaltindami kitus, jog nesiseka gyventi, priekaištaudami, neva jie kalti dėl to, ko mums trūksta, turėtume siekti dvasios autonomijos gilindami savo asmeninį santykį su Dievu, vieninteliu ir neišsemiamu visokeriopo gėrio šaltiniu, ir augtume tikėjimu, viltimi, nesavanaudiška meile. Privalau vieną sykį visiems laikams įsitikinti, jog kitų nuodėmės nekliudo man tapti šventuoju, jog niekas iš manęs nieko neatima, ir savo gyvenimo saulėlydyje stojus akivaizdon Dievo (kuris

[59] Ps 23, 1. 4.

niekada man neleido stokoti tiek dvasiniam, tiek žmogiškam tobulėjimui būtinų dalykų) būtų vaikiška kaltinti kitus dėl to, kad man pritrūko dvasios pažangos.

Išsiblaškymo spąstai

Būna kovos akimirkų, kai mus visiškai pasiglemžia reikalai, kurie mūsų aplinkoje (šeimoje, bendruomenėje, Bažnyčios gyvenime) prastai klostosi, dėl to patiriame pagundą nusiminti bei nuleisti rankas. Apie tai reikia pasakyti štai ką: kad ir kas ištiktų, kad ir kokios klaidos bei nesėkmės, *tai visiškai nieko iš mūsų neatima*. Tarkime, kad gyvenu tarp žmonių, kurie nuo ryto ligi vakaro daro mirtinas nuodėmes, – bet tai negali man uždrausti nei mylėti Viešpatį ir tarnauti artimui, nei atimti iš manęs jokios dvasinės gėrybės, nei sukliudyti siekti meilės pilnatvės. Pasaulis aplink mane gali griūti, bet tai neatims iš manęs galimybės melstis, viltis Dievu ir jį mylėti.

Nesakau, kad reikia užsidaryti dramblio kaulo bokšte ir visiškai nesirūpinti tuo, kas vyksta aplink, ar visuomet likti pasyviems. Kai mūsų aplinkoje iškyla problemų, žinoma, turime trokšti, kad jos išsispręstų, ir išsiaiškinti, ko Dievas iš mūsų nori: ar aš turiu įsikišti? Ar turiu realią ir konkrečią galimybę ką nors padaryti? Jei taip, būtų sunki nuodėmė sėdėti rankas sudėjus.

Tačiau aš sakau, kad net jei atrodo, jog aplinkui siautėja blogis, būtina išlaikyti savąją laisvę toliau viltis Dievu ir džiaugsmingai bei entuziastingai jam tarnauti. Iš tiesų

demonas dažnai bando atimti iš mūsų drąsą, išblaškyti, kad prarastume džiaugsmą tarnauti Viešpačiui; labiausiai jis mėgsta to siekdamas sukelti mums nerimą dėl visko, kas mūsų aplinkoje prastai klojasi. Tarkime, aš priklausau bendruomenei: demonas, siekdamas, kad prarasčiau užsidegimą ir dvasios energiją, patvarkys taip, kad imsiu pastebėti joje daugybę neigiamų dalykų, neteisingą atsakingųjų ar brolių ir seserų elgesį, jų klaidas, įkarščio stygių, kartais didelius nusižengimus ir t. t. Tuomet mane prislėgs nerimo, nesaugumo, liūdesio, nusiminimo našta, ir žingsnis po žingsnio mano dvasios polėkis priges: kam stengtis melstis, būti kilniam, kai visos šios problemos egzistuoja mano bendruomenėje? Šitaip greitai aptingstame... Turime atpažinti šį gundymą ir į jį sureaguoti tardami sau: kad ir kas nutiktų, aš nieko neprarandu, privalau palaikyti savo įkarštį toliau mylėti Dievą, iš visos širdies melstis bei mylėti asmenis, su kuriais gyvenu, net jei nežinau, kodėl susiklostė tokia situacija. Aš tuščiai negaišiu laiko ir nesuklysiu, bandydamas kasdien mylėti, o ši meilė nenueis veltui. „Ten, kur nėra meilės, sėkite meilę, ir jūs surinksite meilės derlių“, – sakė šv. Kryžiaus Jonas[60].

O jeigu, priešingai, nuliūstu ir prarandu įkarštį dėl mano aplinkoje glūdinčių problemų, nieko neišsprendžiu: tik prie vienos blogybės pridedu kitą. Jei šalia daroma

[60] *Lettre à Mère Marie de l'Incarnation, op. cit.*, p. 865.

nuodėmė man kelia nerimą ir nusiminimą, aš tik padedu blogiui skleistis. Mes galime blogį nugalėti vien gerumu ir sulaikyti nuodėmės sklidimą savo įkarščiu, džiaugsmu ir viltimi, šiandien skleisdami gėrį, kuris yra mūsų turtas, nesirūpindami tuo, kas bus rytoj.

Tikrasis blogis yra mumyse, o ne šalia mūsų

Kitas dalykas, kurį turime pasakyti apie tuos kovų laikotarpius, – kad mums turi rūpėti ne artimo, bet mūsų pačių atsivertimas. Galimybę išvysti artimo atsivertimą gausime tik tuomet, jei pirmiausia rimtai užsiimsime savuoju. Toks požiūris yra daug labiau pagrįstas ir padrąsinantis: man reikia mažiau kovoti su kitais, nes mano pastangos juos pakeisti retai kada pasiekia tikslą. Juolab dažniausiai norime kitus keisti vadovaudamiesi iš mūsų žmogiško požiūrio į dieviškus planus kylančiais kriterijais ir sąvokomis. Jei man pirmiausia rūpi atsiversti pačiam, turiu daugiau vilties, kad reikalai pajudės į priekį. Geriau bandyti reformuoti savo širdį nei pasaulį ar Bažnyčią, tai atneš didesnę naudą visam pasauliui.

Kad padrąsinčiau skaitytoją šitaip elgtis, norėčiau apmąstyti tokį klausimą: *kiek mane gali paveikti aplinkinis blogis?* Atsiprašau žmonių, kuriuos papiktinsiu, tačiau manau privaląs tai pabrėžti: aplinkinis blogis (kitų, Bažnyčios, visuomenės nuodėmės) mane paveikia tik tuomet, kai su juo bent šiek tiek bendradarbiauju, kai leidžiu jam skverbtis į savo širdį.

Normalu, kad supantis blogis priverčia kentėti: nesakau, kad turime užmerkti akis ir tapti abejingi; visai priešingai. Kuo šventesni esame, tuo labiau kenčiame dėl pasaulyje egzistuojančio blogio ir nuodėmės, tačiau išorinis blogis mane paveikia tik tiek, kiek aš į jį blogai reaguoju: baimėmis, nerimu, nusiminimu, liūdesiu, nuleisdamas rankas, karštligiškai ieškodamas išeičių, kurios nieko neišsprendžia, teisdamas, kurstydamas kartėlį ir pagiežą, nesutikdamas atleisti ir t. t. Kaip sakė Jėzus Evangelijoje pagal šv. Morkų: *Nėra nieko, kas, iš lauko įėjęs į žmogų, galėtų jį sutepti. Žmogų sutepa vien tai, kas iš žmogaus išeina*[61]. Blogis kyla ne iš išorinių aplinkybių, bet iš vidinės reakcijos į jį. „Mūsų sielą sugriauna ne tai, kas vyksta šalia mūsų, bet mumyse kylantis atoveiksmis"[62]. Tad galime tvirtai teigti: *blogis, kurį man sukelia kiti, kyla ne iš jų, bet iš manęs*. Visuomet tik pats save sužeidžiu, – sakydavo jau Bažnyčios tėvai.

Kaip padedame blogiui stiprėti

Turime prašyti Viešpaties malonės mums parodyti, kokia būna slapta pagalba blogiui (ypač žodžiais), kai, užuot su juo kovoję, leidžiame jam gyvuoti.

Kada per daug dėmesio skiriame atsivertimo temai, raudame dėl problemų ir dėl jų nerimaujame, galiausiai

[61] Mk 7, 14.

[62] Christiane Singer, *Du bon usage des crises*, éd. Albin Michel, p. 102.

suteikiame blogiui daugiau garbės, nei jis to vertas. Kartais apgailestaudami dėl blogio jį tik sustipriname. Neseniai išgirdau vieną kunigą sakant: „Neketinu nugyventi gyvenimo demaskuodamas nuodėmes – taip suteikčiau joms per daug garbės. Užuot smerkęs blogį, verčiau skatinu gėrį." Manau, kad jis neklydo. Toks požiūris mus moko ne stručio, atsisakančio žvelgti tikrovei į veidą, elgsenos, ne atsisakymo veikti, bet yra optimistinis požiūris į brolišką, nesavanaudišką meilę, kuri leidžia sutelkti dėl gėrio visas savo jėgas: *Ji nesielgia netinkamai, neieško savo naudos, nepasiduoda piktumui, pamiršta, kas buvo bloga, nesidžiaugia neteisybe, su džiaugsmu pritaria tiesai. Ji visa pakelia, visa tiki, viskuo viliasi ir visa ištveria*[63].

Tas pat galioja ir santykiui su savimi pačiu. Mes žengiame pirmyn užtikrintai ir veiksmingai, iš esmės atsiduodami gėriui, jo galime siekti nepaisydami savo ydų, ir būtent jis mums labiausiai rūpi. Kartu skatiname kito mūsų aplinkos žmogaus atsivertimą ir pažangą, jo teigiamas savybes, nesmerkdami visų jo klaidingų poelgių. Gėris yra patvaresnis ir tikresnis nei blogis; gausėdamas jis yra pajėgus viešpatauti blogiui.

Labai pavojinga yra piktdžiuga, kurią kartais jaučiame, susekdami ir paviešindami blogį, tarsi pateisindami savo pagiežą ir kartėlį. Mums patogu užkrauti šiuos negatyvius jausmus aplinkai, tuo tarpu jų tikroji priežastis yra mumyse glūdinti dvasinė tuštuma ir iš jos kylantis nepasitenkinimas. Dažnai pastebiu, jog kritiškiausiai

[63] 1 Kor 13, 5–7.

nusiteikę būna tie asmenys, kurių viduje plyti didžiausia dvasinė tuštuma. Galiausiai savęs paklauskime, ar tik kai kurie žmonės (pavyzdžiui, marksizmo ideologai) nejaučia poreikio susikurti priešų, kad galėtų egzistuoti, nes tokia didžiulė jų vidinė tuštuma.

Blogis užpildo tuštumą

Jėzus buvo paniręs į blogio, neapykantos, prievartos, melo vandenyną, jo širdis buvo sužeista ir perverta, jis kentėjo taip, kaip joks žmogus niekada nekentėjo, tačiau jis nebuvo paveiktas blogio, blogis į jį neįsiskverbė, nes jo širdis buvo kupina pasitikėjimo Tėvu, atsidavimo, mylinčiojo pasiaukojimo. *Juk jūs tam pašaukti; ir Kristus kentėjo už jus, palikdamas jums pavyzdį, kad eitumėte jo pėdomis. Šmeižiamas jis neatsikirtinėjo, kentėdamas negrasino, bet visa pavedė teisingajam Teisėjui*[64]. Tą patį galima pasakyti apie po kryžiumi stovinčią Švč. Mergelę. Ji gėrė skausmo taurę, tačiau jos širdis liko tyra: joje nebuvo baimės, maišto, neapykantos, nevilties, o tik priėmimas, atleidimas, viltis.

Blogis prasiskverbia į mūsų širdis, nes jis ten randa vietos įsikurti, pritarimą. Kančia mums yra kartėlis ir blogybė tuomet, kai mūsų širdyje glūdi tuštuma: tikėjimo, vilties ir meilės nebuvimo tuštuma. Jeigu, priešingai, mūsų širdyje apsigyvena visiškas pasitikėjimas Dievu, jei ji visko tikisi iš jo gerumo ir ištikimybės, jei mūsų gyvenimo tikslas nėra savivieška, bet Dievo valios vykdymas, jei Dievą

[64] 1 Pt 2, 21.23.

mylime visa širdimi, o artimą kaip save pačius, – tuomet blogis visiškai negali įsiskverbti. Kančia – taip, bet blogis – ne. Tėvas Kolbė mirė Osvencimo bado kameroje, o jo širdis liko tyra bei nepaliesta šio pragaro, nes kaip sūnus atsiduodamas į Nekaltai Pradėtosios rankas jis nelinkėjo blogo savo budeliams ir iš meilės sutiko atiduoti savo gyvybę. Jis su savo kameros draugais mirė giedodami *Magnificat*. Jie nugalėjo blogį gerumu.

Žinoma, ši galia būti laisvam blogio atžvilgiu nėra pasiekiama iškart; tai ilgos kovos padarinys, jam pasiekti reikia ilgo malonės darbo, padedančio augti praktikuojant dieviškąsias dorybes. Šis gebėjimas yra dvasinės brandos požymis ir, be abejo, ne tiek mūsų pastangų vaisius, kiek Dievo dovana. Tuo noriu pasakyti, kad ši dovana mums bus suteikta tuo tikriau ir greičiau, kuo labiau jos sieksime, trokšime bei bandysime praktiškai pritaikyti anksčiau minėtas nuostatas. Jei įsišaknysime Dieve tikėjimu ir malda, liausimės priekaištavę savo aplinkai už visas gyvenimo nesėkmes ir vertinti save kaip kitų žmonių ar aplinkybių auką, jei ryžtingai imsimės atsakomybės ir priimsime gyvenimą tokį, koks jis yra, jei visada paleisime į darbą tikėjimo, vilties ir meilės galias ir stengsimės įgyti laisvę, apie kurią rašėme, – ji ilgainiui mums bus suteikta.

Karališkoji Dievo vaikų laisvė

Krikšto metu krikščionį patepa kvapniu aliejumi, jo naujos būklės ženklu: dėl vienybės su Kristumi nuo šiol jis yra Kunigas, Pranašas ir Karalius. Kokia šio karališkumo,

kuriuo jis apgaubiamas, prasmė? Jis yra karalius, nes tapo dangaus ir žemės Karaliaus sūnumi bei paveldėtoju. Taip pat šia prasme jis niekam nepaklūsta, bet viskas paklūsta jam, nes tokia yra karaliaus savybė. Jei gerai suprantame tai, kas sakyta anksčiau, visi šie dalykai išsipildys tam, kuris leis savyje išsiskleisti krikšto malonei, t.y. gyvens kaip Dievo vaikas tikėjimu, viltimi ir meile. Jis patirs sunkumus ir vargus, tačiau niekam nesilankstys, nebus priklausomas nuo palankių ar nepalankių aplinkybių, nuo neigiamų įvykių, tačiau iš tiesų visa, kas vyksta pasaulyje, jam pasitarnaus, bus naudinga jo augimui meilėje ir Dievo vaiko būklėje. Geri ar blogi įvykiai, atsitiktinumai, kitų elgesys negalės jo neigiamai paveikti, nuo šiol jie galės tik paryškinti Dievo vaiko tikrąjį gėrį – meilę.

Šį karališkos laisvės jausmą, žmogaus, gyvenančio Tėvo rankose, privilegiją perteikia šv. Paulius: *viskas jūsų*. Taip pat jis priduria: *Bet jūs patys – Kristaus, o Kristus – Dievo*[65]. Gražią jos išraišką randame ir šv. Kryžiaus Jono *Meilės apimtos sielos maldoje*: „Kodėl delsi? Juk nuo šiol gali mylėti Dievą savo širdyje. Mano yra dangus, mano – žemė, mano yra tautos, mano yra teisieji ir nusidėjėliai – mano; angelai yra mano, ir Dievo Motina, visi dalykai man priklauso, ir net Dievas yra mano, dėl manęs, nes Kristus yra mano ir visa, kas tik yra, yra dėl manęs. Tad ko klausinėji ir ieškai, mano siela, visa tai yra tavo ir dėl tavęs“[66].

[65] 1 Kor 3, 22b-23.

[66] Jean de la Croix, *Oeuvres complètes*, ed. Desclée de Brouwer, p. 979.

ANTROJI DALIS

DABARTIES AKIMIRKA

1. Laisvė ir dabarties akimirka

Viena būtiniausių sąlygų vidinei laisvei įgyti – tai gebėjimas gyventi dabarties akimirka. Norėtume dabar išplėtoti šią pamatinę temą.

Pirmoji pastaba: mes tikrai galime būti laisvi tik dabarties akimirką. Neturime jokios galios mūsų praeičiai, negalime joje nė kruopelytės pakeisti, visi įsivaizduojami scenarijai, kuriais kartais bandome atgaivinti praeities įvykį, jį apgailėdami ir vertindami kaip nesėkmę (turėjau daryti šitaip, privalėjau sakyti taip...), yra tuščias reikalas: laiko tėkmės atsukti neįmanoma. Vienintelis laisvas aktas, kurį galime atlikti praeities atžvilgiu, yra sutikimas ją priimti tokią, kokia ji buvo, ir pavesti ją Dievui.

Šiek tiek mus užvaldo ir ateitis. Labai gerai žinome: kad ir kokie būtų mūsų numatymai, planavimai ir ateities garantijos, pakanka smulkmenos ir viskas, kas numatyta,

nueina šuniui ant uodegos. Neįmanoma susikurti tikros savo gyvenimo programos, galima tik jį akimirka po akimirkos priimti.

Galiausiai nuo mūsų priklauso vienintelis dalykas – dabarties akimirka. Ji yra vienintelė erdvė, kurioje tikrai galime laisvai veikti. Tik dabarties akimirką iš tiesų vyksta sąlytis su tikrove.

Galime tragiškai išgyventi dabarties akimirkos trumpumą bei faktą, kad nei praeitis, nei ateitis iš esmės mums nepriklauso. Tačiau krikščioniško tikėjimo ir vilties požiūriu dabarties akimirka mums pasirodo tarsi kupina malonės bei begalinio pastiprinimo.

Dabarties akimirka pirmiausia reiškia Dievo artumą. *Štai aš esu su jumis per visas dienas iki pasaulio pabaigos*[67]. Dievas yra amžinai esantis. Privalome būti tikri, kad kiekviena akimirka, kad ir kokia ji būtų, yra kupina Dievo artumo, bendrystės su Dievu galimybių. Su Dievu nebendraujame nei praeityje, nei ateityje, bet priimdami kiekvieną akimirką kaip jo artumo vietą, kurioje jis mums save dovanoja. Kiekviena sekundė yra bendrystės su amžinybe akimirka, kai amžinybės sąvokai suteikiame tam tikrą prasmę. Užuot nuolatos dairęsi į praeitį ar į ateitį, turime išmokti gyventi kiekviena akimirka taip, tarsi pakaktų jos pačios, tartum ji būtų egzistencijos pilnatvė, nes Dievas yra šalia, o jei jis yra šalia, man nieko netrūksta. Mūsų tuštumos, frustracijos jausmai, įspūdis, esą mums

[67] Mt 28, 20.

to ar ano trūksta, kyla tiesiog iš to, kad mes gyvename praeitimi (apgailestavimais, nusivylimais) arba ateitimi (baimėmis ar tuščiais lūkesčiais), užuot gyvenę priimdami kiekvieną sekundę tokią, kokia ji yra, turtingą Dievo artumo, prie kurio prigludę su tikėjimu esame sustiprinami bei pamaitinami. Kaip sakoma 145 psalmėje: *Visų akys žvelgia į tave su viltimi, – tu duodi jiems peno, kai reikia. Atveri savo ranką, patenkini kiekvieno gyvūno troškimą.*

Žvelgiant iš krikščioniškos perspektyvos, dabarties akimirkos malonės suvokimas yra iš tiesų išlaisvinantis. Net jei visa mano praeitis buvo siaubinga, o ateitis atrodo neaiški, *dabar* galiu tikėjimo, pasitikėjimo, atsidavimo aktu užmegzti bendrystę su Dievu. Dievas yra amžinai esantis, amžinai jaunas, amžinai naujas, jam priklauso mano praeitis ir ateitis, jis gali viską atleisti, apvalyti, atnaujinti. *Viešpats atnaujins tave mylėdamas*[68]. Dabarties akimirką dėl šios neribotai gailestingos meilės, kuria Tėvas mane myli, visada turiu galimybę pradėti nuo nulio, be praeities, kad ir kokia apgailėtina, kliudanti ji būtų, ir be ateities, kad ir kokia ji būtų tamsi ir nerami. Mano praeitis yra dieviškojo Gailestingumo rankose, jis gali viską pakreipti naudingai, tiek gera, tiek bloga, o mano ateitis yra jo Apvaizdos, kuri nieko nepamirš, rankose. Tokia tikėjimo nuostata yra ypač brangi, nes ji mums neleidžia gyventi kaip daugeliui žmonių, kurie patiria nuolatinį nepasitenkinimą, jausdamiesi „suspausti“ tarp praeities, kuri juos slegia, ir

[68] Sof 3, 17.

ateities, kuri kelia nerimą. Priešingai, gyvenimas dabarties akimirka praplatina širdį.

2. Meilė paaiškėja tik dabarties akivaizdoje

Dvasingumui skirtuose traktatuose kalbama apie dvasinio gyvenimo etapus: dorybių skalės lygius, tobulumo laiptų pakopas; paskiri autoriai mini skirtingą jų skaičių: tris, septynias, dvylika ar kt. Šie svarstymai gali daug ko išmokyti, kaip, pavyzdžiui, Teresės Avilietės septynių sielos buveinių aprašymas arba šv. Benedikto regulos dvylika nusižeminimo pakopų.

Tačiau patirtis mane išmokė į dalykus žvelgti kitaip. Dažnai juokaudamas sakau, jog tobulumo laiptai turi tik vieną pakopą: *šiandienos* įveikimą. Nesirūpindamas nei praeitimi, nei ateitimi, šiandien apsisprendžiu tikėti, šiandien visiškai pasitikiu Dievu, šiandien pasirenku mylėti jį ir artimą. Ir nesvarbu, ar mano geri ketinimai apsivainikuos, ar ne, vėl iš naujo pradedu kitą dieną, naują „šiandieną“, dieviškosios kantrybės man suteiktą. Taip šioje nenutrūkstamoje dienų eilėje nematuoju savo pažangos, nesistengiu žinoti, kokiame dvasiniame lygyje esu. Neleidžiu sau nusiminti dėl nesėkmių, nepervertinu savo laimėjimų, pasikliauju ne savo jėgomis, bet vien tik Viešpaties ištikimybe.

Tokią pamatinę dvasinio gyvenimo nuostatą aprašė šv. Paulius: *Vis dėlto, broliai, nemanau, kad jau būčiau tai pasiekęs. Tik viena tikra: pamiršęs, kas už manęs, aš veržiuosi*

pirmyn, į tikslą, siekiu laimikio aukštybėse, prie kurio Dievas kviečia Kristuje Jėzuje. Taigi visi, kurie esame tobuli, turėkime tai galvoje! O jeigu jūs apie ką nors manote kitaip, Dievas jums tai apreikš. Kad ir kiek nuėję, ženkime toliau ta pačia linkme[69]. Ji yra pagrindinis vienuolinio dvasingumo aspektas. Šv. Antanas Egiptietis, vienuolių tėvas (mirė šimtas penkerių metų, o būdamas šimto sakė: aš dar nepradėjau atsiversti!), be paliovos kartodavo aukščiau cituotus šv. Pauliaus žodžius savo biografui šv. Atanazui, kuris priduria: „Taip pat jis prisimindavo pranašo Elijo žodžius: *Kaip gyvas Galybių Viešpats, kuriam aš tarnauju, šiandien tikrai aš jam pasirodysiu*. Jis pabrėždavo, kad tardamas *šiandien*, Elijas nesižvalgydavo į praeitį. Tartum jis visada būtų pradžioje, stengdamasis kiekvieną dieną, kai tik reikės, stoti Dievo akivaizdon tyra širdimi, pasiruošęs paklusti tik jo valiai ir niekam kitam"[70]. Tokią nuostatą praktikavo visi šventieji, o Mažoji Teresė yra įstabus pavyzdys: „Tave mylėti, Jėzau, šiandieną tik turiu..."[71]

3. Kenčiame tik akimirką

Tokios pastangos kiekvieną akimirką išgyventi tokią, kokia ji yra, ir tiek praeitį, tiek ateitį atiduodant, pasak Bernanoso, *į švelniai pasigailinčio Dievo* rankas, yra ypač svarbu kančios akimirkomis. Štai ką sirgdama sakė Lizjė

[69] Fil 3, 13–16.
[70] Šv. Atanazo Aleksandriečio *Šventojo Antano gyvenimas*.
[71] Poésie PN5.

Teresė: „Kenčiu tik akimirką. Nusimename ir nusiviliame todėl, kad mąstome apie praeitį ar ateitį“[72]. Neįmanoma kentėti visą gyvenimą, kenčiame tik akimirką po akimirkos. Niekas neištvertų dešimt arba dvidešimt metų nuolatinės kančios. Tačiau turiu malonę šiandien ištverti kančią, kuri yra man skirta dabar. Mus slegia dažnas žvilgčiojimas į ateitį. Tai ne kančia, bet jos įsivaizdavimas. „Didžioji kliūtis visada yra ne tikrovė, bet jos įsivaizdavimas. Tikrovę prisiimame su visa jos kančia, su visais ją lydinčiais sunkumais – dedamės ją ant pečių ir nešame, taip auga ištvermė. Tačiau kančios įsivaizdavimą, – kuris nėra kančia, nes toji yra vaisinga ir gali jūsų gyvenimui suteikti vertę, – reikia sugriauti. Griaudami šiuos įsivaizdavimus, kurie įkalina gyvenimą, išlaisviname tikrąjį savo pačių gyvenimą su visomis jo pajėgomis ir išgalime pakelti tikrąją tiek savo gyvenimo, tiek žmonijos kančią“[73].

4. Kiekvienai dienai pakanka savų rūpesčių

Vieni išmintingiausių Evangelijos žodžių yra šie: *Kiekvienai dienai gana savo vargo*[74]. Pasistenkime priimti šį pamatinį Jėzaus mokymą ir nedidinkime šios dienos vargo, kurio visiškai pakanka, vakarykščiu ir rytdienos vargu. Dažnai skundžiamės, kad per daug kenčiame, kartais nesusimąstydami, kad esame truputį mazochistai:

[72] *Geltonasis sąsiuvinis*, rugpjūčio 19 d.
[73] Etty Hillesum, *op. cit.*, p. 230.
[74] Mt 6, 14.

lyg neužtektų šios dienos skausmų, dar puolame apgailestauti dėl praeities ir nerimauti dėl ateities! Nieko nuostabaus, kad būname prislėgti... Kad gyvenimas taptų pakenčiamas, svarbiausia išmokti rūpintis tik šiandienos sunkumais, praeitį patikint dieviškajam Gailestingumui, o ateitį – Apvaizdai.

Mes leidžiame praeičiai slėgti šiandieną kaskart, kai mus graužia sąžinė dėl senų klaidų, kai be paliovos apgailestaujame, išgyvename dėl nesėkmių, kai bandome vėl iš naujo tuščiai apmąstyti vakarykščius pasirinkimus, tartum būtų įmanoma juos atitaisyti. Žinoma, turime prašyti Dievo atleidimo už savo klaidas, mokytis iš nesėkmių, tačiau negalima be paliovos prie jų grįžti. Vieną kartą nuoširdžiai atlikome atgailą, ir to pakanka. Kiek įmanoma, turime stengtis atitaisyti mūsų pridarytą blogį, bet dažniausiai reikėtų viską tiesiog atiduoti į Dievo rankas, pasitikint, kad jis yra pakankamai galingas viską atitaisyti ir net mūsų klaidas pakreipti į gera. Žinoma, nesakau, kad turime tapti abejingi mūsų padarytam blogiui, paviršutiniški ir neatsakingi. Tačiau manau, kad turėtume visiškai sau užginti nuostatas ar mintis, trukdančias gyventi dabarties akimirka ir pozityviai bei pasitikint ties ja susitelkti. Toks kliuvinys iškyla, kai mus prislegia savigrauža, kaltės jausmas, kai mąstome apie savo nesėkmes, kai dėl praeities klaidų leidžiame mus užplūsti nusiminimui.

Kartais mus aplanko pojūtis, kad savo gyvenime praradome daug laiko, pražiopsojome ne vieną progą mylėti ir augti. Toks patyrimas yra teigiamas dalykas, jei šis

pojūtis verčia drąsiai atgailauti bei su pasitikėjimu prašyti Dievo suteikti mums malonę atnaujinant įkarštį atsigriebti už prarastą laiką. Tačiau jeigu šis pojūtis mus užvaldo, imame įsivaizduoti, jog mūsų gyvenimas yra negrįžtamai iššvaistytas ir gražūs bei teigiami potyriai, kuriuos galėjome išgyventi, jau yra užginti. Neturime teisės duotis uždaromi praeityje, tai reikštų prie jau padarytų nuodėmių pridėti dar vieną pasitikėjimo Dievo beribe galybe ir gailestingumu stygių, Dievo, kuris mus myli ir mums nuolatos siūlo naują galimybę siekti šventumo, be kurios praeitis visada liktų neišgydoma negalė. Kai esame gundomi niūriai žvelgti į savo praeitį, nueito kelio atkarpą, reikėtų atlikti gražų tikėjimo bei vilties aktą, maždaug tokį: dėkoju tau, mano Dieve, už *visą* savo praeitį, tvirtai tikiu, kad visa, ką išgyvenau, galėsi pakreipti į gera, nenoriu dėl nieko apgailestauti ir apsisprendžiu šiandien pradėti nuo nulio *lygiai taip pat pasitikėdamas, kaip pasikliaučiau, jei mano praeitas gyvenimas būtų vien ištikimybės ir šventumo istorija.* Niekas labiau nepatiks Dievui kaip ši nuostata!

5. Rytojus pasirūpins savimi

Kaip jau minėjome, turime ydą šiandienos naštą papildyti rūpesčiu ne tik dėl praeities, bet ir dėl ateities. Gydytis nuo šios ydos galima medituojant (ir prašant Dievo malonės tuo gyventi) Evangelijos mokymą apie atsidavimą Apvaizdai: *Todėl aš sakau jums: per daug nesirūpinkite savo gyvybe, ką valgysite, nei savo kūnu, kuo vilkėsite. Argi*

gyvybė ne daugiau už maistą ir kūnas už drabužį? Įsižiūrėkite į padangių sparnuočius: nei jie sėja, nei pjauna, nei į kluonus krauna, o jūsų dangiškasis Tėvas juos maitina. Argi jūs ne daug vertesni už juos? O kas iš jūsų gali savo rūpesčiu bent per vieną sprindį prailginti sau gyvenimą?!.. Todėl nesisielokite ir neklausinėkite: „Ką valgysime?" arba: „Ką gersime?", arba: „Kuo vilkėsime?"[75]

Čia nekalbama apie tai, kad turime tapti lengvabūdžiai ir neatsakingi; kurti planus ir mąstyti apie rytojų privalome. Tačiau turime tai daryti *be nerimo*, širdį graužiančio rūpesčio, kuris nieko neišsprendžia ir išties dažnai mums trukdo būti pasiruošusiems gyventi dabarties akimirka. Turime *saugotis, kad neatitrūktume nuo šiandienos, lygiai kaip ir saugotis slegiančio nerimo dėl ateities*[76]. Širdis negali vienu metu rūpintis rytojumi ir priimti dabarties akimirkos malonę. Arba viena, arba kita. Tad privalome *ieškoti Dievo karalystės*, t. y. siekti bendrystės su Dievo artumu, kuris yra mums duotas čia ir dabar, su meile ir pasitikėjimu ieškant jo valios šiandienai, o *visa kita bus jums pridėta*. Aišku, tuo nenorima pasakyti, kad ateityje nepatirsime išbandymų ar sunkumų. Tačiau kiek jų iškils, tiek turėsime malonės su jais susidoroti.

Žinokime viena: malonės, lygiai kaip ir manos, kuria žydai maitinosi dykumoje, neįmanoma pasidėti atsargai. Negalime susikrauti malonės atsargų, tegalime kiekvieną

[75] Mt 6, 25–34.
[76] Etty Hillesum, *op. cit.*, p. 175.

akimirką ją priimti. Ji – dalis „kasdienės duonos“, kurios prašome *Tėve mūsų* maldoje. Ne todėl, kad šiandien jaučiuosi itin silpnas, ištyžtu nuo mažiausio skausmo, neturiu kankinio malonės, bet todėl, kad vieną dieną būsiu pašauktas.

Kad būtume laisvi tiek nuo ateities, tiek nuo praeities, turime įsakmiai užsiimti savo psichologijos „perauklėjimo darbu“. Keletas pastabų gali jį paspartinti.

Iš tiesų retai kada reikalai klojasi taip, kaip būname numatę. Visi esame patyrę, kad didžioji dauguma mūsų baimių bei samprotavimų kyla iš vaizduotės. Dalykai, kuriuos laikėme sunkiais, pasirodo esantys labai paprasti; priešingai, atsiranda sunkumų, apie kuriuos nesusimąstėme. Būsimų įvykių įsivaizdavimas ir tai, kaip viskas vyksta iš tiesų, taip retai sutampa, kad turėtume laikytis gerokai atokiau nuo mūsų vaizduotės darbo; verčiau pasitikėdami priimkime įvykių tėkmę tokią, kokia ji yra, kad lemtingą akimirką gautume reikiamos malonės, užuot kūrę daugybę ateities scenarijų, turinčių apsaugoti nuo to, kas mūsų laukia, scenarijų, dažniausiai neįgyvendinamų. Geriausias būdas pasiruošti ateičiai yra ne apie ją be paliovos mąstyti, bet skirti savo jėgas dabarties akimirkai. Jėzus Evangelijoje savo mokiniams skelbia, kad jie bus vedžiojami po teismus, ir priduria: *Įsidėkite sau į širdis iš anksto negalvoti, kaip ginsitės; aš jums duosiu tokios iškalbos bei išminties, kad negalės nei atsispirti, nei prieštarauti nė vienas jūsų priešininkas*[77].

[77] Lk 21, 14.

Ateities planavimas ir jos įsivaizdavimas, kuriamas mūsų vaizduotės, atitraukia mus nuo tikrovės ir galiausiai kliudo gerai „sutvarkyti“ savo reikalus. Visa tai „išsiurbia“ geriausią mūsų energiją. Vėlgi pacituosime ištrauką iš Etty Hillesum dienoraščio. „Kuomet nerimaudami dėl įvairiausių būsimų dalykų planuojame ateitį, trukdome jiems natūraliai klostytis. Manyje glūdi beribis pasitikėjimas. Man svarbu ne realiai stebėti išorinius gyvenimo įvykius, bet toliau priimti gyvenimą ir aptikti, kad jis net blogiausiomis akimirkomis yra geras“[78].

Ankstesniame skyriuje jau sakėme, kad kančios baimė yra didesnis blogis nei pati kančia. Taip pat privalome stengtis gyventi šitaip: „Reikia kasdien naikinti kaip blusas tuos tūkstančius mažų rūpesčių, kurie įsiskverbia į šiandieną bei pakerta geriausias mūsų kūrybines jėgas. Protu atliekame daugybę apskaičiavimų, kas vyks ateinančiomis dienomis, ir nieko neįvyksta. Kiekvienai dienai pakanka savo vargo. Reikia daryti tai, ką darome, o dėl kitko saugotis, kad nesusiterštume tūkstančiais nerimų, kurie yra gundymai nepasitikėti Dievu. Galiausiai viskas susitvarkys... Mūsų vienintelė moralinė pareiga yra išsiravėti savyje erdvius laukus ramybei ir juos toliau plėsti, kol toji ramybė pradės spinduliuoti kitiems. Kuo daugiau bus ramybės žmonėse, tuo daugiau jos bus kunkuliuojančiame pasaulyje“[79].

[78] Etty Hillesum, *op. cit.*, p. 169.
[79] *Ibid.*, p. 227.

6. Gyventi, o ne laukti gyvenimo

Tad dera neplanuoti ateities, bet „įsijausti" į kiekvieną akimirką ir pasiimti ypatingą malonę priimti kiekvieną gyvenimo mirksnį kaip gerą, nors jis būtų ir atstumiantis. Tai geriausia priemonė pasiruošti viskam, kas įvyks. Dabartinis gyvenimas visada yra geras, nes Kūrėjas jam suteikė palaiminimą, kuris niekada nebus atšauktas, net jei įsiterpia žmogaus nuodėmė, šiek tiek komplikuodama padėtį. *Dievas matė, kad tai gera,* – sakoma Pradžios knygoje. Dievui matyti reiškia ne tik teigti tikrovę, bet ir ją patvirtinti. Šį egzistencijoje įspaustą gerumą taip pat išreiškė Jėzus savo žodžiais apie atsidavimą Apvaizdai, į kuriuos mes darėme nuorodas anksčiau: *Per daug nesirūpinkite savo gyvybe, ką valgysite, nei savo kūnu, kuo vilkėsite. Argi gyvybė ne daugiau už maistą ir kūnas už drabužį?*[80]

Ne visada mūsų ateities planai būna nerimas, kartais tai esti palankesnės situacijos laukimas. Galima pasakyti tiksliau: susirasti artimą asmenį, kurį mylėtume, sugrįžti namo po ilgos ir varginančios kelionės... Taip pat galima kalbėti ir apie nekonkretų laukimą, įsivaizduojamus ne visai pagrįstus lūkesčius: sumišę laukiame akimirkos, kai pradės geriau sektis, kai aplinkybės bus kitokios ir leis gyventi įdomiau. Negyvenama šia akimirka iki galo, bet atidedama „geriau gyventi" vėlesniam (kada?) laikui. Toks laukimas, aiškus ar miglotas, žinoma, yra pagrįstas, tačiau

[80] Mt 6, 25.

jame slypi tam tikras pavojus, į kurį reikėtų atkreipti dėmesį. Galima nugyventi savo gyvenimą jo negyvenant, o tik *laukiant gyvenimo*! Tokia psichologinė būsena visai nereiškia „pataikyti į dešimtuką". Iš tiesų ji mums atidengia tikrovę, dabartinį gyvenimą: kuo gyvenu dabar, nesu patenkintas, viliuosi po kelių dienų ar mėnesių išgyventi malonesnių dalykų ir iš anksto apie juos galvoju, norėdamas, kad laikas bėgtų kuo greičiau, kad pagaliau sulaukčiau mano trokštamos ateities situacijos. Tačiau čia slypi rizika prasilenkti su tikrove, negebėjimas pritarti savo dabartiniam išgyvenimui. Visų pirma, kas man garantuoja, kad nenusivilsiu atėjus taip lauktai akimirkai? Ypač rizikuoju laukdamas šios būsimos akimirkos, kurią aš „gyvensiu geriau", pražiopsoti kažką iš to, kuo gyvenu dabar. Nepakankamai dėmesio skirdamas šiandienai, pražiopsau tam tikras malones. Reikia kiekvieną akimirką išgyventi iki galo, nesiekiant žinoti, ar laikas bėga per lėtai, ar per greitai, ir priimti viską, ką dovanoja akimirka po akimirkos.

Taip pat nepamirškime, kad Dievas mūsų prašo tik vieną kartą gerai išgyventi kasdienybę. Ne du kartus. Visai nesvarbu, kad pareiga, kurią aš turiu įvykdyti, nelabai svarbi (iššluoti virtuvę) arba svarbi (skaityti paskaitą keturiems tūkstančiams žmonių), reikia tai daryti dabar, paprastai, ramiai ir nenorėti problemos išspręsti iš karto. Net kai užsiimu kokiais nors mažmožiais, būtų klaida tai daryti paskubomis, susidarant įspūdį, kad prarandamas laikas, siekiant kuo greičiau pereiti prie veiklos, kuri atrodo

svarbesnė. Patys paprasčiausi dalykai yra svarbūs ir sudaro mūsų gyvenimo dalį, todėl jie nusipelno, kad juos atliktume dėl jų pačių, vadinasi, būdami visiškai į juos susitelkę.

7. Būti laisviems dėl kito

Toks yra mūsų tarpusavio santykių pagrindas. Kiekvieną kartą susitikdamas su žmogumi, kad ir kiek laiko truktų šis susitikimas, turiu kitam parodyti, kad tik jam skiriu šimtą procentų savo laiko ir neturiu jokio kito rūpesčio, kaip tik būti su juo ir kiek reikės gyventi tuo, kuo gyvena jis. Ne vien iš mandagumo, bet dėl tikro širdies nusiteikimo. Mums tai brangiai atsieina, nes visi turime itin stiprų laiko savinimosi instinktą ir jaučiamės nesaugūs, negalėdami jo naudoti savo nuožiūra. Tačiau tikroji meilė yra to verta. Jei Jėzus mūsų supratingai ir švelniai prašo nepasiduoti jokiems rūpesčiams, jis nori apsaugoti mūsų santykių kokybę: širdis, kurioje gyvena nerimas ir užimtumas, nėra laisva kito atžvilgiu bei iš kiekvieno susitikimo nepadaro tikros bendrystės, kurią skatina patenkinta širdis. Tėvai turi prisiminti: vaikas yra tikrai pajėgus apsieiti be savo tėvų artumo ir jo be paliovos nereikalauti su sąlyga, jei tėvai nuolatos skiria laiko, kurio metu vaikas jaučia, jog pagrindinis tėčio ar mamos rūpestis – būti su juo. Jei leidžiame nerimui save graužti, užuot patikėję jį Dievui, negalėsime taip kokybiškai pabūti, o vaikas jausis nesaugus dėl jam rodomos meilės, net jeigu jį apipiltume brangiausiomis dovanomis.

8. Psichologinis ir vidinis laikas

Jei stengiamės šitaip gyventi ir giliname savo santykį su Dievu, o maldos gyvenime suvokiame jo artumą savyje ir visus dalykus – šio mumyse esančio artumo bendrystės perspektyvoje galiausiai padarome gražų atradimą: aptinkame vidinį laiką, malonės, kuri iš pagrindų vadovauja mūsų gyvenimui, ritmą.

Iš tiesų galėtume tarti, jog egzistuoja du laiko matmenys: proto ir širdies laikas. Pirmasis yra psichologinis, protu suvokiamas laikas, kuriam atstovaujame, skaičiuodami jį ir skaidydami į valandas, dienas, jas bandydami sutvarkyti ir surikiuoti. Šio laiko mums visuomet trūksta, niekada jo neturime pakankamai, jis praeina arba per greitai, arba per lėtai. Tačiau yra ir kitas laikas, kurį patiriame tam tikromis laimės ar malonės akimirkomis, tačiau iš esmės jis egzistuoja visada, ir juo gyventi žingsnis po žingsnio turėtume mokytis nuolatos. Šis laikas yra Dievo laikas, mūsų gyvenime giliai įsispaudęs malonės ritmas. Šis laikas nėra skaidomas, dalomas, jį sudaro akimirkų seka, kurios harmoningai, ramiai susisieja viena su kita. Kiekviena iš šių akimirkų pati savaime yra pilnatvės kupina visuma, jai nieko netrūksta, tad šio laiko pakanka, nes jis yra išbaigtas. Nes aš darau tai, ką turiu daryti bendrystėje su dieviškąja valia paklusdamas Šventajai Dvasiai. Šis laikas yra kupinas Dievo artumo, mūsų artumo su Dievu arba su vienu ar kitu asmeniu, kurį susitinkame, bendraujame ir dalijamės su juo, kupinas pareigų, kurias

įvykdome romiai, dėmesingai ir nuoširdžiai į jas susitelkdami. Šis laikas yra bendrystė su amžinybe. Jis nėra skirtas mūsų planams (galime gyventi šiuo vidiniu laiku tik tuomet, kai liekame laisvi ir atsitraukę nuo savo planų), tačiau jo yra daugiau, nei mes sugebame aprėpti.

Jei visada būtume šiame laike, blogis daug rečiau mus paveiktų! Demonas įsifiltruoja į tuščiai leidžiamą laiką arba išgyvenamą blogį, nes atsisakome kokio nors dalyko arba godžiai ieškome kito...

Manau, kad šventieji atrado šį vidinį laiką ir sėkmingai prie jo prisiderino. Tam pasiekti reikia didelės laisvės, visiško atsiribojimo nuo visų planų ir nuo asmeninės valios, reikia būti pasiruošusiam susidurti su nenumatytais nemalonumais, gyventi su didžiausiu atsižadėjimu, be nerimo ir baimės, rūpintis tik tuo, kaip įvykdyti dieviškąją valią, būti visiškai atviram įvykiams ir žmonėms. Taip pat reikia turėti vidinės maldos patirties, kuri yra bendrystė su Dievo artumu mumyse, bei viduje klausytis Šventosios Dvasios, kad sektume jos įkvėpimais.

Gyvendami pagal šį vidinį laiką, įgyjame labai gražios patirties, kad niekas nevyksta atsitiktinai. Nors dažnai gyvenimo keliu keliaujame gaubiami tamsos ir nežinomybės, vis vien jaučiame ir įsitikiname, kad mūsų gyvenimas teka ritmu, kuris mus pralenkia, kurio nekontroliuojame, bet, laimei, jis yra mums patikėtas, jis mus pakylėja anapus mūsų pačių, o visi įvykiai yra numatyti beribės išminties.

TREČIOJI DALIS

TIKĖJIMO, VILTIES IR MEILĖS DINAMIKA

1. Dieviškosios dorybės

Savo ankstesniuose apmąstymuose dažnai primindavome tikėjimo, vilties ir meilės svarbą; paprastai šios dorybės vadinamos „dieviškosiomis", t. y. dorybėmis, siejančiomis mus su Dievu. Pamatinis mūsų knygos teiginys yra toks: galime įgyti vidinę laisvę tik tiek, kiek konkrečiai šias dorybes praktikuojame.

Nelaimei, žodis „dorybė" nūdienos kalboje prarado savo tikrąją reikšmę. Kad geriau ją suprastume, neturėtume pamiršti etimologinės jos prasmės: lotyniškai *virtus* reiškia „jėga". Dieviškoji tikėjimo dorybė yra tikėjimas tiek, kiek jis yra mums jėga. Laiške romiečiams apie Abraomą sakoma: *Jis nepasidavė netikėjimui Dievo pažadu, bet įsitvirtino tikėjime, teikdamas Dievui garbę ir būdamas tikras, jog ką pažadėjo, įstengs ir įvykdyti*[81].

[81] Rom 4, 20–21.

Dieviškoji viltis kaip tokia – tai ne kažkoks miglotas, tolimas, neapibrėžtas lūkestis, bet tikrumas dėl Dievo, kuris išpildys savo pažadus, ištikimybės, tikrumas, kurį patvirtina galinga jėga. Galime sakyti, dieviškosios meilės dorybė – tai drąsa mylėti Dievą ir savo artimą.

Šios trys dieviškosios dorybės pagrindžia esminę krikščioniško gyvenimo dinamiką. Suprasti jų vaidmenį, jį pabrėžti ir į jas, o ne į antraeilius aspektus, kaip dažnai nutinka, sutelkti visą dvasinį gyvenimą, yra pamatinis dalykas. Krikščionio branda reiškiasi jo galia gyventi tikėjimu, viltimi ir meile. Krikščionis nėra tas, kuris praktikuoja vieną ar kitą dalyką, taikosi prie vienokio ar kitokio įsakymų ar pareigų sąrašo; visų pirma krikščionis tiki Dievą, visko iš jo viliasi, nori iš visos širdies jį ir savo artimą mylėti. Visomis krikščioniško gyvenimo gairėmis, malda, sakramentais, iš Dievo gaunamomis malonėmis (įskaitant aukščiausias mistines patirtis) siekiame vienintelio tikslo: auginti tikėjimą, viltį ir meilę. Jei visi šie dalykai neduoda trokštamo rezultato, – tuomet jie niekam nereikalingi.

Naujajame Testamente, ypač Pauliaus laiškuose, tikėjimo, vilties ir meilės dinamika atskleidžiama kaip krikščioniško gyvenimo esmė. *Nuolat minėdami mūsų Dievo ir Tėvo akivaizdoje,* – sako Apaštalas Tesalonikės krikščionims, – *jūsų tikėjimo darbus, meilės pastangas bei vilties ištvermingumą dėl mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus*[82]. Dvasios

[82] 1 Tes 1, 3.

kovoje (taip pat svarbi šv. Pauliui tema) krikščionio ginklai yra tos pačios dieviškosios dorybės: *dėvėkime tikėjimo bei meilės šarvus ir išganymo vilties šalmą*[83].

Verta pastebėti, kad dieviškosios dorybės vaidina esminį vaidmenį dvasios gyvenime, nes joms suteikta privilegija tarnauti mūsų laisvei ir Dievo malonei.

Visi teigiami ir geri dalykai mūsų gyvenime kyla iš Dievo malonės, iš nenusipelnyto ir veltui duodamo Šventosios Dvasios veikimo mūsų širdyse. Tačiau malonė negali būti visiškai vaisinga, jeigu jai laisvai nepagelbstima. „Aš jus sukūriau be jūsų, tačiau be jūsų pačių neišgelbėsiu jūsų", – sakė Viešpats šv. Kotrynai Sienietei.

Dieviškosios dorybės slėpiningu, bet realiu būdu yra sykiu *Dievo dovana* ir *žmogaus veikla*. Aiškiai tai rodo pirmoji citata iš Laiško tesalonikiečiams, paminėta keliomis eilutėmis anksčiau. Tikėjimas yra nenusipelnyta Dievo dovana: niekas negali pasakyti „Jėzus yra Viešpats", jei Šventoji Dvasia jo nepaskatina. Tačiau sykiu reikia ir žmogaus sprendimo, valingo prisiglaudimo prie tiesos, kurią siūlo Šventasis Raštas bei Bažnyčios tradicija. Šis valios aspektas, žinoma, labiausiai pastebimas abejonių ir gundymo akimirkomis: „Aš tikiu tuo, kuo noriu tikėti", – sakydavo šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresė gyvenimo pabaigoje patirdama išbandymus, nešiodama prie širdies savo krauju rašytą *Tikiu* tekstą. Būna akimirkų, kai tikėjimas esti spontaniškas, tačiau nereikia pamiršti, kad jis yra veiksmas,

[83] 1 Tes 5, 8.

valingas mūsų laisvės prisiglaudimas prie Dievo žodžio, kartais reikalaujantis didžiulių pastangų. Tikėti ne visada sekasi, kartais reikia sutelkti drąsą, kad įveiktume svyravimus ar abejones. Tačiau nepamirškime, kad tikėjimo aktą galime atlikti tik dėl to, jog *Dvasia ateina pagalbon mūsų silpnumui*[84].

Taip pat ir viltis dažnai būna nemažai jėgų reikalaujantis pasirinkimas. Nerimauti, nusiminti, bijoti daug lengviau nei turėti viltį. Turėti viltį reiškia *pasitikėti*, tai rodo, kad viltis – ne pasyvi būsena, bet reikalaujanti veiksmo.

Meilė taip pat yra apsisprendimas: kartais pastūmėti troškimo mes mylime visiškai lengvai, tuo tarpu mylėti reiškia pasirinkti, apsispręsti mylėti. Antraip meilė bus tik paviršutiniška emocija, kitaip tariant, egoizmas, o ne tai, kokia yra savo esmės gelmėje: dalykas, reikalaujantis mūsų laisvės.

Visada tik tarpininkaujant Dievo veikimui (slėpiningam arba suvokiamam) tikėti, viltis ir mylėti tampa įmanoma[85]. Dieviškosios dorybės gimsta bei auga žmogaus

[84] Rom 8, 26.

[85] Anapus šių apmąstymų slypi giluminis klausimas: kaip žmogaus veiksmas (tikėjimo, vilties ar meilės veiksmas) sykiu gali būti laisvas ir valingas žmogaus veiksmas, ir nepelnyta Dievo dovana, Šventosios Dvasios veikimo žmogaus širdyje padarinys? Čia prisiliečiame prie esmingo, „sąveikos" tarp Dievo veikimo ir mūsų laisvės, slėpinio, keblios filosofinės bei teologinės problemos. Neanalizuodami šito klausimo paprasčiausiai pasakysime, jog nėra prieštaros tarp Dievo veikimo ir mūsų laisvės: Dievas yra mūsų laisvės kūrėjas,

širdyje Šventosios Dvasios darbo ir auklybos dėka. Tačiau ta dieviškoji auklyba kartais mus išmuša iš vėžių. Norėdami pailiustruoti tai, kas pasakyta, ir paskatinti mus prisidėti prie malonės darbo, dabar tarsime keletą žodžių apie Šventosios Dvasios veikimo mumyse būdą.

2. Trys Šventosios Dvasios išsiliejimai

Be abejo, neįmanoma visiškai išsiaiškinti, kaip Šventoji Dvasia veikia vyro ar moters gyvenime, nei nustatyti to veikimo dėsnių, nei juolab jo suplanuoti: *Vėjas pučia, kur nori; jo ošimą girdi, bet nežinai, iš kur ateina ir kurlink nueina. Taip esti ir su kiekvienu, kuris gimė iš Dvasios*[86].

Tačiau būdas, kuriuo Šventoji Dvasia vadovauja mūsų gyvenimui, padeda augti tikėjimu, viltimi ir meile (nes jos darbas visada nukreiptas į šį tikslą), turi nuolatinius požymius, kuriuos atskleisti įmanoma. Bandykime tai atlikti medituodami rožinio slėpinius.

Rožinis, sudarytas iš įvairių džiaugsmo, kančios, garbės slėpinių, yra labai graži malda, kuria pasitikėdami kreipiamės į Švč. Mergelę Mariją, kad pasiektume bendrystę su Kristaus gyvenimo įvykiais, visada gyvais bei gaivinančiais slėpiniais. Taip pat jis yra tarsi viso krikščioniškojo

kuo labiau jis veikia mūsų širdį, tuo laisvesni tampame. Veiksmai, kuriuos atliekame vedami Šventosios Dvasios, kyla iš Dievo, tačiau sykiu jie yra visiškai laisvi, norėti mūsų veiksmai. Nes Dievas yra arčiau mūsų nei mes patys.

[86] Jn 3, 8.

gyvenimo simbolis. Marthe Robin sakydavo: „Visas gyvenimas yra Mišios“; panašiai galėtume teigti, kad visas gyvenimas yra rožinis. Be abejonės, tai suvoksime tik pabaigoje, kai bus nuimtas visas derlius ir mūsų gyvenimas įgis galutinę formą bei harmoniją, nors iki tol jo tėkmė gali atrodyti chaotiška.

Nors rožinį sudaro džiaugsmo, kančios ir galiausiai garbės slėpiniai, galėtume tarti, kad Šventosios Dvasios darbą mūsų gyvenime pagrindžia džiaugsmingi, skausmingi ir garbingi jos „išliejimai“. Pateikta tvarka yra svarbi, net jei įvykiai klostosi veikiau cikliškai nei linijiniu būdu.

Dvasios išliejimai būna apšviečiantys ir apreiškiantys, apiplėšiantys ir nuskurdinantys, patvirtinantys ir sustiprinantys. Visi trys yra būtini: pirmieji padeda tikėjimui gimti, antrieji moko vilties, tretieji perteikia drąsą mylėti.

Kaip pavyzdį imkime šv. Petro, gerai pažįstamo mums, Evangelijos skaitytojams, personažo gyvenimą; jo dvasios kelionė yra itin reikšminga. Atsinaujinimo Šventojoje Dvasioje judėjimo aplinkoje dažnai kalbama apie Šventosios Dvasios išliejimą. Jeigu iškeliu klausimą: „Kada šventajam Petrui buvo išlieta Šventoji Dvasia?“ – man visada atsakoma: „Per Sekmines!“ Žinoma, tai teisybė, tačiau aš priduriu, kad išliejimas įvyko ne vieną kartą, o, mano galva, Petras išgyveno kitus „Šventosios Dvasios išliejimus“ dar iki ano, apie kurį mums kalba Apaštalų darbai. Yra dar bent du, kuriuos mielai norėčiau priminti.

3. Pašaukimas ir tikėjimo dovana

Pirmasis Šventosios Dvasios išliejimas šv. Petro gyvenime įvyko, be abejo, jo pašaukimo metu, kai Petras pajuto paskatą palikti viską – amatą, tinklus, valtį, šeimą – ir sekti Jėzumi. Jį giliai sujaudino Viešpaties žinia, o ypač jo asmenybė: *Niekados žmogus nėra taip kalbėjęs*. Petras buvo sužavėtas ir uždegtas pranašo iš Galilėjos, jis jautė, kad jo skelbiami žodžiai veda į amžinąjį gyvenimą. Sykiu Petras numanė, kad atsiliepus į Jėzaus kvietimą *Ateik ir sek paskui mane* jo gyvenimui lemta įgauti naują kryptį ir nuo šios akimirkos būti pašvęstam ypatingam užmojui. Šventoji Dvasia sykiu apreiškė Petrui, kas yra Jėzus, ir naują jo paties gyvenimo prasmę, sukeldama jam labai didelį džiaugsmą ir laimę. Taip prasideda ypatingoji dvasios kelionė, o Petras nuo jos yra tarsi truputį apsvaigęs.

Kalbama apie „džiaugsmingus Šventosios Dvasios išliejimus“, kurie atveria širdį ir akiračius, apreiškia Kristaus slėpinio ir mūsų pašaukimo juo sekti grožį. Dvasia praturtina mūsų gyvenimą nauju Kristaus artumu bei nauju gyvenimo prasmės suvokimu. Šiomis akimirkomis pagrindinis Dvasios vaidmuo yra apšviesti ir sužadinti žmogaus širdyje atsaką, kuris yra *tikėjimo* prigludimas.

4. Petro ašaros ir vilties dovana

Tačiau Šventoji Dvasia ne visada yra praturtinančioji; ji taip pat ir nuskurdina. Ji ne tik praplečia akiračius ir širdį, bet ir priverčia žengti pro ankštus vartus... Tai Petras

patyrė siaubingiausiomis gyvenimo akimirkomis, savo išdavystės metu. Taip pat dieviškojo gailestingumo galybe jo išsigynimas taps puikia proga išsilieti Šventajai Dvasiai, kuri apsireikš jo ašaromis. Šiomis ašaromis Apaštalų galva ne tik pajaus visą savo skurdą ir nuodėmę, bet ir priims atleidimo viltį.

Išdavystė Petrui buvo baisus nuopuolis. Prieš keletą valandų jis visų akivaizdoje skelbė, kad seks Jėzų iki kalėjimo ir net mirties, jis buvo Apaštalų galva; ja būdamas suvokė ypatingą pareigą vadovauti grupei ir duoti visiems gerą pavyzdį. Jėzus jį tam pasirinko ir, žinoma, taip pasirinkdamas neklydo! Petras buvo visiškai, be kompromisų atsidavęs jo misijai! Tačiau gražiausi šūkiai ir perdėtas Petro atsakomybės už kitus mokinius jausmas sužlugo per kelias sekundes. Pakako paprastai tarnaitei užduoti jam klausimą didžiojo kunigo kieme: *Ar tik nebūsi vienas iš jo mokinių?* – ir tris kartus Petras išsigina savo Mokytojo, prisiekinėdamas neturįs su juo nieko bendra... Koks smarkus nuosmukis! Pirmasis tapo paskutinis! Tačiau Šventoji Dvasia, kuri yra vargšų Tėvas, pasinaudoja šiuo apgailėtinu nuopuoliu, kad iš naujo paliestų Apaštalo širdies gelmes: Petrą perveria žvilgsnis Jėzaus, kuris supranta visą jo išdavystės baisumą, mato visą jo skurdą, bet ir nepasmerkia, myli kaip niekuomet švelniai ir yra Petrui išganymo bei atsikėlimo viltis. Petras paplūsta ašaromis, apvalančiomis jo širdį. Petro šansas yra sutikti Jėzaus žvilgsnį... Kodėl, Judai, pabėgai nuo šio žvilgsnio ir likai užsisklendęs neviltyje? Juk ir tu iki paskutinės akimirkos galėjai

turėti atleidimo ir išganymo viltį! Tavo nuodėmė nebuvo sunkesnė už Petro...

Šiame Mokytojo žvilgsnyje Petras išgyveno Šventosios Dvasios išliejimą. Vieną iš tų skausmingų išliejimų, kurie visiškai nuskurdina, nuskaistina, tačiau galiausiai atskleidžia beribę palaimą, nes parodo žmogui jo nepajėgumą, radikalų neturtą, visišką nebūtį ir priverčia jį nuo šiol nebesiremti savo paties jėgomis, savybėmis ir dorybėmis, kurias jis mano turįs, tačiau kliautis išimtinai vien Dievo gailestingumu ir ištikimybe, taip pasiekiant tikrąją laisvę.

Dykumų tėvai nedvejodami sakydavo: „Žmogus, matantis savo nuodėmę, yra didingesnis už tą, kuris prisikelia iš numirusių". Šventoji Dvasia sudrebino Petrą iš pamatų: jis nuo pasitikėjimo savimi turėjo pereiti prie pasitikėjimo Dievu, nuo išdidumo prie *vilties*. Galėtume sakyti, kad išsigynimas Petrui tapo proga prarasti visas anksčiau praktikuotas dorybes, kurias jis manė turįs: įkarštį, ištikimybę Mokytojui, drąsą ir pan. Per kelias sekundes viskas pažiro į šipulius. Priešingai, Petras pirmą kartą savo gyvenime pradėjo praktikuoti kitą dorybę, kurios anksčiau jis nežinojo: viltį. Kol kliaujamės savimi, savo pačių jėgomis ir nesame visiški vargšai, negalime nuoširdžiai praktikuoti vilties. Nes vilties dorybę praktikuoja tas, kuris žino, kad yra neribotai silpnas ir pažeidžiamas, kuris jokiu būdu nesiremia savimi, bet stipriai pasikliauja Dievu, iš kurio vienintelio be galo pasitikėdamas visko laukia. Sutikdamas Jėzaus žvilgsnį, sujaudintas iki ašarų, Petras pirmą kartą savo gyvenime atliko tikrą *vilties* aktą: ko nepajėgiu

atlikti savo jėgomis, to laukiu iš Tavęs, o mano Dieve, nesiremiu savo nuopelnais, nes jų neturiu, bet vien Tavo gailestingumo galybe.

Šis Petro gyvenimo epizodas suteikia svarbiausią pamoką: tikra dieviškoji viltis (realiai susiejanti mus su Dievu) gali kilti tik iš gilaus neturto patirties. Kol esame turtingi, kliaujamės savo turtais; negalime elgtis kitaip, tai pernelyg mumyse „įauga". Kad išmoktume vilties, kurios esmė – kliautis vienu Dievu, reikia patirti radikalų nuskurdinimą. Tačiau šis nuskurdinimas yra didelės laimės šaltinis, nes tai išankstinis etapas, parengiantis ypatingai Dievo gerumo, ištikimybės ir galybės patirčiai. *Palaiminti turintys vargdienio dvasią* – galėtume versti: Dvasios nuskurdintieji – *jų yra dangaus karalystė*[87].

5. Sekminės ir meilės dovana

Tęsdamas rožinio simbolių apmąstymą ir pagaliau pereidamas prie garbės slėpinių, pasakysiu, kad Petrui ir kitiems mokiniams Sekminės buvo „šlovingas Šventosios Dvasios išliejimas". Išliejimas, pripildantis asmenį Dievo artumo, glaudžiai vienijantis su Kristumi, o jo gražiausias vaisius yra *drąsa mylėti*. Aukštutiniame kambaryje Petras buvo apdovanotas, kaip Jėzus žadėjo, jėga iš aukštybių[88]. Dieviškos meilės jėga, meilės ugnimi, drąsa mylėti Dievą

[87] Mt 5, 3.
[88] Apd 1, 8.

labiau už viską, ryžtingai jį išpažinti žmonių akivaizdoje ir pašvęsti visą savo gyvenimą artimo tarnystei skelbiant Evangeliją. Degdamas šia dieviška meile, išlieta jo širdyje Šventosios Dvasios, nuo šiol Petras bus nenuilstantis apaštalas, besidžiaugiantis jam suteiktomis progomis kentėti dėl Jėzaus vardo[89], su visišku atsidavimu tarnaujantis savo broliams ir seserims, – *ganykite jums patikėtą Dievo kaimenę ne iš prievartos, bet su noru*[90].

6. Ugnis, kuri apšviečia, degina ir perkeičia

Galima įdomiai gretinti šiuos tris dvasios aspektus, džiaugsmingus, skausmingus ir garbingus Šventosios Dvasios išliejimus, o šv. Kryžiaus Jono mėgtas ugnies ir į ją metamos pliauskos pavyzdys, iliustruojantis tam tikrus dvasinio gyvenimo įvykius, padės suprasti, kad bet kokiomis aplinkybėmis, į kurias siela patenka, laimingomis ar skausmingomis, šviesiomis ar tamsiomis visuomet veikia ta pati meilė, įsižiebia ta pati šviesa[91].

Kuomet pliauska įmetama į ugnį, toji pradeda liepsnoti, šviesti, šildyti: tai atitiktų džiaugsmo slėpinį. Esame apšviesti, sušildyti dieviškosios meilės, įsiplieskiančios mumyse. Kai ugnis apima pliauską, pirmomis akimirkomis nuo liepsnų užsidegęs medis pajuosta, traška, pasirodo

[89] Apd 5, 41.

[90] Žiūrėkite paraginimą Bažnyčios vyresniesiems jo laiške: 1 Pt 5, 2–3.

[91] *Tamsioji sielos naktis*, 2 knyga, 19 skyr.

derva ir kitos varvančios medžiagos. Toks yra kančios išsiliejimas: vis labiau smelkiama nenumaldomos dieviškos šviesos, siela išgyvena gilią ir skausmingą savo skurdo, nuodėmės, visiško netyrumo patirtį. Ši fazė trunka tiek, kiek reikia iki tos akimirkos, kol apvalanti ugnis pabaigs savo darbą ir visa siela bus apjuosta bei apimta, perkeista meilės ugnies, kaip medis, kuris nuo šiol visas dega ir pats tampa ugnimi. Toks yra garbės išliejimas, kai sielą sustiprina dieviškoji meilė, ugnis, kurios Jėzus atėjo uždegti žemėje.

Man atrodo, kad pagrindinis šio pavyzdžio pamokymas nuteikia didžiai optimistiškai: neturime baimintis akimirkų, kai mūsų skurdo patirtis mus naikina, neturime nusivilti, bet turime ir toliau atsiduoti Dievui, pasitikėdami, būdami tikri, kad anksčiau ar vėliau šis skurdas virs karšta dieviška meile. Štai kokius žodžius rašė šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresė savo seseriai Švč. Širdies Marijai: „Pasilikime toli nuo to, kas blizga, mylėkime savo mažumą... Taip būsime dvasios vargdienės, ir Jėzus ateis mūsų ieškoti. Kad ir kaip toli nuo jo būtume, jis vis tiek mus perkeis meilės liepsna“[92].

[92] 197 laiškas, 1896 m. rugsėjo 17 d.

7. Dieviškųjų dorybių dinamika ir esminis meilės vaidmuo

Šv. Serafimas Sarovietis teigia, kad krikščionio gyvenimo tikslas – įgyti Šventąją Dvasią. Tačiau galėtume pridurti – o šv. Petro gyvenimo įvykiai, kuriuos apmąstėme, gerai tai parodo, – kad Šventosios Dvasios triūso mūsų gyvenime tikslas yra įdiegti dieviškąsias tikėjimo, vilties ir meilės dorybes bei padėti joms augti. Toks yra jos pagrindinis „vaidmuo". O visos kitos charizmos, dovanos ar malonės poveikiai yra tik priemonės tikėjimui, vilčiai ir meilei augti.

Negalima šių trijų dieviškųjų dorybių atskirti. Nė viena iš jų negali egzistuoti be kitų dviejų. Dabar norėtume pateikti keletą apmąstymų apie jų tarpusavio sąveiką. Tai, ką pasakysime, konkrečiai ir labai reikšmingai pasireiškia dvasiniame gyvenime.

Žinoma, pati svarbiausia iš trijų yra dieviškoji meilė. *Gyvenimo saulėlydyje būsime teisiami pagal meilę,* – sakė šv. Kryžiaus Jonas. Reikia iš naujo perskaityti nuostabųjį „Himną meilei" iš Pirmojo laiško korintiečiams, kuriame šv. Paulius aiškiai pabrėžia jos pagrindinį vaidmenį: *jei turėčiau visą tikėjimą, kad galėčiau net kalnus kilnoti, tačiau neturėčiau meilės, aš būčiau niekas*[93]. Kiek vėliau jis priduria: *Dabar pasilieka tikėjimas, viltis ir meilė – šis trejetas, bet didžiausia jame yra meilė*[94]. Tikėjimas ir viltis yra laikinos

[93] 1 Kor 13, 2.
[94] 1 Kor 13, 13.

dorybės, jos skirtos tik šiai žemei, paskui jos išnyks: Danguje tikėjimą pakeis regėjimas, viltį – turėjimas, tik *meilė niekada nesibaigia*: dieviškosios meilės niekas nepakeis, nes ji yra galutinis dalykas. Tuo norima pasakyti, kad meilė šioje žemėje yra visiškas dalyvavimas Dangaus gyvenime, tikėjimas ir viltis patarnauja meilei, kuri vienintelė yra galutinė.

Todėl svarbiausia suprasti, kad čia, žemėje, meilė negali egzistuoti be savo „tarnaičių" – tikėjimo ir vilties, jai jos yra būtinos, kad galėtų augti ir skleistis. Paaiškinsime, kodėl.

8. Meilei reikia vilties, o viltis grindžiama tikėjimu

Nėra dieviškos meilės be vilties. Jei dieviškoji meilė yra dieviško gyvenimo vaisius, tai ji gali skleistis tik palankiomis sąlygomis. Meilei reikia erdvės skleistis ir augti; ji yra įstabi, tačiau tam tikra prasme ir trapi tikrovė; nes be savo „gyvybinės erdvės" meilė lengvai uždus, taps užgniaužta, bevaisė. Ypatingą „aplinką", kurios reikia dieviškajai meilei skleistis, sukuria viltis. Jei esame dėmesingi tam, kas vyksta mumyse, pastebime, kad meilė nebeauga ar atšąla dėl to, kad ją uždusina rūpesčiai, baimės, nerimas, nusiminimas[95].

[95] Dialoguose su šv. Faustina Jėzus sako: „Didžiausios šventumo kliūtys yra nusiminimas ir nerimas". *Op. cit.*, p. 480.

Žmogus buvo sukurtas mylėti ir jame glūdi gelminis troškimas save dovanoti, todėl meilė yra jo prigimtinis dalykas[96]. Kaip leidžia suprasti Evangelijos palyginimas, meilė gali stipriai augti jo širdyje viena pati kaip kviečio grūdas, kuris kartą pasėtas pats kalasi, nesvarbu, ar valstietis budi, ar miega[97]. Vis dėlto meilė dažnai neauga, jai skleistis kažkas trukdo. Galima kalbėti apie egoizmą, puikybę, *šio pasaulio rūpesčius ir turto apgaulę*[98], Evangelijos žodžiais tariant, arba apie kitas piktžoles. Tačiau dažniausiai problemos esmė yra vilties stygius.

Dėl šio vilties stygiaus rimtai netikime, kad Dievas mus gali padaryti laimingus, tad laimę kuriame pagal savus receptus: tai egoistiškas troškimas. Nelaukiame iš Dievo gyvenimo pilnatvės, todėl kuriame netikrą tapatybę: tai yra puikybė. Arba pasitaiko situacijų, kai geros valios žmonės nori mylėti, dosniai dalytis savo meile ir dovanoti save, tačiau yra pančiojami baimių, dvejonių, nerimo. Kai stinga vilties, pasitikėjimo, kad Dievo malonė gali kažką mūsų gyvenime nuveikti, o mes su jos pagalba galime kažką įgyvendinti, tai veda į tokius neišvengiamus padarinius, kaip širdies susiaurėjimas, dieviškosios meilės mažėjimas. Tuo tarpu, kaip sakė Lizjė Teresė, pasitikėjimas veda į meilę.

[96] Net jei retai tai suvokiame, didžiausias žmogaus poreikis yra save dovanoti.

[97] Mk 4, 26.

[98] Plg. Mt 13, 22.

Dievo ir artimo meilės įkaršti, polėkį, dosnumą žmogus paprastai praranda dėl to, kad nusimena, išgyvena savotišką neviltį, kuri ima skverbtis į jo širdį, tampa demobilizuojančiu veiksniu. Dėl nesėkmių, nusivylimų, sunkumų, savo skurdo patirties, mus graužiančio nerimo prarandame savo energiją ir „nuleidžiame rankas". Vaistas nuo šių blogybių, priemonė sukelti meilę – tai ne valingos pastangos, bet *vilties atgaivinimas*, atradimas naujo pasitikėjimo tuo, kad Dievas gali veikti mūsų labui (nepaisydamas mūsų skurdo), o mes galime stengtis padedami jo malonės.

Remdamasis dvasios vadovo patirtimi, tikiu, kad daugybė meilės, įkarščio, dosnumo trūkumų kyla iš daugiau ar mažiau sąmoningo nusiminimo. „Dėl nusiminimo prarandamos sielos", – sakydavo Libermannas. Veiksminga terapija būtų atrasti šio nusiminimo priežastį, „nevilties tašką" ir pritaikyti specialius vaistus – šiuo sunkiu žmogaus gyvenimo tarpsniu grąžinti jam vilties žvilgsnį. Tai atitinka paprasčiausia, bet svarbi psichologinė tiesa[99]: kad mūsų valia būtų stipri ir ryžtinga, ją reikia paskatinti troškimu. O troškimas gali būti stiprus tik tuomet, jei trokštamas dalykas yra pasiekiamas, įmanomas. Jei tai kažkas nepasiekiama, liaujamasi to stipriai trokšti ir norėti. Neįmanoma ko nors veiksmingai norėti, jei psichologiškai jaučiame, kad „nepavyks". Kai valia pasilpusi, reikia ją

[99] Tikėjimo, vilties ir meilės dinamika yra įsišaknijusi mūsų psichologinėje sandaroje.

paakinti „suderinti“ mūsų įsivaizdavimus, kas mums leistų iš naujo suvokti norimus dalykus kaip pasiekiamus ir trokštamus.

Viltis yra dorybė, kuri tai suderina: jos dėka žinau, kad galiu pasitikėdamas visko iš Dievo sulaukti. *Aš viską galiu tame, kuris mane stiprina*, – sakė šv. Paulius[100]. Viltis gydo nuo baimės ir nusivylimo, praplatina širdį ir šitaip leidžia meilei skleistis.

Tačiau savo ruožtu vilčiai reikia tiesos – tvirto pagrindo, į kurį galėtų remtis, kad taptų tikra jėga. Tokį pagrindą jai suteikia tikėjimas: aš galiu *nematydamas jokios vilties, patikėti viltimi*[101], nes *žinau, kuo įtikėjau*[102]. Tikėjimas man padeda prisišlieti prie Šventajame Rašte perteiktos tiesos, kuri be paliovos man byloja apie Dievo gerumą, gailestingumą, visišką pažadų patikimumą. Laiške žydams mums sakoma, kad Dievo žodis *tvirtai guodžia mus, ieškančius prieglobsčio mums duotoje viltyje. Ji mums yra tarsi saugus ir tvirtas sielos inkaras, prasiskverbiantis pro uždangą vidun, kur už mus kaip pirmtakas įžengė Jėzus*[103].

Šventasis Raštas mums apreiškia absoliučiai besąlygišką ir neatšaukiamą Dievo meilę savo vaikams, apreikštą dėl mūsų gimusiame, mirusiame ir prisikėlusiame Kristuje, *kuris pamilo mane ir paaukojo save už mane*[104]. Tikėjimo

[100] Fil 4, 13.
[101] Plg. Rom 4, 18.
[102] 2 Tim 1, 12.
[103] Žyd 6, 18–20.
[104] Gal 2, 20.

dėka širdis prisišlieja prie šios tiesos ir joje suranda bekraštę ir nesugriaunamą viltį. „Tikėjimas – tai meilės ir vilties, pasitikėjimo ir užtikrintumo tėvas“[105].

9. Esminis vilties vaidmuo

Ankstesni svarstymai parodo esminį vilties vaidmenį krikščioniškame gyvenime. Galėtume sakyti, kad dieviškoji meilė pati savaime yra didžiausia iš trijų dieviškųjų dorybių, tuo tarpu realiame gyvenime svarbiausia yra viltis. Kol viltis yra šalia, tol skleidžiasi meilė. Užgesus vilčiai, meilė atšąla. Pasaulis be vilties greitai tampa pasauliu be meilės. Tačiau pačiai vilčiai reikia tikėjimo, nes jis yra regima jos apraiška. Tikėjimas be darbų yra miręs, o pirmasis tikėjimo darbas yra viltis. VII a. gyvenęs tėvas šv. Jonas Klimakas sako: „Tikėjimas mums daro pasiekiama tai, kas atrodė beviltiška“ ir priduria: „Tikėjimo žmogus yra ne tas, kuris tiki, kad Dievas gali viską, bet tas, kuris tiki, kad gali viską išprašyti iš Dievo“.

Reikėtų be paliovos medituoti šv. Kryžiaus Jono žodžius, lemtingai padrąsinusius Teresę Lizjietę žengti jos „mažuoju pasitikėjimo ir meilės keleliu“: „Iš Dievo išprašome tiek, kiek viliamės“[106]. Dievas mums duoda atsižvelgdamas ne į mūsų savybes ar nuopelnus, bet į mūsų viltį. Ši tiesa ypatingai išvaduoja: ji numato, kad visiems mūsų

[105] Katerina de Hueck Doherty, *Pūstynė*, vertė R. Neverauskytė, Vilnius: *Aidai*, 2000, p. 147.

[106] *Tamsioji sielos naktis*, 2 knyga, 10 skyr.

žmogiškiems ir dvasiniams ištekliams išsekus, visada lieka nenugalimoji viltis.

Tačiau, kaip sakėme anksčiau, viltis gali gimti tik skurde. Tai iliustruoja, kaip dvasinis neturtas yra bet kokio tikro augimo meilė esmė. *Palaiminti turintys vargdienio dvasią: jų yra dangaus karalystė*[107].

10. Nuodėmės ir malonės dinamika

Taigi akivaizdžiai parodėme dieviškam gyvenimui būdingą dinamiką: tikėjimas kyla iš vilties, o viltis padaro įmanomą ir paskatina meilės sklaidą. Tokia dinamika yra malonės vaisius, Šventosios Dvasios darbas, tačiau, žinoma, jai būtinas mūsų valios sutikimas. Ši teigiama dinamika yra neigiamai proporcinga nuodėmės dinamikai:

Tikėjimas ⇨ viltis ⇨ meilė
Abejonė ⇨ nepasitikėjimas ⇨ nuodėmė

Kai analizuojame nuodėmę ir tai, kaip ji užvaldo žmogaus širdį, ypač skaitydami antrąjį Pradžios knygos skyrių, Adomo ir Ievos nuopuolio aprašymą, galime pastebėti, kad nuodėmės šaknis yra *abejonė*, įtarumas Dievo atžvilgiu: ar Dievas yra toks geras, kaip jis sako? Ar galima pasitikėti jo žodžiu? Ar jis iš tikrųjų yra Tėvas? Iš abejonės gimsta *nepasitikėjimas*: nebesitikime, kad Dievas gali mus užpildyti, padaryti laimingus. Tuomet bandome rasti

[107] Mt 5, 3.

išeitį patys, nepaklusdami; šitaip gimsta egoizmas, geismas, pavydas, baimė, konfliktas, prievarta ir visa kita blogio palyda.

Visi šie svarstymai mums padeda suprasti, kodėl tikėjimas yra pamatinis dalykas: jis yra mūsų išgydymo ir išlaisvinimo priežastis; iš jo kyla visas gyvenimo vyksmas, kuris yra išgydymo iš nuodėmės, kurią pagimdė mirtis, vyksmas. Todėl Jėzus ypač pabrėždavo tikėjimą. *Jei turėtumėte tikėjimą kaip garstyčios grūdelį, jūs tartumėte šitam kalnui: „Persikelk iš čia į tenai", ir jis persikeltų*[108]. *Tikėjimas laiduoja mums tai, ko viliamės*, – sakoma Laiške žydams[109].

11. Viltis ir širdies tyrumas

Savo apmąstymais aiškiai parodėme esminį vilties vaidmenį mūsų gyvenime: pagrįsta tikėjimu, ji leidžia meilei augti ir skleistis. Galima būtų sakyti, kad tai tobuliausia krikščioniška dorybė. Krikščionio kovos esmė – pasitelkiant tikėjimo jėgą išsaugoti vilties žvilgsnį į kiekvieną situaciją, save patį, kitus, Bažnyčią ir pasaulį. Vilties žvilgsnį, kuris leistų į kiekvieną situaciją reaguoti su meile. Priešingai, gęstant vilčiai, meilė tuoj pat atšąla, išsisukinėja baimingomis ir egoistiškomis strategijomis. Dėl vilties kiekvieną rytą galime pradėti iš naujo apsispręsdami mylėti. Ji yra tarsi šaltinis, kuris be paliovos atnaujina ir

[108] Mt 17, 20.
[109] Žyd 11, 1.

apvalo širdį, suteikdamas jai, nepaisant nuovargio ir nuobodulio, naują jaunystę mylėti.

Palaiminime *Palaiminti tyraširdžiai: jie regės Dievą*[110] glūdi vienas iš gražiausių Evangelijos pažadų. Mane giliai jaudina, kaip šv. Jonas savo pirmajame laiške susieja viltį ir širdies tyrumą. Dvi pirmosios trečiojo skyriaus eilutės sudaro labai gražią krikščioniškos vilties santrauką: *Žiūrėkite, kokia meile apdovanojo mus Tėvas: mes vadinamės Dievo vaikai – ir esame! Pasaulis nepažįsta mūsų, nes ir jo nepažino. Mylimieji, mes dabar esame Dievo vaikai, bet dar nepasirodė, kas būsime. Mes žinome, kad kai pasirodys, būsime panašūs į jį, nes matysime jį tokį, koks jis yra.* Apaštalas vėliau tęsia: *Kiekvienas, kas turi jame tokią viltį, skaistina pats save, nes ir jis yra skaistus.* Viltis, atrodo, turi galią apvalyti širdį.

Šis įstabus teiginys atitinka didžiąją Senojo Testamento pranašų tradiciją, pagal kurią tyra širdis yra ne ta, kuri kenčia dėl kokios nors kaltės ar sužeidimo, bet ta, kuri visiškai viliasi Dievu ir neabejoja, kad Dievas išpildys savo pažadus. Tyra širdis nesikliauja savimi nei žmogiškomis „machinacijomis" ar išskaičiavimais, bet tvirtai pasitikėdama visko laukia iš Dievo, juo ir *tik juo viliasi.* Širdies netyrumą išreiškia dvejopa nuostata, dažnai skelbta pranašų: visiškai nepasitikėdamas Dievu, žmogus kreipiasi į stabus ir kitur prašinėja išganymo, nes yra netikras, jog jį gaus iš Dievo. Netyra širdis yra dvejojanti ir pasidalijusi.

[110] Mt 5, 8.

Tyra širdis regės Dievą; jį kontempliuos amžinybėje, bet jau dabar, šiame gyvenime, ji matys Dievo veikimą: Dievas atsilieps į jos laukimą ir bus jai palankus. Kas viliasi Dievu, nebus apviltas.

Kalbėdami apvalančios vilties tema, negalime nepacituoti vieno iš didžiausių poetų Charles'io Peguy eilėraščio *Antrosios dorybės slėpinio prieangis,* – ten jis kalba Dievo, kuris stebisi, kad viltis be paliovos atgimsta žmogaus širdyje, žodžiais[111]:

Savęs klausiame: kaip atsitinka,
Kad ši Vilties versmė vis teka amžinai,
Kad trykšta, teka, veržias amžinai,
Vis amžinai jauna bei amžinai tyra.
Ji amžinai gaivi, srovena amžinai.
Ji amžinai gyva.
Iš kur ji semiasi gausybę tokią tyro ir švaraus vandens.
Vis trykšta taip apsčiai ir vis nauja srove.
Ar kuria ji šį vandenį ir kiek?
– Ne, Dievas sako, – vien tik aš kuriu.
Iš kur tad atsiranda
Šios trykštančios versmės vanduo.
Kaip atsitinka, kad ši amžina versmė
vis trykšta amžinai.
Kad amžinas šaltinis
srovena amžinai.

[111] Charles Péguy, *Œuvres poétiques complètes,* Bibliothèque de la Pléiade, © éd. Gallimard, p. 639.

Joje glūdėti turi paslaptis.
Dar nepažintas slėpinys.
Kad šito amžino šaltinio
Rudens įkyrios, vangios liūtys nesudrumsčia.
Kad amžinai jis neišsenka
Nuo liepos mėnesio piktų sausrų.
– Gerieji žmonės, – sako Dievas, – neturi savyje klastos.
Todėl jos slėpinys nėra gudrus ir paslaptis nėra sunki.
Jei būtų taip, kad vandenys tyri vien iš tyrų šaltinių kiltų,
Iš tyrojo vandens šaltinių,
Tuomet pristigtų jų manojoj kūrinijoj.
Nes jų nėra labai jau daug.
Tačiau iš nešvaraus vandens tyri šaltiniai trykšta,
Todėl tai versmei niekad nepristigs vandens.

Taip pat todėl, kad ji yra Viltis.

Bet kaip ji vandenį nešvarų verčia tyru,
O seną vandenį – nauju,

Praėjusias dienas paverčia naujomis.
Naudotą vandenį – naudingu.

Kaip iš senųjų vandenų šaltiniai trykšta,
Iš sielų senstančių – vėl sielos, kupinos jėgų.

Kaip šaltiniai sielos trykšta iš senatvės,
Vanduo gaivus iš stovinčio vandens.

Vargas abejingam žmogui.

Kaip rytmečių jaunumas ateina po vakarų senumo.
Vėl giedros sielos keičia sielas neramias

O tamsų vandenį – skaidrus.
Kaip sielos, visko mačiusios, lyg vaiko tampa.

Kaip snūduriuojančios vėl tampa budrios.
O sąstingio suspaustos sielos – guvios.

Kaip jai pavyksta šitaip padaryti, –
Tai mano paslaptis, vaikai,
Nes josios Tėvas aš esu.

Tarnavusios jau sielos naujų jėgų įgyja.
Praėjusios jau dienos naujų laiku suspindi.
Prislėgtos sielos perregimos tampa.
O snūduriuojančios – vėl budrios.
Nušvinta niūrios dienos giedrumu.

Jei ji padarė tas giedras dienas.
Skaidrioms versmėms iš sielų leido trykšti.
Vanduo dėl jos skaidrus patapo.
Jei ji padarė sielas tyras.
Tuomet, perkūnų šimtas tesugriaudi, šis reikalas gudrybėmis nedvelkia. Pasaulis visas taip galėtų elgtis. Jokios čia paslapties nėra.

Taip atsitinka vandeniui, užsistovėjusiam, beskoniui, nešvariam.
Nėra gražesnės paslapties pasaulio sode kaip ta, kuomet Viltis netyrą sielą daro tyrą.

KETVIRTOJI DALIS

NUO ĮSTATYMO PRIE MALONĖS: VELTUI DOVANOJAMA MEILĖ

1. Įstatymas ir malonė

Naujojo Testamento autorius, dažniausiai primenantis krikščioniškos laisvės temą, yra šv. Paulius. Kristuje tikintysis pereina nuo vergystės prie laisvės, tad Apaštalas savo laiškais gins *Dievo vaikų garbės laisvę*[112].

Mūsų meditacijos išeities taškas tebūnie jo mintis iš Laiško galatams penktojo skyriaus pirmosios eilutės: *Kristus mus išvadavo, kad būtume laisvi. Tad stovėkite tvirtai ir nesiduokite vėl įkinkomi į vergystės jungą!* Paulių labai jaudina, kad tikintįjį lydi rizika vienaip ar kitaip prarasti šią Kristaus įgytą brangią laisvę, tai paaiškina griežtą Laiško galatams toną: *Aš stebiuosi, kad jūs nuo to, kuris pašaukė jus*

[112] Rom 8, 21.

Kristaus malone, taip greitai persimetate prie kitos evangelijos[113]. *O neprotingi galatai! Kas apkerėjo jus, kuriems akivaizdžiai buvo nupieštas nukryžiuotasis Jėzus Kristus?*[114]

Kaip, anot Pauliaus, krikščioniui gresia prarasti savo laisvę? Apaštalas parodo dvejopas „pinkles", dėl kurių gali įvykti ši netektis: tai *įstatymas* ir *kūnas*.

2. Kur viešpatauja Dvasia, ten ir laisvė. Laisvė ir palaidumas

Kūno[115] pinklės yra aprašytos Laiško galatams penktojo skyriaus 13–25 eilutėse ir yra lengvai suprantamos: užuot paklusę Dvasios paskatoms, stengęsi *vieni kitiems su meile tarnauti* bei siekę gyventi Dvasios vaisiais, kurie yra *meilė, džiaugsmas, taika, kantrybė, malonumas, gerumas, ištikimybė, romumas, susivaldymas,* prisidengdami laisve pasiduodame aistroms, egoizmui, įvairioms nuodėmės formoms: tai *ištvirkavimas, netyrumas, gašlavimas, stabmeldystė, burtininkavimas, priešiškumas, nesantaika, pavyduliavimas, piktumai, vaidai, nesutarimai, susiskaldymai, pavydai, girtavimai, apsirijimai ir panašūs dalykai.* Paulius primena klasikinį mokymą, kurį būtų naudinga pakartoti nūdienos sumaišties epochoje: palaidumas nėra laisvė, o tikrąja šio žodžio prasme – vergovė, kuri žmogų įkalina paviršutiniškume: jo

[113] Gal 1, 6.

[114] Gal 3, 1.

[115] Šiame kontekste žodis „kūnas" reiškia sužeistą ir nuodėmingą žmogišką prigimtį. Jis žymi žmogaus pasipriešinimą Dievui.

egoistiniuose geismuose, baimėse, žaizdose ir pan. Krikščionis privalo būti sąmoningas. Jis negali savęs saugoti nepaliaujamoje kovoje su šv. Pauliaus aprašytais polinkiais, o privalo nuolatos atsiverti iš Kristaus kryžiaus kylančiai išgydymo malonei, kad pamažu išsilaisvintų, paklustų vidiniam Šventosios Dvasios postūmiui link gėrio, kuriame slypi tikroji laisvė. Dėl Kristaus malonės šis prakeikimas nepasiekia laisvo žmogaus: *Aš nedarau gėrio, kurio trokštu, o darau blogį, kurio nenoriu... Vargšas aš žmogus!* – ir jis tampa pajėgus veiksmingai įgyvendinti gėrį.

Esminė šv. Pauliaus mokymo ašis – stabmeldystės atmetimas, aktualus jau nuo Senojo Testamento laikų. Ištikimybė kviečia saugoti laisvę, o ne *atiduoti savo sielą stabams*, t. y. iš baimės smarkiai nusivilti ar pridaryti daug blogio sau ir kitiems, nelaukti, kad kokia nors šio pasaulio tikrovė (juslinis malonumas, valdžios, pripažinimas, darbas, kokie nors santykiai...) suteiks pilnatvę, ramybę, laimę, saugumą, kuriuos suteikti tegali vien Dievas.

Norint, kad kova su blogais polinkiais pasisektų, nūdienos skaitytojui būtų pravartu šv. Pauliaus mokymą papildyti dviem dalykais. Pirmoji pastaba – mūsų pastangų nepakanka, pergalę pasiekti padės vien Kristaus malonė, tad galiausiai pagrindinė kova vyks už maldą, kantrybę, viltį. Kita vertus, vieną aistrą tikrai galima išgydyti kita aistra, iškrypusią meilę – didesne meile, neigiamą elgesį – teigiamu; taip žemesnieji, arba pirminiai troškimai nepaneigiami, bet jais pasinaudojama. Kai tik tiesiogiai stojama į kovą su neigiamu elgesiu, nesuvokiant, kad

pastarasis reiškia tam tikrą lūkestį, pozityvų poreikį, – tokios pastangos, reikia pripažinti, ilgai netvers. „Brutali“ askezė, nepagrįsta pastangomis protauti, suvokti, yra pasmerkta nesėkmei. Reikia atsižvelgti į tai, ką apie žmogų moko sveika antropologija, kad ydingą jo elgesį atskirtume nuo poreikių, kuriuos patenkinti mes daugiau ar mažiau sąmoningai siekiame, ir pasiūlyti tinkamą jų patenkinimą arba asmens pašaukimui deramą jų pakaitalą.

3. Įstatymo pinklės

Visgi būtina atkreipti dėmesį, kad pirmiau už šį klasikinį mokymą, įspėjantį apie pavojų tapti savo žaizdų bei egoistinių siekių vergais, Paulius leidžia suprasti, kad krikščionio laisvės tyko kitos pinklės, subtilesnės, sunkiau pastebimos ir todėl greičiausiai pavojingesnės: įstatymo pinklės. Kalbama apie kitą „kūno“ pasireiškimą, kuris nėra moralinė netvarka (jis gali įgauti griežčiausios moralės išraišką), bet jo esmė yra *malonės* rėmimas *įstatymu*, kas tiesiog yra Evangelijos iškraipymas. Paaiškinsime, kodėl.

Gerai žinome istorines aplinkybes, kurios vertė Paulių šitaip kalbėti: atsivertę žmonės, įsilieję į bendruomenę, kurioje Paulius skelbė Evangeliją, „taisė“ jo mokymą, teigdami, esą naujatikiai krikščionys negali būti išgelbėti be apipjaustymo ir daugybės Mozės įstatymo priesakų vykdymo. Paulius į tai reagavo labai karštai: jei jūs šitaip elgiatės, *atsiskyrėte nuo Kristaus, praradote malonę*[116]. Įstatymas pats

[116] Gal 5, 4.

savaime yra geras kaip ir jo priesakai. Jis padeda skirti gėrį nuo blogio, tai, kas žmogų kuria, nuo to, kas jį griauna; pagrindinis jo vaidmuo yra auklėjamasis. Tačiau jo pinklės yra šios: įstatymo vykdymą versdami išganymo sąlyga, pasiduodame logikai, pasak kurios, išganymas kyla ne iš Kristuje apsireiškusios nenusipelnytos Dievo meilės, bet iš žmogaus vykdomų darbų. Šios dvi logikos viena kitai prieštarauja. Malonės logika: per Kristų žmogus nepriklausomai nuo savo nuopelnų dovanai gauna išganymą ir Dievo meilę ir dovanai atsako į šią meilę gerais darbais, kuriuos vykdyti jam leidžia Šventoji Dvasia. Įstatymo logika: savo gerais darbais žmogus pelno išganymą ir Dievo meilę. Šios dvi logikos viena kitai prieštarauja, nes vienos pagrindas – besąlygiška ir nepelnyta Dievo meilė, kitos – žmogus ir jo sugebėjimai.

Tačiau Paulius, dėl savo asmeninės patirties ypač pasižymi šia visiškai veltui iš Kristaus gauto išganymo samprata, tai jis dažnai pabrėžia Laiške Titui: *Juk ir mes kitados buvome neprotingi, neklusnūs, paklydėliai, vergaujantys įvairiems įnoriams ir malonumams, stūmėme dienas blogybėje ir pavyde, buvome patys verti neapykantos ir vieni kitų nekentėme. Bet kai pasirodė mūsų Gelbėtojo Dievo gerumas ir meilė žmonėms, jis išgelbėjo mus Šventosios Dvasios atgimdančiu ir atnaujinančiu nuplovimu, tik ne dėl mūsų atliktų teisumo darbų, bet iš savo gailestingumo*[117]. Taip pat Laiške efeziečiams: *Dievas, apstus gailestingumo, savo didžia meile, kuria mus*

[117] Tit 3, 3–5. Taip pat žr. 2 Tim 1, 9.

pamilo, mus, mirusius nusikaltimais, prikėlė gyventi su Kristumi, – jūs gi esate išgelbėti malone, – prikėlė ir pasodino danguje su Kristumi Jėzumi[118].

Įstatymas (ne jo priesakai, kurie yra geri), virstantis „gyvenimo logika", priemone atlikti savo vaidmenį Dievo akivaizdoje, yra iškrypęs, veda į mirtį, nes prieštarauja nenusipelnyto išganymo tiesai ir galiausiai užmuša meilę.

Jis gali mane atvesti į puikybę: gebu vykdyti jo priesakus, manau esąs teisus ir niekinu kitus, kurie nėra tokie pat. Tokia yra fariziejaus nuodėmė, kurią Jėzus aiškiai parodė Evangelijoje, nes niekas taip neužmuša meilės ir užuojautos artimui kaip dvasios puikybė. Taip pat įstatymo logika gali mane įstumti į neviltį: jei negebu iki galo įvykdyti jo reikalavimų, nusiviliu, patiriu kaltės jausmą, jaučiuosi negrįžtamai pasmerktas.

Reikia pridurti, kad tas žmogus, kuris pradeda nuo puikybės, puikuojasi savo dvasinėmis „sėkmėmis", anksčiau ar vėliau nusivils: neišvengiamai ateis diena, kai jis susidurs su savo ribotumu, išgyvens apmaudžią nesėkmę, kai jo paties pastangomis paremti dvasiniai pasiekimai išsisklaidys kaip dūmas.

Įstatymo logika, atvedanti į puikybę ar neviltį, gali būti įvairi. Tai griežtas maldingumas žmogaus, kuris viską daro „iš pareigos", tartum mokėtų skolą Dievui, tuo tarpu kai Kristus žmogaus skolos Dievui raštą prismeigė prie Kryžiaus, o mus kviečia viską jam grąžinti iš meilės ir

[118] Ef 2, 4–6.

dėkingumo, o ne dėl kažkokios skolos. Tai baimė žmogaus, kuris visada jaučiasi kaltas ir apimtas jausmo, kad nuolat kažko yra nepadaręs Dievui. Tai pasipelnymo dvasia žmogaus, kuris skaičiuoja savo nuopelnus, vertina savo pažangą, leidžia laiką laukdamas Dievo atlygio už savo pastangas ir dejuoja, kai reikalai nesiklosto taip, kaip jis norėtų. Vėlgi tai žmogaus paviršutiniškumas, kai jis perdėm didžiuojasi padaręs kažką gera ir nusimena arba maištauja susidūręs su savo ribotumu. Ar vėlgi – tai dvasios siaurumas žmogaus, kuris viską vertina pro smulkmeniškų priesakų prizmę, *grįžta prie menkų ir vargingų pradmenų*[119], *žmonių priesakų bei pamokymų*[120], vadovaujasi principu *Neliesk! Neragauk! Neimk!*[121], užuot gyvenęs meilės praplėsta širdimi, savo teisėtumu ar perfekcionizmu apkartina kitiems gyvenimą tapdamas beširdę būtybę.

Todėl „įstatymo logika" yra mirties šaltinis (nes puikybė, neviltis, perdėtas teisumas, pasipelnymo dvasia ir kitos aprašytos nuostatos žudo meilę), todėl „malonės logika" yra gyvenimo šaltinis, nes ji padeda skleistis meilei. Dėl to kalbama apie *dovanojimo veltui* logiką, nes tai vienintelė prielaida meilei gyvuoti, nepripažįstanti jokios kitos. Manau, kad vieni iš svarbiausių Evangelijoje pasakytų Jėzaus žodžių, yra šie: *Dovanai gavote, dovanai ir duokite!*[122] Dievo meilė dovanojama visiškai veltui, ji yra

[119] Plg. Gal 4, 8.
[120] Plg. Kol 2, 22.
[121] Kol 2, 21.
[122] Mt 10, 8.

nenupelnoma, neįgyjama, o priimama vien *tikėjimu*, kuris, pasak šv. Pauliaus, yra vienintėlis kelias į išganymą. Nes ji yra vidinė nuostata, dėl kurios žmogus šią nepelnytą meilę priima visiškai pasitikėdamas. Toji veltui priimta meilė kviečia mus veltui ir mylėti. Dar daugiau, ji mums pamažu teikia galimybę atnaujinti širdis malone Šventosios Dvasios, kuri įkvepia meilės darbams ir suteikia jėgų, reikalingų jiems įgyvendinti.

Gyventi kiek įmanoma vadovaujantis šia „malonės logika" sykiu reiškia išgijimą nuo puikybės (mano darbai nėra manieji, nes juos atlikau iš Dievo palankumo)[123] ir nuo nevilties, nes kad ir kokios būtų mano nesėkmės, nesu pasmerktas, žinau, kad visada galėsiu iš naujo glaustis prie visiškai veltui dovanojamos ir besąlygiškos Dievo meilės, kuri mane pakeltų.

Priešingai, įstatymo logika mus laiko sukausčiusi bloga priklausomybe: užuot priklausę tik nuo Dievo meilės bei gailestingumo (taip būtume laisvi, nes tai mums visada teikiama veltui ir be saiko), priklausome nuo savęs pačių: mūsų požiūris į gyvenimą, įsitikinimas, kad esame sau šeimininkai, mūsų ramybė, saugumo jausmas ir t. t. priklauso nuo mūsų rezultatų, sėkmių ar nesėkmių, įgyvendinant tam tikrus priesakus. Šitokia nuostata kliudo mums skonėtis šlovingąja Dievo, kuris mus besąlygiškai myli nepriklausomai nuo mūsų nuopelnų bei gerų ar blogų įvertinimų „pažymių knygelėje", laisve!

[123] Paulius kalba, kad esame sukurti *geriems darbams, kuriuos Dievas iš anksto paskyrė mums atlikti* (Ef 2, 10).

4. Išmokti mylėti: duoti ir gauti veltui

Žemėje gyvename, kad išmoktume mylėti Jėzaus mokykloje. Išmokti mylėti yra visiškai paprasta: tai išmokti *duoti veltui* ir išmokti *gauti veltui*. Šis dalykas toks paprastas, kad mums, deja, atrodo siaubingai sunkus; žinoma, viską apsunkina nuodėmė!

Mums nėra prigimta *duoti veltui:* mumyse glūdi stiprus siekis duoti, kad gautume atgal. Mūsų pačių davimas visada daugiau ar mažiau grindžiamas atlygio laukimu. Evangelija mus kviečia išsivaduoti iš šio ribotumo, kad galėtume praktikuoti tokią pat tyrą ir nesavanaudišką kaip Dievo meilę, laisvą meilę, kuri geba gyvuoti ir tęstis nepriklausomai nuo asmens, kuriam ji skirta, atsakymo ar nuopelno: *Mylėkite savo priešus, darykite gera ir skolinkite nieko nesitikėdami. Tuomet jūsų lauks didelis atlygis, ir jūs būsite Aukščiausiojo vaikai: juk jis maloningas ir nedėkingiesiems, ir piktiesiems. Būkite gailestingi, kaip ir jūsų Tėvas gailestingas*[124].

Mums nė kiek nėra lengviau *priimti veltui*. Kažką gaudami norėtume bent truputį jausti, kad gauname tarsi atlygį už mūsų nuopelnus, tarsi privalomą dalyką. Taip pat priėmimas veltui numato pasitikėjimą tuo, kuris duoda, širdies atvirumą bei pasirengimą priimti. Priimti taip pat reiškia save atiduoti! Priimti veltui reikalauja daug didesnio nusižeminimo. Priimti veltui galime tik tuomet, jei

[124] Lk 6, 35–36.

prisipažįstame ir sutinkame, kad esame vargšai; būtent tokią nuostatą visiškai atmeta puikybė. Esame pajėgūs reikalauti, primygtinai prašyti, tačiau retai priimti.

Pritrūkę gebėjimo duoti veltui nusidedame savo santykiams su Dievu ir su kitais kaskart, kai mūsų gerumas tampa pretekstu reikalauti teisių, primygtinai prašyti kitų dėkingumo ar atlygio. Taip pat, dar subtiliau, kaskart, kai dėl vienokio ar kitokio ribotumo, asmeninio trūkumo išsigąstame, nebepriimame meilės, tartum ją privalėtume nusipirkti arba nusipelnyti. Evangelija visais būdais bando sugriauti tokią logiką[125]. Sunkiai duodamės išjudinami iš mums įprastų rėmų (nes tuomet jaučiamės siaubingai nesaugūs), tačiau tai gyvybiškai būtina, nes niekuomet negalėsime surasti tikrosios laimės, likdami prie komercijos, teisių ir pareigų logikos. Ji turi savo vietą žemiškoje visuomenėje, tačiau privalome žingsnis po žingsnio ją pranokti, kad pradėtume vadovautis meilės logika.

Išmokti veltui duoti ir priimti įmanoma tik ilgai ir kruopščiai perauklėjant savo psichologiją, kurios sandara nepritaikyta šiai taisyklei, o nuo tūkstantmečių nulemta būtinybės kovoti dėl išgyvenimo[126]. Galėtume tarti, kad

[125] Pavyzdžiui, kai mums primena, kad esame nenaudingi tarnai (Lk 17, 10) ar kad vienuoliktos valandos darbininkai gauna tą patį užmokestį kaip ir anksčiau atėjusieji (Mt 20, 1–16).

[126] Iš tiesų nepaisant technologinės pažangos mūsų psichologiją galėtume priskirti priešistoriniam žmogui, kitaip tariant, jos sandara daugiausia pagrįsta išgyvenimo, gynybiniais ir pan. mechanizmais, ji nėra pajėgi pasitikėjimo ir veltui davimo, laisvos bei nesavanaudiškos meilės santykiams. Galėtume sakyti, kad Šventosios Dvasios darbas

dieviškojo apreiškimo ir Evangelijos įsiveržimas į pasaulį yra tarsi evoliucijos fermentas, turintis „mutuoti" mūsų psichologiją į davimo veltui logiką, kuri būdinga Karalystei, nes priklauso meilei. Čia kalbama apie sudievinimo procesą, nes siekiama tikslo mylėti taip, kaip myli Dievas: *Būkite tokie tobuli, kaip jūsų dangiškasis Tėvas yra tobulas*[127]. Sudievinimas yra tikrasis sužmoginimas! Įstabi bei išlaisvinanti evoliucija, kuriai yra būtina mūsų laisvės pagalba ir kuri įmanoma tik vykstant skausmingam psichės[128] perkeitimui, išgyvenamam kaip tikra mirtis. Patirti šią naują būklę įmanoma tik sumokėjus mūsų prigimtinių elgesio modelių „mirties" kainą, patyrus tam tikrą agoniją. Tačiau sykį įžengę pro savo mąstysenų atsivertimo „ankštus vartus", įeiname į nuostabią visatą: Karalystę, pasaulį, kurio vienintelis įsakymas yra meilė, kuris yra davimo veltui rojus, jame vyksta beribė meilės apytaka, savęs dovanojimas ir gavimas be apribojimų, ten nebėra vietos „teisėms" nei „pareigoms", nebereikia nieko ginti nei įgyti, nebeegzistuoja „tavo" ir „mano" priešprieša, ten širdis plečiasi ligi begalybės. Šiame naujame pasaulyje viešpatauja meilė, itin reikli (nes ji prašo visko: jei nemylime visiškai, nemylime iš tikrųjų), tačiau absoliučiai laisva meilė, nes ji neturi kito įstatymo, tik save.

yra pertvarkyti mūsų psichologinę sandarą taip, kad ji gebėtų naujai funkcionuoti. Čia galėtume pasitelkti šv. Pauliaus įtvirtintas psichologinio ir dvasinio, „senojo" ir „naujojo" žmogaus opozicijas.

[127] Mt 5, 48.

[128] Graikiškame Biblijos tekste vartojamas žodis *psichė* reiškia „sielą". Iš jo kilo ir psichologijos mokslo pavadinimas (vert. past.).

PENKTOJI DALIS

DVASIOS NETURTAS IR LAISVĖ

1. Poreikis būti

Vienas stipriausių žmogaus poreikių yra tapatumo poreikis[129]: man reikia žinoti, kas aš esu, turiu įsitvirtinti savo paties ir kitų akivaizdoje. Visi patiriame „buvimo stygių", itin giliai išgyvenamą stygių. Šis tapatumo poreikis yra toks įsakmus, kad gali atvesti į nukrypimus:

[129] Tiek psichologiniu, tiek dvasiniu požiūriu stipriausias žmogaus poreikis yra meilės reikmė: mylėti ir būti mylimam. Šis meilės, bendrystės poreikis neišvengiamai siejasi su kitais dviem pamatiniais poreikiais: tiesos (kad mylėtume, pirmiau turime pažinti) bei tapatumo (kad mylėtume, turime būti) poreikiais. Šie trys pamatiniai poreikiai atitinka tradicinės teologijos skiriamas tris dvasines gebas: valią, protą, atmintį. Dieviškosios dorybės leidžia santykyje su Dievu rasti galutinį šių poreikių patenkinimą: tikėjimas padeda pasiekti tiesą, viltis leidžia Dievo asmenyje rasti savo saugumą ir tapatumą, dieviškoji meilė padeda išgyventi meilės bendrystę su Dievu ir artimu.

nūdien pastebime, kad vyrai ir moterys, ypač jauni, geba susikurti netikėčiausių įvaizdžių, siekdami tiesiog įsitvirtinti savo ir kitų akyse, remdamiesi juos supančios kultūros siūlomais modeliais, vienokiais ar kitokiais besikeičiančios mados kriterijais, su kuriais bando tapatintis. Nūdienos žiniasklaida platina daugybę modelių: jaunas energingas valstybės tarnautojas, garsios rinktinės futbolininkas, topmodelis, gatvės šutvės vadeiva...

Žvelgiant iš pirmo žvilgsnio, tapatumo poreikis dažnai bandomas patenkinti *turėjimu*, disponuojant materialiomis gėrybėmis, tam tikru išoriniu gyvenimo stiliumi: tapatinu save su turtais, fizine išvaizda, motociklu ar jachta. Tad siaubingai susipainiojame: *buvimo* poreikį bandome patenkinti *turėjimu*. Tokia iliuzija gali tam tikrą laiką trukti, tačiau ilgai neužsitęsia, ir greitai ateina kartus nusivylimas... Pavyzdžiui, daugybė žmonių galiausiai suvokia, kad jais domimasi dėl jų pinigų, o ne dėl jų pačių, o pabuvę „pokylių žvaigždėmis", po to patiria klaikią vienatvę.

Truputį aukštesniu lygiu buvimo poreikį bandoma patenkinti įgyjant ir lavinant tam tikrus talentus (sportinius, meninius, intelektualinius). Tai jau geriau, tačiau tenka pripažinti, kad rizikuojama smarkiai supainioti *buvimą* ir *darymą:* asmuo tapatinasi su savo talentu ir kompetencijų visuma. Tačiau ar aš esu tik tas? Kas bus, jei prarasiu savo gabumus? Jei, būdamas geriausias pasaulio futbolininkas, atsidursiu neįgaliojo vežimėlyje? Kas bus tuomet, jei skersai išilgai išnarpliosiu nacionalinę literatūrą ir netikėtai avarijos metu prarasiu atmintį? Kas tuomet aš būsiu?

Šis polinkis savo „buvimą“ grįsti „veikimo“ pamatais, suprantama, turi privalumų asmens, kuris skleidžiasi vystydamas savo įvairius gabumus, sandarai. Normalu ir gera, kai kas nors atskleidžia vienokį ar kitokį savo gebėjimą, išnaudoja savo galimybes ir taip sužino, kas jis yra, įgyja pasitikėjimo savimi, patiria džiaugsmą, kai išsiskleidžia jame slypėję talentai. Švietimas ir pedagogika pagrįsti šiuo polinkiu, ir tai yra gerai.

Vis dėlto asmuo negali tapatintis su savo gebėjimų visuma; jis yra daug daugiau. Negalima apie tokį žmogų spręsti tik pagal jo gabumus, kiekvienas asmuo turi išskirtinę vertę ir orumą, kurie nepriklauso nuo jo „mokėjimo veikti“. Jei to nesuvoksime, smarkiai rizikuojame vieną dieną patirti gilią „egzistencinę krizę“, patyrę nesėkmę ar kitų panieką, susidūrę su savo ribotumu ir nepajėgumu. Tai gali stipriai sujaukti tarpusavio santykius, kliudyti jiems pasiekti ankstesniame skyriuje minėtą daviną veltui, kuris yra būdingoji meilės savybė. Koks tuomet yra pasaulyje skurdžių, neįgaliųjų vaidmuo, jei asmuo suprantamas tik per jo veiksmingumo prizmę, vertinamas tik pagal jo sukuriamas regimas gėrybes?

2. Puikybė ir dvasios neturtas

Būtų įdomu šioje vietoje apmąstyti puikybės problematiką[130]. Kiekvienas iš mūsų gimstame su gilia žaizda, išgyvenama kaip buvimo stygius. Šį stygių bandome užpildyti kompensacijomis: kiekviena žmogiška būtybė bando

susikurti skirtingą nuo kitų kompensacinį tapatumą priklausomai nuo žaizdos pobūdžio. Taip suformuojame „ego“, skirtingą nuo tikrojo „aš“, panašų į išsipūtusį oro balioną. Šis dirbtinis „aš“ pasižymi tokiais tipiškais bruožais: kadangi jis yra dirbtinis, jam palaikyti reikia didžiulių energijos sąnaudų, o kadangi yra trapus, prašosi apsaugos. Puikybė ir kietumas visada eina greta. Oro balionas negali pūstis be ribų, tad yra statomi „sargybos bokštai“ šiam dirbtiniam tapatumui išsaugoti: nelaimė tam, kuris jam prieštarauja, į jį kėsinasi, dėl jo diskutuoja, kliudo manojo „aš“ ekspansijai, jis taps smarkių ir agresyvių reakcijų objektu. Kuomet Evangelija mums sako, kad turime „mirti patys sau“, tuo norima pasakyti, kad privalo numirti šis „ego“, dirbtinai suformuotas „aš“, kad galėtų pasirodyti tikrasis Dievo dovanotas „aš“.

Žinoma, tos pačios problemos iškyla ir dvasios gyvenimo sferoje, kur tapatumo paieškos vykdomos ypač uoliai ir visur.

Siekis save kurti dvasinio gyvenimo požiūriu yra normalus ir teigiamas, tai yra žmogiško ir dvasinio augimo varomoji jėga. Jis tampa paskata siekti pažangos, įgyti dovanų ir talentų, sekti vienokiu ar kitokiu pavyzdžiu, kuris mus traukia ir su kuriuo daugiau ar mažiau tapatinamės. Troškimas vienuolio gyvenime būti panašiam į šv. Prancišką Asyžietį arba Motiną Teresę gali tapti kelio į

[130] Šiuos apmąstymus galima aptikti brolio Efraimo straipsnyje žurnale *Ressources d'eau vive*.

šventumą pradžia, atsiliepimu į pašaukimą ir t. t. Aišku, geriau turėti ambicijų būti panašiam į kokį nors Evangelijos vertybių sekėją nei į nusikalstamo pasaulio veikėją!

Tačiau akivaizdu, kad problema yra pavojinga, jei jos neperžengsime. Bandome save realizuoti, siekdami dorybių, dvasinių savybių. Tuo norima pasakyti, kad pasąmoningai tapatinamės su gėriu tiek, kiek jį įgyvendiname. Aišku, geras dalykas yra skleisti gėrį (melstis, pasninkauti, uoliai tarnauti artimui, evangelizuoti, turėti tam tikrą charizmą ir pan.). Tačiau ypač pavojinga *save tapatinti su dvasiniu gėriu, kurio siekiame.*

Nes šis tapatumas, kad ir kiek aukštesnis jis būtų už tapatumą, kurį randame medžiaginėse gėrybėse ar žmogiškuose talentuose, yra nė kiek ne mažiau dirbtinis ar trapus. Vieną dieną jis sužlugs, kuomet prarasime kokią nors dorybę arba kai iš mūsų bus atimtas koks nors dvasinis gebėjimas, kurį ugdydami dėjome dideles pastangas. Kaip išgyvensime šias nesėkmes, jei tapatinsimės su savo dvasiniais laimėjimais? Pažįstu nuoširdžiai apaštalavimui atsidavusių vienuolių, visa siela ir kūnu atsidėjusių geriems dalykams, kurie vieną dieną dėl ligos ar vyresniųjų sprendimu buvo priversti nutraukti savo veiklą, tuomet jie išgyveno gilią krizę, galiausiai nebesusigaudė, kas jie tokie yra.

Toks tapatinimasis su gėriu, kurį esame pajėgūs daryti, yra pavojingas, nes jis veda į dvasios puikybę: daugiau ar mažiau sąmoningai vertiname save kaip šio gėrio šaltinį ir autorių, priskiriame jį sau, užuot pripažinę tiesą, t. y. kad visas gėris, kurį esame pajėgūs įgyvendinti,

yra nepelnyta Dievo dovana. Mūsų kuriamas gėris nėra mūsų nuosavybė, o mums suteiktas Dievo padrąsinimas. *Ką gi turi, ko nebūtum gavęs? O jei esi gavęs, tai ko didžiuojiesi, lyg nebūtum gavęs?* – primena šv. Paulius[131]. Ši dvasios puikybė mus įkvepia teisti tuos, kurie neprisideda prie tokio pat gėrio, būti nekantriems su visais, kurie mums kliudo įgyvendinti kokius nors užmojus ir pan.

Puikybė, kietumas, panieka artimui, taip pat baimė ir nusiminimas yra neišvengiami *manęs* ir *mano talentų* supainiojimo padariniai. Nesėkmės bus pakeliamos itin sunkiai, nes užuot jas suvokus tartum normalaus vyksmo įvykius (net palaimingus!), jie bus išgyvenami dramatiškai, tarsi būtų paliesta pati mūsų esybė, kėsinamasi į mūsų tapatumą. Taip pat iš to kyla perdėta nesėkmės baimė.

Turime tvirtai pabrėžti: žmogus pranoksta savo vykdomą gėrį. Jis yra Dievo vaikas ir darydamas gera ir dar nedarydamas, ir kai tampa nepajėgus jį įgyvendinti, jis lieka Dievo vaikas, nes jo dovanos ir pašaukimas yra neatšaukiami. Mūsų dangiškasis Tėvas myli mus ne dėl mūsų daromo gėrio, jis myli mus veltui dėl mūsų pačių, nes amžiams mus įsivaikino[132].

[131] 1 Kor 4, 7.

[132] Dažnai šią tiesą atskleisti būna ypač svarbu „pusamžio krizių" metu: po daugelio aktyvios veiklos metų pasiekus penkiasdešimtuosius metus, patiriama didelė vidinė tuštuma, nes norima gyventi kažką veikiant, bet pamirštama pasirūpinti priemonių, kurios padėtų priimti savo tikrąjį ir nepakeičiamą tapatumą, Dievo vaiko, mylimo ne dėl to, kad jis kažką daro, o dėl to, kad jis yra, tapatumą.

Todėl tokia brangi yra puikybei priešinga dorybė, nusižeminimas arba dvasios neturtas: ji suteikia mūsų „aš“ priebėgą nuo visko, kas jam gali kelti pavojų. Jei mūsų lobis yra Dieve, niekas negalės jo iš mūsų išplėšti. Nusižeminimas yra tiesa: esu tas, kas esu, ne dirbtinis darinys, trapus ir be paliovos supamas grėsmių, bet tas, kas esu Dievo akyse, vargšas vaikas, kuris absoliučiai nieko neturi, o viską yra gavęs, kuris vis dėlto yra be galo mylimas ir visiškai laisvas, kuris nieko nebijo prarasti, nes viską įgijo iš nepelnytos ir palankios Tėvo, vieną dieną jam ištariusio lemtingus žodžius *„visa, kas mano, yra ir tavo“*[133], meilės.

Mūsų tikrasis tapatumas yra gilesnis nei turėjimas ar veikimas, gilesnis net už moralines dorybes bei dvasines savybes, jį atskleidžiame žingsnis po žingsnio, išgyvendami Dievo žvilgsnį. Šio tapatumo negalės iš mūsų išplėšti niekas, jokie įvykiai, nuopuoliai, nesėkmės. Mūsų lobis ne toks, kurį kandis ir rūdys gali suėsti[134], jis yra danguje, Dievo rankose. Jis priklauso ne nuo įvykių, ne nuo to, ką turime ir ko neturime, net ne nuo to, ką mes tam tikra prasme nuveikiame ar nenuveikiame, nei nuo mūsų sėkmių ir nesėkmių, jis priklauso nuo vieno Dievo, jo nekintamo geravališkumo bei gerumo. Mūsų tapatumo, mūsų „buvimo“ šaltinis kitas, slypintis daug giliau

[133] Lk 15, 31.
[134] Mt 6, 19.

nei veikla: tai kuriančioji Dievo meilė, kuri mus sukūrė pagal savo atvaizdą ir lėmė mums gyventi su juo amžinai, neapsakoma meilė.

Šia proga norėčiau pacituoti gražią vienos mano jau minėtos šiuolaikinės eseistės veikalo ištrauką. „Meilė yra tai, kas lieka, kai nieko nelieka. Kiekvieno iš mūsų gelmėje yra atmintis, bylojanti, kad anapus mūsų nesėkmių, išsiskyrimų, išgyventų žodžių, prasiveržiančių nakties gūdumoje kaip girdima skausmo giesmė, egzistuoja tikrumas, jog anapus mūsų biografijoje įrašytų netekčių, net anapus džiaugsmo, skausmo, išsiskyrimų ir mirties slypi erdvė, kurioje nėra nieko grėsmingo, į kurią niekuomet nebuvo kėsintasi ir kuriai negresia joks sunaikinimo pavojus, – nepalytėtoji meilės, pagrindžiančios mūsų buvimą, erdvė“[135].

Žinoma, tuo nenorima pasakyti, kad turime būti abejingi gėriui arba blogiui; kiek įmanoma turime skleisti gėrį ir vengti blogio, nes nuodėmė sužeidžia tiek mus, tiek kitus, o jos žala būna ilgalaikė ir sunkiai atitaisoma. Tačiau manau, kad neturime teisės painioti asmenį su jo daromu blogiu (tai reikštų pasmerkti šį žmogų ir prarasti dėl jo viltį), nei tapatinti ką nors (ypač save patį) su daromu gėriu.

[135] Christiane Singer, *op. cit.*, p. 79.

3. Dvasiniai išbandymai

Mūsų apmąstymai padeda naudingai išsiaiškinti, kaip dieviškoji auklyba veikia kiekvieną iš mūsų, ir atskleidžia išbandymų reikšmę dvasios gyvenimui.

Manau, kad išbandymų, kuriuos kartais tenka patirti krikščioniškame gyvenime, šių „apvalymų", apie kuriuos kalba mistikai, prasmė vienintelė – sunaikinti tai, kas mūsų asmenybėje yra netikra ir dirbtina, kad atsiskleistų mūsų tikroji esybė ir žinotume, kad esame dėl Dievo. Galima sakyti, kad dvasios naktys, kartais itin stiprūs nuskurdinimai radikaliai atima iš tikinčiojo bet kokią galimybę kliautis savimi pačiu, savo žmogiškais ar dvasiniais pasiekimais, talentais, gabumais ir net dorybėmis. Todėl tokie nuskurdinimai yra palaiminti, nes padeda ieškoti savo tapatumo ten, kur jis tikrai slypi. Dvasios naktyje žmogus save išvysta kaip visišką vargšą ir bejėgį daryti gera ar mylėti, pasirodo gebantis padaryti visas nuodėmes, kurios tik yra pasaulyje. Tokia patirtis gali būti itin skausminga, pavyzdžiui, kai Viešpatį mylintis žmogus tuo metu nejaučia savyje nė mažiausio įkarščio kibirkštėlės ir net bodisi dvasiniais dalykais. Atidavus savo gyvenimą Dievui ir tapus nepajėgiam atlikti net mažiausią meilės judesį jo link yra didžiausia kančia, nes atrodo, jog prarandama pati mūsų gyvenimo prasmė[136]. Šio išbandymo nauda tokia: užginti žmogui bet kokią galimybę remtis gėriu, kurio jis yra pajėgus siekti, kad vieninteliu jo gyvenimo pamatu taptų dieviškasis gailestingumas. Čia kalbama apie tikrą vidinę

revoliuciją: dienos šviesoje išvysti, kad turiu kliautis ne savo meile Dievui, bet išimtinai vien Dievo meile man. Vienas kunigas atvirumo akimirką man sakė: kuomet netikėsi, kad gali ką nors nuveikti Dievo labui, tuomet tikėk, kad Dievas gali kažką nuveikti tavo labui.

Nes vykstant šiam baisiam nuskurdinimui, išbandymą patiriantis žmogus, nenusiminęs, bet išlaikęs viltį Viešpačiu, pamažu ima suprasti tai, kas iki šiol jam tebuvo pamaldžios kalbos, o dabar tapo gyvybine patirtimi: Dievas mane myli ne dėl gėrio, kurio aš siekiu, ne dėl meilės, kurią jam rodau, bet absoliučiai besąlygiškai dėl savęs paties, savo gailestingumo ir begalinio maloningumo, dėl savo vienatinės Tėvystės man.

Toji patirtis sudrebina krikščioniško gyvenimo pamatus, ir tai yra begalinė malonė: mano santykio su Dievu, mano gyvenimo pamatas jau nebe manyje, bet visiškai ir išimtinai Dievo asmenyje. Taip pat tuo norima pasakyti, kad tampu visiškai laisvas: kol mano ryšys su Dievu grindžiamas mano gebėjimais, tol jis lieka pažeidžiamas, tuo tarpu tarsi vienintelis jo pamatas yra Dievo tėvystė, priebėga nuo bet kokios nesėkmės.

Aišku, tuo nenorima pasakyti, kad tokį išbandymą patyręs žmogus nuo šiol yra abejingas gėrio ar blogio

[136] Tokio išbandymo metu žmogus nepraranda meilės Dievui, jo esybė lieka stipriai nukreipta į jį, tačiau praranda meilės pojūtį. Meilė gyvuoja, bet ji suvokiama kaip kančia, kančia jaustis nepajėgiam mylėti, kančia mylėti nepakankamai...

darymui. Toks žmogus, kaip niekada anksčiau, yra persiėmęs Dievu ir trokšta jam patikti gerais darbais, tačiau jis daro gera tyrai, laisvai ir nesavanaudiškai. Jo duodamas gėris nebekyla iš poreikio kurti savo tapatumą, sėkmės troškulio, būtinybės įrodyti sau patiems ar kitiems, kad esame. Jame nebeslypi noras pelnyti atlygį. Dieve glūdi jo šaltinis.

Šis mūsų dvasinio gyvenimo sukrėtimas, kurio metu mumyse giliai įsispaudžia visiško nuskurdinimo patirtis ir naujas Dievo kaip Tėvo apreiškimas, yra aprašyta egiptiečio vienuolio Matta el Maskine (Motiejaus Vargšo) knygoje apie maldą[137]. Jis vadina mūsų minėtą išbandymą „dvasios tinguliu"[138], kai siela, anksčiau buvusi apimta įkarščio bei troškimo tarnauti Dievui, jaučiasi nepajėgi melstis, mylėti, siekti bet kokio dvasinio gėrio, ir aprašo, kaip ir dėl ko siela randa naują žmogaus ir Dievo santykių pagrindą.

> „Kai siela atsideda dvasinei kovai, uoliai meldžiasi ir kruopščiai vykdo kitas dvasines pratybas, ji gali įgauti pojūtį, kad šis veiklumas bei uolumas lemia jos ryšį su Dievu. Tad jai atrodo, kad dėl savo atkaklumo ir ištikimybės maldai ji nusipelno būti Dievo mylima ir tampa jo vaiku. Tačiau Dievas nenori, kad siela pa-

[137] *L'expérience de Dieu dans la vie de prière*, © éd. du Cerf, p. 295.

[138] Žinoma, tokio posakio prasmė skiriasi nuo įprastinės tingumo reikšmės, kaip antai, tinginiavimas ir valingas atsisakymas tarnauti Dievui.

suktu šiuo klaidingu keliu bei galiausiai nutoltų nuo nepelnytos Dievo meilės bei gyvenimo su juo. Todėl jis atima iš jos šią energiją bei uolumą, dėl kurių iškyla pavojus ją prarasti".

„Kai Dievas iš sielos atima gabumus, kuriuos buvo davęs veltui kaip savo meilės įrodymą, kitaip tariant, energiją ir uolumą dvasios darbams, siela lieka bejėgė, neišgalinti vykdyti jokios dvasinės veiklos, ir susiduria su stulbinama tiesa, kurią ji atkakliai atmeta ir vertina kaip mažai tikėtiną: Dievo tėvystei nereikia mūsų maldų ir darbų. Iš pradžių žmogų prislegia mintis, kad Dievo tėvystė nuo jo nutolo dėl to, kad jis apleido maldą; Dievas apleido sielą ir ją paliko, nes jos darbai ir uolumas neprilygo jo meilės dydžiui. Siela tuščiai bando prisikelti iš suspaudimo ir sielvarto vėl griebdamasi savo veiklos, tačiau jos pasiryžimai nueina perniek. Vėliau siela pamažu ima suprasti, kad Dievo didybės negalima matuoti žmogaus menkumu, kad jo iškili tėvystė sutinka įvaikinti dulkių vaikus dėl savo beribio švelnumo ir begalinės malonės, o ne atlygindama už žmogaus pastangas bei darbus, kad mūsų dieviškoji įsūnystė yra tiesa, kurios šaltinis glūdi Dieve, o ne mumyse, visada esanti tiesa, nuolatos – nepaisant mūsų bejėgystės bei nuodėmės – liudijanti Dievo gerumą ir dosnumą. Tam tikra prasme dvasios tingulys šias sielas paskatina iš pagrindų peržiūrėti savąją Dievo sampratą, savąjį dvasinių Dievo ir sielos

saitų vertinimą. Jų požiūris į pastangas ir uolumą, vykdant dvasinius darbus, esmingai keičiasi. Šie dvasiniai darbai bus vertinami nebe kaip užmokestis už Dievo meilę, bet kaip atsakas į jo meilę ir tėvystę".

Svarbu pastebėti, kad Dievas, kai kurioms sieloms leisdamas patirti anksčiau aprašytą „dvasios tingumo" išbandymą, nori taip elgtis su visais, – galėtume tarti, normaliai ir pamažu pasitelkdamas gyvenimo kančias: nesėkmes, bejėgiškumą, įvairius nuopuolius, ligas, depresijas, psichologinį bei jausminį pažeidžiamumą, nesvarbu, iš kur jie kiltų, net jei ir dėl mūsų kaltės. Net jei jų priežastys iš pradžių neturi nieko bendra su dieviškuoju įsikišimu ir neatrodo tiesiogiai sietinos su dvasios gyvenimu, Dievas vis tiek jomis pasinaudos tam pačiam tikslui. Pagaliau nėra didelio skirtumo tarp dvasinių ir kitų išbandymų, nes Dievas pasinaudoja viskuo, net tuo, kas, galėtume sakyti, nėra „numatyta programoje". Pažvelkime į mūsų nuodėmių padarinius! Guodžia žinojimas, kad galima gauti didelę dvasinę naudą net iš išbandymo, neturinčio nieko bendra su dvasingumu! Tad nebijokime akimirkų, kai mūsų gyvenimas apiplėšiamas ir nuskurdinamas, kad ir kokioje srityje tai nutiktų, Dievas padės prasiveržti brangiajai laisvei.

4. Vienintelė atrama – gailestingumas

Laisvas žmogus, dvasiškai „subrendęs“ krikščionis, t. y. tikrai tapęs „Dievo vaiku“, yra tas, kuris patyrė visišką nebūtį, baisų vargą ir buvo tartum „tapęs nieku“, bet šios nebūties prarajos dugne atskleidė neapsakomą švelnumą, besąlygišką Dievo meilę. Nuo šiol jis turi vienintelę atramą ir viltį: beribį Tėvo gailestingumą. Jis yra vienintelis ir išskirtinis jo saugumas. Jis visko laukia iš šio gailestingumo, vien iš jo, o ne iš savo asmeninių atsargų arba kitų pagalbos. Jame įsikūnija Dievo žodis, ištartas pranašo Sofonijo balsu Izraeliui: *Paliksiu tavyje nuolankią ir kuklią tautą. Viešpaties vardas jiems bus prieglobstis, išsaugosiu Izraelio likutį.* Jis dosniai stengsis daryti gera, su džiaugsmu ir dėkingumu priims tai, kas gera, iš artimo rankų, tačiau bus didžiai laisvas, nes jo atrama yra ne kur kitur, tik Dieve. Tad jis nepatirs nerimo dėl savo silpnumo, nebenorės iš kitų to, kas ne visuomet atitinka jo lūkesčius. Tokia atrama, esanti tik Dieve, taps jam prieglobsčiu nuo bet kokios nedarnos ir suteiks didžiulę vidinę laisvę, kurią jis pasitelks tarnaudamas Dievui ir savo broliams, džiaugsmingai atsiliepdamas meile į meilę.

5. Laisvas žmogus nieko nepraranda

Mūsų pasaulis ieško laisvės, bet jis ieško jos ten, kur susitelkia turėjimas ir valdžia. Jis pamiršta esminę tiesą: tikrai laisvas yra tas, kuris nieko nepraranda, nes iš jo

viskas buvo atimta, išplėšta, nes jis, „būdamas nuo nieko nepriklausomas“[139], gali iš tiesų pasakyti, kad mirtis yra „už jo nugaros“, nes visas jo „gėris“ nuo šiol yra tik viename Dieve. Visiškai laisvas yra tas, kuris nieko negeidžia ir nieko nebijo, nes visą tikrai svarbų gėrį jam užtikrina Dievas, kuris nieko nebijo, nes neturi ko prarasti nei nuo ko gintis, kuris nejaučia, kad jam kas nors grasintų, vadinasi, neturi priešų. Toks yra Palaiminimų vargšas, prie nieko neprisirišęs, nuolankus, gailestingas, romus, taikdarys.

Šios tiesos aidą galime sutikti viename iš Aleksandro Solženicyno romano *Pirmasis ratas* skyrių. Čia pasakojama, kaip Stalino diktatūros metu susitinka politinis kalinys, „zekas“, ir aukštas partinis funkcionierius. Pirmasis yra įkalintas, daugybę metų praleidęs gulaguose, bombardavimų metu praradęs savo šeimą. Tuo tarpu funkcionierius yra laisvas, turtingas, galingas, tačiau be paliovos dreba, nes pagal romano siužetą jis rizikuoja vieną dieną tapti nepaliaujamų intrigų auka ir atsidurti kalėjime. Jam reikia šio „zeko“, mokslininko, pagalbos, kad galėtų laiku užbaigti projektą, nes kitaip jis rizikuotų sužlugdyti savo karjerą, tad jis bando bet kokiomis priemonėmis „zeką“ įtikinti prie šio projekto prisidėti. Jų dialogu Solženicynas puikiai parodo, koks yra iš tiesų laisvas žmogus, kad galiausiai juo tampa ne galingasis funkcionierius, bet

[139] Šv. Pauliaus žodžiais, 1 Kor 9, 19.

kalinys, nes jis nebeturi ko prarasti. Jis pasiruošęs, jei reikės, grįžti į Sibirą: jis žino, jog net baisiausiomis sąlygomis galima likti žmogumi.

Neteigiu, kad kiekvienam reikia išgyventi lagerių patirtį, bet noriu pasakyti, jog yra geras dalykas ją apmąstyti, juolab gulagų arba koncentracijos stovyklų patirtis yra didžiausia dvidešimtojo amžiaus drama. Ji pateikia liudijimus žmonių, kurie paradoksaliai atrado tikrąją laisvę už grotų ar viską praradę. Savo knygoje Etty Hillesum, uždaryta į Westerbock lagerį, mąstė: „Spygliuota viela yra tik požiūrio klausimas. „Esame už spygliuotos vielos, – vieną dieną tarė nesugniuždytas senas ponas, atsainiai mostelėdamas ranka, – o galbūt jie štai ten gyvena už spygliuotos vielos?" (Jis ir parodė pirštu į vilas, aukštai išsidėsčiusias kaip sargybiniai kitoje tvoros pusėje)."[140] Kitoje vietoje ji sako: „Kai vyksta intensyvus vidinis gyvenimas, be abejo, visai nesvarbu, kurioje stovyklos grotų pusėje esame"[141].

6. Palaiminti vargdieniai

Metai iš metų susitikdamas su žmonėmis ir su jais nuoširdžiai dalydamasis, patirdamas subtilų, slėpiningą, tačiau realų Dievo veikimą mano ir jų gyvenimuose, vis dažniau būnu priverstas konstatuoti, kokia didi išmintis glūdi Evangelijoje, koks tikras yra šis Žodis, kaip jis ap-

[140] *Op. cit.*, p. 258.
[141] *Op. cit.*, p. 119.

šviečia žmogaus būklę įstabia teisumo šviesa. Ši Evangelija paradoksali ir nesuvokiama, mes – net krikščionys – nepajėgiame iš tiesų pradėti ja gyventi, bet ji yra nenusakoma galybė (jėga), galinti mus paversti laisvomis būtybėmis, pajėgiomis mylėti tiesą, realiai mus „sužmoginti", t. y. ir sudievinti, nes buvome sukurti pagal Dievo atvaizdą. Šiame Žodyje vaisingiausiai ir stipriausiai atsiskleidžia visi gyvenimo dėsniai, ypač tie, kuriais vadovaujantis įmanoma pasiekti laimę.

Evangelijos šerdis yra palaiminimai, pirmasis iš jų apima visus kitus: *Palaiminti turintys vargdienio dvasią: jų yra dangaus karalystė.* Norėčiau, kad šios knygos svarstymai padėtų skaitytojui suvokti šį nuostabų Jėzaus posakį, pažinti tiesą ir ja gyventi. Dvasios neturtas, visiška priklausomybė vien nuo Dievo ir jo gailestingumo yra vidinės laisvės sąlyga. Turime tapti vaikais bei „sutikti laukti visko, ką dovanos Tėvas, bet iš tiesų visko, akimirka po akimirkos"[142].

Mes nežinome, kas laukia mūsų pasaulio ateinančiais metais, kokie įvykiai paženklins trečiąjį tūkstantmetį. Tačiau vienas dalykas yra aiškus: niekuomet jokie įvykiai netikėtai neužklups tų, kas aptiko ir atskleidė neribotą Dievo laisvės erdvę, kurią Dievas įdiegė jų širdyse, padarydamas juos savo vaikais.

Vietoj išvadų norėčiau skaitytojui kaip meditaciją pasiūlyti dialogą tarp Jėzaus ir vieno šiuolaikinio ispanų

[142] Jean-Claude Sagne, *op. cit.*, p. 172.

mistiko, nuo vaikystės prisirišusio prie Švč. Mergelės Marijos, kuris nepanoro atskleisti savo vardo. Mums atrodo, kad žemiau pateikiamas tekstas gražiai atliepia šioje knygoje gvildentas temas, rodančias kelią į vidinę laisvę, ypač į realistišką savęs priėmimą ir tikėjimą Dievu visuose mūsų gyvenimo įvykiuose.

– Ar esi kada nors savęs paklausęs, kas tavo gyvenime man teikia didžiausią džiaugsmą?
– Ne, – atsakiau Jėzui.
Jis atsakė: „Kai būdamas visiškai laisvas tu tari „taip" Dievo kvietimui".
Vėliau jis tęsė sakydamas: „Prisimink šiuos Evangelijos žodžius: *Tiesa padarys jus laisvus*. Jūs galite atsiliepti į malonės kvietimą tik būdami laisvi, kai jums patiems tiesa tampa aiški, kai ją nuolankiai priimate bei ją suvokdami palaikote dialogą su Dievu, suprasdami, kad viskas, kas jums nutiko ir nutinka, vyksta pagal mylintį bei iš anksto jums skirtą Tėvo planą.

Taip, jus trikdo daugybė dalykų, net apgaubė jus tirštomis sutemomis arba leidžia patirti žeidžiantį bei paralyžiuojantį skausmą, tačiau jūsų tikėjimo ištekliai tebūnie jums atrama. Ar Dievas neapsireiškė kaip jūsų Abba? Argi aš, Sūnus, nepriėmiau jūsų vargingiausios būklės? Ar Šventoji Dvasia kaip Guodėja jūsų negina? Visa toji širdį ir sielą užplūstanti tikrovė žadina jumyse pasitikėjimą.

Nebijokite! Nebijokite viso to, kas jūs esate, savo tikrovės, tikrovės, su kuria susiduria kiekviena žmogiška

būtybė, kurioje Dievas išskleidžia savo palapinę, kad apsigyventų tarp jūsų. Dievas yra įsikūnijęs, naujasis Dievo vardas yra Emanuelis. Dievas su mumis: Dievas su tavo tikrove. Atsiverk jai be baimės. Tik tiek, kiek atsiversi pats sau, tiek tu atskleisi savo meilės gelmę. Savo gelmėje tu patirsi, kad nesi vienas. Kažkas mylinčiai ir gailestingai įžengė į giliausią tavo žmogiškumo slėpinį ne kaip žiūrovas ar kaip teisėjas, bet kaip tas, kuris tave myli, aukojasi už tave ir susituokia su tavimi, kad tave išlaisvintų, išgelbėtų, išgydytų... Kad visada liktų su tavimi, tave mylėdamas, tave mylėdamas!

2002 m. Velykos

TURINYS

ĮŽANGA 3

Pirmoji dalis

LAISVĖ IR ATVIRUMAS PRIIMTI 7

1. Laisvės paieškos 7

Laisvė ir laimė 8

Laisvė: reikalauti savarankiškumo ar sutikti su priklausomybe? 10

Išorinė ar vidinė laisvė? 11

Išsilaisvinimas ar savižudybė? 13

Ankšta jūsų pačių širdyse 14

Mūsų amžiaus liudijimas: Etty Hillesum 17

Vidinė laisvė: laisvė tikėti, viltis, mylėti 19

Veiksmo laisvė: pasirinkti ar sutikti? 20

Būti laisvam – tai sutikti su tuo, ko nepasirinkai 22

Maištas, rezignacija, sutikimas 24

2. Priimti save 26

Dievas yra realistas 26

Troškimas keistis ir sutikimas su tuo, kokie esame 28

Tarpininkaujantis kito žvilgsnis 29

Laisvė būti nusidėjėliais, laisvė tapti šventaisiais 31

„Apribojantys įsitikinimai“ ir draudimai 35

Priimti save, kad priimtume kitus 37

3. Priimti kančią 38
Sutikti su nemalonumais 38
Kančia atneša didžiausią blogį, kai ją atmetame 40
Atmesti kančią tolygu atmesti gyvenimą 42
Blogio nėra blogyje: teigiama nemalonumų pusė 44
Nuo viešpatavimo link atsidavimo: proto apvalymas 45
Suprasti dieviškąją valią 49
Niekas neatima gyvybės iš manęs, bet aš pats ją atiduodu 50
Bejėgiškumas išbandymo metu ir bejėgiškumo išbandymas: laisvė tikėti, viltis, mylėti 53
4. Priimti kitą 55
Sutikti su kančiomis, kurias sukelia kiti 55
Atsižvelgti į psichologinius skirtumus 56
Keletas pamąstymų apie atleidimą 58
Atleisti – nereiškia pateisinti blogio 59
Pagiežos pančiai 60
Kokiu saiku seikite, tokiu jums bus atseikėta 61
Kaip kitų kaltės gali išeiti į gera 66
Kitų nuodėmės nieko iš manęs neatima 67
Išsiblaškymo spąstai 69
Tikrasis blogis yra mumyse, o ne šalia mūsų 71
Kaip padedame blogiui stiprėti 72
Blogis užpildo tuštumą 74
Karališkoji Dievo vaikų laisvė 75

Antroji dalis

DABARTIES AKIMIRKA 77

1. Laisvė ir dabarties akimirka 77
2. Meilė paaiškėja tik dabarties akivaizdoje 80
3. Kenčiame tik akimirką 81

4. Kiekvienai dienai pakanka savų rūpesčių 82
5. Rytojus pasirūpins savimi 84
6. Gyventi, o ne laukti gyvenimo 88
7. Būti laisviems dėl kito 90
8. Psichologinis ir vidinis laikas 91

Trečioji dalis

TIKĖJIMO, VILTIES IR MEILĖS DINAMIKA 93

1. Dieviškosios dorybės 93
2. Trys Šventosios Dvasios išsiliejimai 97
3. Pašaukimas ir tikėjimo dovana 99
4. Petro ašaros ir vilties dovana 99
5. Sekminės ir meilės dovana 102
6. Ugnis, kuri apšviečia, degina ir perkeičia 103
7. Dieviškųjų dorybių dinamika ir esminis meilės vaidmuo 105
8. Meilei reikia vilties, o viltis grindžiama tikėjimu 106
9. Esminis vilties vaidmuo 110
10. Nuodėmės ir malonės dinamika 111
11. Viltis ir širdies tyrumas 112

Ketvirtoji dalis

NUO ĮSTATYMO PRIE MALONĖS: VELTUI DOVANOJAMA MEILĖ 117

1. Įstatymas ir malonė 117
2. Kur viešpatauja Dvasia, ten ir laisvė. Laisvė ir palaidumas 118
3. Įstatymo pinklės 120
4. Išmokti mylėti: duoti ir gauti veltui 125

Penktoji dalis

DVASIOS NETURTAS IR LAISVĖ 128

1. Poreikis būti 128
2. Puikybė ir dvasios neturtas 130
3. Dvasiniai išbandymai 136
4. Vienintelė atrama – gailestingumas 141
5. Laisvas žmogus nieko nepraranda 141
6. Palaiminti vargdieniai 143

Philippe, Jacques
Ph-09 Vidinė laisvė / Jacques Philippe. - Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2005. – 152 p.
ISBN 9955-619-63-5

Šia knygele siekiama pagvildenti krikščioniškojo gyvenimo pamatinę temą – vidinę laisvę. Bandoma išsiaiškinti, kaip konkrečiai vadinamųjų „dieviškųjų dorybių“ dinamika tampa dvasinio gyvenimo branduoliu, taip pat atskleisti esminį vilties dorybės vaidmenį mūsų vidaus augimui. Pamatinis teiginys, kurį norima atsvarstyti, yra paprastas, bet didingas savo turiniu: žmogus įgyja vidinės laisvės tiek, kiek jame stiprėja tikėjimas, viltis ir meilė.

UDK 23/28

Jacques Philippe

Vidinė laisvė

Redaktorė *Ona Daukšienė*

2005 10 05. Tiražas 3000 egz. Užsakymas 820.
UAB „Katalikų pasaulio leidiniai“, Pylimo g. 27/14, 01141 Vilnius
Spausdino UAB Adomo Jakšto spaustuvė, Girelės g. 22,
56160 Kaišiadorys

Šia knygele siekiama, – rašo autorius, – pagvildenti krikščioniško gyvenimo pamatinę temą – vidinę laisvę. Siekis paprastas: manau, svarbu, kad kiekvienam krikščioniui esminis dalykas – įsisąmoninti, jog net ir nepalankiai susiklosčius išorinėms aplinkybėms, jam lieka jo viduje glūdinti laisvės erdvė, kurios niekas iš jo negali išplėšti, nes jos šaltinis ir laidas yra Dievas. To neįsisąmoninę, visą gyvenimą jausimės suvaržyti ir niekuomet nepatirsime tikrosios laimės. Priešingai, jei leisime savyje atsiskleisti šiai vidinei laisvės erdvei, tai nors ir teks mums kentėti, tačiau niekas nepajėgs mūsų visiškai prispausti ar sugniuždyti.

Pamatinis autoriaus teiginys yra paprastas, bet didingas savo turiniu: žmogus įgyja vidinės laisvės tiek, kiek jame stiprėja tikėjimas, viltis ir meilė. Jis aiškina, kaip vadinamųjų „dieviškųjų dorybių“ dinamika tampa dvasinio gyvenimo branduoliu, ir atskleidžia esminį vilties dorybės vaidmenį mūsų vidaus augimui.

Parašytas Jacques'ui Philippe'ui būdingu paprastu ir konkrečiu stiliumi, šis darbas turėtų padėti visiems trokštantiems atsiverti vidinio atsinaujinimo stebuklams, kuriuos Šventoji Dvasia nori įgyvendinti jų širdyse, ir taip pasiekti šlovingąją Dievo vaikų laisvę.

Knyga parašyta tam, kad mūsų širdyse nebūtų ankšta!

ISBN 9955-619-63-5

9 789955 619635